

ПРИКАЗКИ

ОТ
ПОЛША,
ЧЕХИЯ И
СЛОВАКИЯ

ИЗБРАНО

ОМАГЬОСАНОТО ДЪРВО ВЪЛШЕБНИ ПРИКАЗКИ ОТ ПОЛША, ЧЕХИЯ И СЛОВАКИЯ

Превод: Емилия Стаматова

chitanka.info

ПОЛСКИ ПРИКАЗКИ

ЗЛОПОЛУЧНИЯТ ДЯВОЛ

Живял едно време един много изобретателен крал. Той построил на два съседни хълма защитни крепости и край всяка разположил войска. Съветниците му казали, че тази войска не е достатъчна да защитава крепостите, и че кралят трябва да изпрати повече войници. Кралят дълго мислил и накрая решил, че ще построи мост между двата хълма, така че едната войска да помогне на другата, когато е нужно.

Оказало се, че е по-лесно да измисли какво да направи, отколкото да намери човек, който да го изпълни. Всички строители и местните, и от далечните страни, били единодушни, че да се свържат два толкова високи и остри хълма с мост е извън човешките възможности. Кралят обаче не отстъпвал. Наредил да изпратят глашатаи по всички краища на света, които да обявят, че се търси човек, който да построи мечтания мост и че за отплата кралят ще му даде толкова злато, колкото човекът тежи.

Скоро след това при краля пристигнал млад, съвсем неизвестен строител и се съгласил да построи моста, ако получи малко пари предварително, за да може да купи материали и да наеме работници. Любовта към майка му, която била тежко болна, накарали момъкът да се заеме със строежа.

„Ако кралят ми даде пари, ще повикам лекар, който да излекува болната ми майчица, а какво ще стане после, ще видим“ — мислел си той.

Момъкът подскочил от радост, когато кралят изпълнил условието му и му дал сто жълтици. Дори закана на краля, да му вземе главата, ако не построи моста, не помрачила радостта му. Изпълнен със смелост и вяра в по-доброто бъдеще, момъкът поверил майката си на грижите на най-известните лекари, купил дърва и желязо, наел си помощници и започнал да строи моста.

Цяла седмица работил наравно с всички, после втора, трета, но работата не помръдвала нито крачка. Бедният строител се измъчвал от това, но не губел надежда, че все пак ще успее да построи моста. Леко се отчаял в деня, когато хората му съобщили, че напускат. Те рекли, че

си губят само времето с нещо, което и дяволът не може да свърши. Момъкът се опитал да ги уговори да останат, но не успял.

Когато строителите си тръгнали, седнал на купчина с дървени пръти и заоплаквал на глас съдбата си:

— Ох, ох, тежко ми. Сега кралят ще нареди да ми отсека главата. Ще си загубя главата, ако не построя моста. А че няма да го построя, то вече е ясно. Строителите бяха съвсем прави, като казваха, че и дяволът не може да го построи.

Докато оплаквал съдбата си, чул зад себе си стъпки. Обърнал се и видял странно облечен човек, който му рекъл:

— Чух те как плачеш и знам, какво те очаква, ако не построиш моста. Жал ми е за младостта ти, искам да ти помогна.

— Благодаря ти, добри човече — отвърнал измъченият строител. — Но как мислиш да ми спасиш главата?

— Съвсем просто: ще построя моста вместо теб, ако искаш — отвърнал странникът с весела усмивка.

— О, тогава го построй, приятелю, построй ги! — извикал радостен момъкът. После изведнъж се замислил и запитал: — Но какво ще искаш в замяна?

— Нищо не искам. За труда си искам първото живо същество, което ще мине по моста.

— А ти кой си? Да не си случайно дяволът? — изплашил се строителят.

— Отгатна, приятелю — отвърнал странникът. — Трябва да те предупредя — продължил той, — че ти и твоите хора грешите, като смятате, че и дяволът няма да построи моста. Имаш честната ми дума, че ще го построи и то много бързо, само ако се согласиш с моето условие.

— Няма какво друго да сторя, освен да се съглася — казал момъкът и подал ръката на дявола, като доказателство, че приема условието му.

Щом се уговорили, дяволът го изпратил да си почине у дома и сам се заловил за работата. Работил, без да спре три дни и три нощи. На четвъртата сутрин мостът бил напълно готов. Дяволът извикал строителя, показал му какво е направил и весело рекъл:

— Както виждаш, аз удържах думата си. Бягай при краля и го помоли да дойде да види какво си построил.

Момъкът забързал към краля, съобщил му, че мостът вече е готов и го попитал дали иска да го разгледа.

— Ще дойда да го видя утре сутринта и ако остана доволен, същия ден ще нареда да ти дадат толкова злато, колкото ти се полага — отвърнал краля и му наредил да не се отдалечава от двореца, защото желал на другия ден строителят да го съпроводи до моста.

На другата сутрин още преди зазоряване кралят, строителят и придворните стояли на върха на единия хълм и удивени гледали моста, който се извисявал над долината.

Кралят похвалил строителя и наредил на ковчежника да му приготви чувал с жълтици.

Тогава се появил дяволът превърнал се в придворен, присъединил се към свитата на краля и почнал да си мърмори под носа:

— Няма съмнение, че мостът е много красив, но кой ще каже дали е здрав? Няма никакви подпори, виси си във въздуха и кой знае, дали ще издържи и най-слабия и лек човек, да речем като момъка, който го построи?

Когато кралят дочул коварните думи на дявола, замислил се и взел достойно решение:

— Смятам, че ще е справедливо и полезно, издръжливостта на моста да изпита самият му създател. Така че, майсторе — обърнал се той към момъка, — заповядвам ти да минеш бавно по моста.

Като чул заповедта на краля, строителят направо онемял. Разбрал, че е загубил облога с дявола. Вместо да се радва на богатство и слава, щял да падне в ръцете на дявола. Не можел да признае, че се е съюзил с дявола, защото тогава щели да го изгорят за наказание.

Решил да помоли краля да отложи изпробването на моста за следващия ден, за да може да се сбогува със света.

— Ваша светлост — рекъл той, — боята на моста още не е изсъхнала. Ако сега тръгна по него, ще останат следи от краката ми, после ще трябва пак да го боядисвам, а вече нямам боя.

— Прав си — съгласил се кралят и отложил изпитанието да следващия ден.

Дяволът не се зарадвал, но нямало какво да стори. Легнал под моста да си поспи, докато дойде часът, в който ще отнесе злочестия строител. През това време момъкът бързо се върнал у дома, за да се

сбогува с майка си и с няколко свои другари. Но никого не споменал, какво го чака на сутринта. Казвал само, че кралят го изпраща на далечен и труден път.

Едва на разсъмване, когато се разделял с майка си, ѝ признал какво го очаква. Нещастната майка горчиво заплакала, че ще изгуби единствения си син, заплакал и строителят, като излизал от вкъщи. Край къщата вървяла една стара просякиня, тя спряла момъка и го запитала защо е толкова натъжен, след като е богат и прочут.

— За какъв ли дявол ми трябваше това богатство? — отчаяно рекъл строителят и понечил да тръгне.

Но просякинята усетила в гласа нещо и започнала да го увещава, да ѝ каже, защо е толкова отчаян и натъжен.

— Стара съм, все нещо съм видяла по белия свят, може да мога да ти дам съвет за болката ти.

„Няма какво повече да загубя, защо да не ѝ кажа, може старицата да ми даде някой съвет как да се измъкна от капана на дявола?“ — помислил си строителят и разказал всичко на старицата.

— Не тъжи, момко — успокоила го просякинята. — Как да не мога да ти помогна да се справиш с дявола, по-трудно щеше да е, ако трябваше да надхитря ангел.

— Тогава ми кажи какво да сторя, но побързай, защото приближава времето, когато трябва да стъпя на моста — замолил строителят.

— Слушай тогава. Щом кралят ти нареди да стъпиш на моста, ти смело прекрачи, а останалото остави на мен. Когато всичко свърши, ще ми дадеш няколко жълтици и нови обувки — рекла тя и тръгнала заедно със строителя.

Около моста вече се била насъбрала тълпа и освен кралската свита, там били и войските от двете крепости. Просякинята се смесила с насъбралите се, а момъкът застанал на няколко крачки пред моста. Скоро се появил и кралят. Повикал строителя и го попитал дали вече мостът може да бъде изпитан. Когато разбрал, че боята е изсъхнала, заповядал строителят да премине по моста.

Строителят тъкмо се канел да изпълни заповедта на краля, когато просякинята викнала:

— Милостиви кралю, почакай и чуй моя съвет.

Дързостта на просякинята така възмутила придворните, че те едва не се нахвърлили отгоре ѝ. Но кралят искал да се покаже великодушен, така че рекъл на придворните си да не закачат просякинята, а нея запитал с усмивка:

— Какъв съвет искаш да ми дадеш?

Просякинята кротко отвърнала:

— Милостиви господарю, като видях тази хърба, дето трябва да мине по моста, реших, че той не тежи повече от една коза. Повече от ясно е, че нищо няма да стане на моста, ако той стъпи на него. Затова мисля, че ще е по-добре мостът да изпробва някой по-едър човек, някой, който тежи повече от тази хърба.

— Виждам, бабке, че въпреки годините си запазила бистър ум и мъдрост — похвалил кралят просякинята, дал ѝ една жълтица и викнал на придворните си: — Ей, вие, изберете сред вас някой достатъчно дебел и тежък, който да изпробва моста.

Думите на краля зарадвали дявола, който си представил как вместо хърбавия строител отнася в пъкъла някой охранен придворен. През това време ужасените придворни почнали да се карат кой от тях е най-дебел и на кого ще се падне честта да изпълни заповедта на краля. Всеки от тях се боял, да не би мостът да се срути с него и на никого не му се искало да умре.

Придворните се карали-карали, злословели срещу просякинята, че дала тази идея на краля и тихичко я заплашвали, че ще ѝ дадат да се разбере за случилото се. Но умната просякиня веднага се намесила и предложила на краля:

— Милостиви господарю, не е ли жалко да рискуваш живота на хората, които са ти предани? Какво ще стане, ако под някой от тях мостът се срути?

— Ах ти, бабо проклета! — ядосал се кралят. — Така ме обърка, че сега не зная какво да направя.

— Напразно се гневиш, милостиви кралю — продължила просякинята, — нареди да доведат от кралския свинарник най-угоената свиня и я пуснете по моста. Ако премине, без да нанесе повреда по моста, защо после да не мине по него и човек?

— Добре го каза, бабке, добре — подкрепили я всички придворни, щастливи, че всичко добре свършило и хукнали през глава

към кралския свинарник за най-угоеното прасе. Докарали го и когато кралят дал знак, го пуснали по моста.

Прасето изглежда усещало какво го очаква на отсрещната страна, опъвало се и не искало да стъпи на моста. За придворните било мъка да се разправят с прасето и всички били безкрайно благодарни на просякинята, когато ги избавила от тази тегоба. Тя предложила сама да преведе прасето през моста, любопитна била да види какво ще направи дявола от отсрещната страна, когато вместо очакваното човешко същество пред него се появи прасе.

И наистина не станало нужда да съжалява за своите усилия. Това, което дяволът направил, като съзрял прасето, не могло да се разкаже с думи.

Още щом го зърнала, просякинята занареждала с меден глас:

— Защо се ядосваш, хубавец, та аз ти водя невеста!

Дяволът завил от яд и така побеснял, че почнал да се търкаля по моста. Когато малко се посъвзел, започнал да сипе заплахи към просякинята, че ще се разправи с нея в пъкъла.

— Ще има да чакаш — отвърнала му тя с усмивка. — Как ще се срещнем в пъкъла, аз нямам какво да правя там. Такива като мен с един зъб не са нужни там.

Тя се засмяла с широка усмивка, така че дяволът сам да види, че ѝ е останал само един зъб.

Така умната просякиня измамила дявола и спасила от смърт строителя. Тя получила обещаните жълтици и обувки. Доволна от себе си и от хората, потеглила към съседното кралство. А момъкът строител се завърнал у дома и весело разказал на майка си, как просякинята излъгала дявола.

Дяволът, който се провалил, преди да се върне в пъкъла, няколко дни се лутал по какви ли не места и премислял как да обясни на Луцифер неуспеха си. И за да бъде господарят му по-милостив към него, той решил да се нахвърли върху бедния грънчар, когото забелязал, като вървял край едно село.

Грънчарят се готвел за панаир и нареждал в огромен кош своите крехки грънци. Сбогувал се с жена си и с многото си деца и се отправил към града. Дяволът го изпреварил и се превърнал в пън на пътя и задебнал грънчаря. Той смятал, че грънчарят с тежкия си товар

ще поиска да си отдъхне по пътя. Дяволът добре преценил нещата и този път не сбъркал. Щом грънчарят съзрял високия пън, се зарадвал.

„Ще облегна на пъна коша, малко ще си почина и ще продължа“ — казал си той на глас.

Дяволът се приготвил да свърши своята злина, докато грънчарят поставил кош със стоката. Изведнъж пънът се нацепил на малки трески и кошът, който бил върху него, паднал на земята. Заплакал нещастният грънчар, като видял натрошените купички, стомнички, чинийки и чашки. Той смятал да ги продаде и да купи за децата си ориз и брашно, а сега трябвало да се върне с празни ръце.

Някой друг на неговото място щял да започне да ругае, но грънчарят бил от онези чудати хора, които никога не ругаели и никога не използвали груби думи. Когато нещо го ядосало, той имал навика да казва:

— Бог да ми е на помощ!

Така и този път, когато си тръгнал от пъна с празния кош, няколко пъти повторил любимите си думи. Жалко, че не видял, каква гримаса направил дяволът, когато чул думите му. Не че счупените съдове щели да станат цели, но гледката на дявола, който от гняв се биел по главата с опашката си, щяла да му донесе утеха.

Когато грънчарят се върнал в къщата си, нещастният дявол застанал пред портата на пъкъла. Надявал се, че ще влезе вътре, без да го забележат и в някой ъгъл ще дочака гнева на Луцифер. Само че другарите му го открили и викнали:

— Махай се оттам, глупако, върви и не се връщай, докато не извършиш такава злина, която да измие позора от челото ти. И помни, че най-напред трябва да направиш нещо добро сто пъти на грънчаря.

Ще-неще дяволът се помъкнал, плачейки към селото, в което живеел грънчарят. Почукал на вратата и подирил подслон.

Грънчарят му дал наръч слама и се извинил, че няма нищо, с което да го нагости.

— Аз самият не съм ял от сутринта, жена ми и децата ми също са гладни — обяснил му той. — По пътя ми се счупиха всичките съдове, които исках да продам и не донесох от панаира нито грош.

Дяволът си легнал и запремислял как да поправи сторената злина. Той имал доста пари в себе си, но тъй като било много алчен, не

му се искало да се раздели с тях. Тогава решил, че ще се хване на работа при грънчаря и така ще му се издължи.

И когато на загоряване грънчарят се заловил за работа, дяволът му казал, че разбира от грънци и че иска да работи при него като чирак.

— Ще ми платиш, когато свършим всичко и ти го продадеш — предложил той.

— Е, добре, покажи какво можеш и Бог да ни е на помощ — весело отвърнал грънчарят, който харесал предложението на непознатия.

Дяволът настръхнал като чул отново да се споменава божие име, но стиснал зъби и се захванал за работа. И работил така добре и бързо, че до вечерта използвал всичката глина, която грънчарят имал на двора.

— Човече, та ги имаш златни ръце! — радвал се грънчарят.

— Ако ми намериш глина, утре ще направя още съдове — уверил го дяволът.

— На сутринта ще изкопаем и пренесем толкова глина, че да имаме поне за една седмица, защото такъв помощник като теб не мога да изпусна — рекъл радостно грънчарят.

На следващия ден той помолил дявола да му помогне да изкопаят глина от двора. Дяволът изкопал толкова много глина, че жената и децата на грънчаря, както и всички съседи, които дошли на помощ, не сварили да я пренесат в къщата.

— Та тази глина ще ми стигне за цяла година — радвал се грънчарят.

Дяволът придобил по-добро настроение, защото копал глината изпод хълм, на който имало кръчма. И тъй като изкопал доста и направил дупка в хълма, кръчмата се срутила. Дяволът се засмял, а кръчмарят, който се измъкнал жив и здрав, проклинал и пустосвал така, че всички възпитани хора наоколо си запушили ушите, за да не слушат греховните думи. Доволният дявол внимателно броял виковете на кръчмаря, той се радвали още и защото бил сигурен, че кръчмарят може да си построи нова кръчма, като открадне дървен материал за нея от чужда гора.

И тъй като изработил това, което дължал на грънчаря, а и успял да накара кръчмаря да богохулства, дяволът решил да се върне в

пъкъла, защото бил сигурен, че вече няма пред себе си пречки. Но на пътя срещнал друг дявол, който му казал, че Луцифер се готви да му изтупа козината заради новата глупост, която е извършил, като е оставил кръчмата да се срути.

— Ама как? — учудил се нещастният дявол. — Нали кръчмарят ругаеше толкова силно. А и му нашепнах да открадне дърва за нова кръчма.

— Ах, ти глупако! — ревнол другият дявол. — Сякаш не знаеш, че всеки кръчмар, независимо дали ругае или не, краде или не, моли се на небето или не, е наш, само защото напива хората? Така че нямаш никаква заслуга за това, че той е ругал малко повече заради теб и че се готви да краде. Само си помисли — колко хора няма да пият водка и няма да правят грехове, докато той построи новата кръчма!

— Какво да направя, за да се отърва от гнева на нашия главатар! — захленчил нещастният дявол.

— Трябва да извършиш злина, която да се хареса в пъкъла, а каква ще бъде тя, това не е моя работа — отвърнал му другият дявол и продължил пътя си.

А нещастният дявол изчезнал край някакви непристъпни блата, три дни и три нощи мислил и се чудил какво да направи, за да възвърне доброто си име сред дяволите. Нищо не му идвало на ум и той решил да остави нещата на произвола на съдбата. Смесил се е хората и затърсил някой, който да е подходящ за нечистите му помисли.

В едно село, където постоял малко по-дълго, намерил един беден момък, който от време на време пасял селския добитък. Бил момък хубавец, но изглеждал много тъжен. И как нямало да е тъжен. Бил сирак, нямал и парче земя, нито къща, а дрехите му били изпокъсани. Когато имал работа, преживявал някак си, но когато нямал, залък не слагал в устата си, но никой от селото не го било грижа за него.

Дяволът наблюдавал момъка и решил, че точно такъв бедняк ще му бъде лесно да подмами да извърши грях. Прошепнал му да подпали къщата на своя господар, който му е взел половината от изработеното. После го примамил да убие някой от момците в селото, които го били пропъдили и му се подигравали. Но всичко било напразно. Беднякът въобще не се вслушвал в думите му. Намирал радост и утеха в нещо,

което дяволът въобще не разбирал: свирел на цигулка, която сам си изработил.

Била съвсем примитивна цигулка, но ръцете на бедняка успявали да изсвирят такива вълшебни тонове, че музиката направо упойвала слушателя. Наистина рядко някой го слушал, защото той се криел от хората сред полето и свирел просто за себе си. А когато все пак някой се заслушвал в музиката, не се развеселявал, защото беднякът свирел тъжно, както тъжен бил и животът му.

Един ден го налегнали толкова мъка и жал, каквито не бил изпитвал през целия си живот досега. Влюбил се безнадеждно в дъщерята на богатия господар. Девојката тайно се сприятелила с него, защото бил хубавец и не бил глупав. Те се срещали рядко и тайно. Но беднякът ден и нощ мечтаел да не се разделят никога, защото я обичал от цялото си сърце и душа. Огромната му любов така го заслепила, че една сутрин той отишъл при баща ѝ да ѝ поиска ръката. Какво му отговорил богаташът лесно можело да се предположи:

— Я, се погледни, нямаш пукната пара, а си тръгнал да искаш дъщеря ми за жена. Тя ще се ожени за стария Блажей.

Няма много ум в главата си, но пък има пари като плява.

А докато оскърбеният момък тръгнал да си върви, господарят извикал след него:

— За да дойдеш да искаш ръката на дъщеря ми, просяк такъв, трябва да донесеш гърне, пълно с жълтици, тогава бих ти я дал, че и ръка бих ти целунал.

Огорчен и обиден момъкът отвел стадото този ден далече-далече от селото, пуснал го да пасе, седнал сред овцете и горчиво заплакал. Когато му поолекнало на душата, измъкнал от торбата цигулката и засвирил. В мелодията изразил всичко, което бил преживял и изтърпял, а цигулката звучала тъй тъжно и жално, че брезата, под която седял момъкът, увесила клони до земята и заронила листа над съдбата му. Дори и дяволът, който го следвал по петите, си поплакал.

Когато бедният пастир свършил, дяволът изтрил сълзите си с опашка и изведнъж му дошло на ум да купи от пастира цигулката.

„Щом умее да свири така, че разплака и мен, дявола, как ли ще ридаят грешниците, ако им посвирия с тази цигулка. Няма да им стане по-леко, като прибавя към всекидневната им мъка още горест с тази тъжна и отчаяна музика“ — рекъл си той.

Без да се бави, се превърнал в богат търговец, изправил се пред пастира и казал:

— Чух те, как свириш и много ми хареса музиката ти. Ще ми продадеш ли цигулката?

— Няма да ти я продам, тя е единствената ми утеха — отвърнал пастирът.

— Как няма да ми я продадеш — нахвърлил се върху него дяволът. — Ще ти дам гърне с жълтици.

„За бога, та това е точно колкото иска бащата на моята любима, за да ми я даде за жена“ — зарадвал се момъкът, но когато внимателно се взрял в странния търговец, попитал недоверчиво:

— А не ми ли се подиграваш като ми даваш за моята цигулка гърне с жълтици?

— Не ми губи времето с глупави въпроси, взимай парите и ми давай цигулката, докато все още я искам — подканил го дяволът, подавайки му една издута кесия.

Пастирът взел кесията и започнал да вади от нея жълтици. Златните монети тихо прозвънвали, падайки в торбата на момъка, на него му се сторило, че му викат със силен глас:

„Иде краят на твоята мъка и нещастие. Радвай се, бедняко! Ще получиш твоята любима за жена.“

Той се почувствал толкова щастлив, че бил в състояние да прегърне и най-големия си враг. И макар че денят бил мрачен и облачен, на него му се сторило, че ясно слънце грее. Когато дяволът протегнал ръка към цигулката, пастирът го спрял: искал да се раздели с нея.

— Добре, сбогувай се с нея, но побързай — наредил дяволът.

Пастирът взел цигулката, притиснал я към сърцето си, което преливало от радост, целунал я и ѝ прошепнал:

— Ти ме утешаваше в беди и неволи, толкова радост и щастие ми донесе, че не мога да го изкажа с думи! Разказвай за моето щастие и свири за него навсякъде по света.

Думите на момъка прозвучали като горещ поздрав към всички нещастни и самотни хора. Няма нищо чудно, че те проникнали в недрата на цигулката и се свързали завинаги с нея.

Дяволът грабнал цигулката и хукнал към пъкьла като вихър. Когато стигнал, успял да се промъкне вътре. Той отишъл в онази част

от пъкъла, където грешниците били измъчвани по най-различни начини.

Измъкнал цигулката и засвирил, но запушил ушите си със смола, за да не слуша музиката и да не плаче. Плюл си на ръцете и задвижил лъка по струните. Свирил, свирил и чакал да види, какво ще направят грешниците. Не чувал обаче какво викат, но виждал, че устните им се мърдат, че те подскочат и махат с ръка.

„Значи вече музиката им действа! Сега ще почнат още повече да страдат?“ — зарадвал се дяволът и по-силно натиснал лъка към струните и се радвал, че го очаква похвала от Луцифер за добрата идея.

Но мечтите му бързо се разбили на пух и прах. Силен удар по главата накарал смолата да падне от ушите му. В този момент той разбрал, че грешните подскочат, крещят и подрипват, но не от болка и тъга, а от радост и възхищение. Нямащо нищо чудно в това, че сега цигулката на пастира свирела весело и карала хората да танцуват. Когато дяволът с ужас изпуснал лъка, грешниците го замолили:

— Посвири ни още малко, посвири! До края на света ще те възхваляваме за тази радост и веселба, които ни даде с музиката си!

Дяволът въобще не ги чувал, стоял с отворена уста и с уплашен поглед, очаквал наказанието от Луцифер. Луцифер разгневен мислел какво да направи с него. Не след дълго рекъл:

— Хич не ни трябваш тук! Махай се оттук, тръгни по белия свят за смях на хората и повече не стъпвай при нас!

Отчупил му рогата, откъснал му опашката и така обезобразен го изгонил от пъкъла.

Нещастният дявол заскитал по белия свят, като от далеч се криел от хората и сигурно и до днес някъде се скита немил-недраг.

ДОКТОР БАРТЕК

Преди стотици години в едно село живеел с майка си момък. Името му било Бартоломей, но всички го наричали Бартек. Майка му работела на имота на господаря, синът ѝ помагал, но никак не бил доволен.

— Тази работа нито пари, нито ум ще ми донесе — рекъл той веднъж на майка си. — Трябва да тръгна по белия свят, да се изуча на занаят, за да живеем с теб добре, мамичко.

— Ами! Къде ще намериш такъв занаят, синко? — угрижила се майката.

— Почакай, ще си помисля малко.

Майката се заловила да приготи скромна бедняшка вечеря. А Бартек седнал на прага на къщурката и се загледал към пътя. Пътят водел към кралския град Краков и бил пълен с хора.

Както Бартек гледал замислено към него, отпред закрачили група момци с раници на гърба.

— Накъде сте тръгнали? — попитал ги Бартек.

— В Краков отиваме. В Краков! В кралската школа. Ще се учим там — отвърнали момците.

Когато ги разгледал, Бартек видял, че всеки носи книги, привързани с тънко въженце — кой в ръце, кой под мишница.

— Много ли трябва да се учи там? — попитал Бартек.

— Ако искаш да научиш нещо — да. Но добре си помисли и хубаво се приготи, защото животът на бедния човек никак не е лек в града.

Бартек се замислил. Всъщност той не бил много усърден, но умее да довърши всичко, за което се заловял.

През това време момците се отдалечили от къщата. Крачели и пеели песен.

— Хм... — чудел се Бартек, — там или тук, трябва да направя нещо. Но там, в града човек сигурно е по-близо до парите и до учението, отколкото в нашето село. Може да ми се усмихне щастието. Да взема пък да опитам... Хей, мамо! — викнал той към стаята. —

Пригответи малко дрехи и ми дай няколко гроша. Ще ида в Краков да се уча. Ще стана лекар, се изуча билките, ще лекувам болните и теб ще те излекуват от болките в костите, ще изкарам сума пари и добре ще си живеем.

Майката обичала много Бартек. Тя му приготвила нещата за пътуването и си мислела: „Кой знае, дали ще има късмет? Добро момче е, но е повече ветрогон, отколкото усърден работник, обаче има добро сърце и разбира хората. Тежко живеем сега, бедни сме... Нека да върви. Може да му се усмихне щастieto“.

Сложила майката в торбата дрехи, дала на Бартек къшей хляб, парче сланина и заплакала:

— Значи, ще ме оставиш сам-самичка...

Макар да бил ветрогон, Бартек обичал искрено майка си. Той прегърнал прегърбената от работа старица, притиснал я до гърдите и целунал набръчканото ѝ лице.

— Мила мамо! Довиждане, не тъжи, ако се върна, ще живеем по-добре.

Грабнал торбата, метнал я на рамо и подсвирквайки си като кос тръгнал към Краков.

Вървял, вървял, задминал групата от момци, които били бедняци като него и вървели пеша и си пеели. Среждал и богаташки синове, отпразнили се на учение. Те се возели в карети с коне и кочияши. Били добре наметнати с кадифени пелерини, а когато вятърът подухнел, под тях се виждали златни пояси и затъкнати в тях къси саби.

— Охо! — присмивали им се бедните. — Я вижте, какви саби имат, но какво ли ще правят с тях, граматика ли ще учат?

Присмивали вежди и в очите им проблясвал гняв.

Бартек гледал богаташките синове и си мислел:

„Имат коне, карети, кадифени пелерини. Майките им са облечени в скъпи рокли, фустите им шумолят по лъснатите подове в дворците и замъците. Ах, майчице моя, прегърбена от работа, трябва да успее да спечеле пари на всяка цена!“

След малко в тишината се разнесли стъпките на групичката, която влизала в града. Момците се настанили при роднини или ханове. Бартек се присъединил към един от групата и научил къде може да спи за най-малко пари, колко трябва да плати в школата, колко ще му трябва за храна. Както си вървял, чул през открената врата на един

хан звуци от лютня и песен. И изведнъж усетил приятна миризма на печено.

— Хей! — викнал един от момците. — Защо не влезем да хапнем тук?

— Да влезем! — подкрепил го Бартек, който след дългия път бил много гладен.

— Да влезем! — извикали и останалите и като стрели се вмъкнали в хана.

Вътре имало голяма грубо скована дървена маса, а края нея седели момци като тях. По-отзад, на откритата пещ се печало месо и мазнината му падала в огъня. До огнището на широк стол дремел мъж с надиплена дреха, каквато носели лекарите и учените.

Той шумно хъркал и залитал напред и назад, чак дългата му коса помръдвала по раменете му.

Момците захвърлили торбите си под масата и поръчали на гостилничаря ядене и пиене. Скоро масата се отрупала с чинии и чаши.

Бартек ял, та чак ушите му плющели, слушал разговорите за тежкото учение и изпод око наблюдавал спящия мъж.

— Кой е този до огнището? — попитал той гостилничаря.

— Доктор — отвърнал гостилничарят. — Напи се и заспа там като бръмбар върху роза.

— Доктор? — учудил се Бартек.

Веднага му дошло на ум, че няма да е зле, да се хване на служба при този доктор и да се изучи. Щяло да му струва по-малко усилия, отколкото да се учи в кралската школа.

Разгледал внимателно спящия. Лицето му било кръгло, добродушно, бузите му — зачервени. Спял спокойно, с протегнати крака, изпод черното наметало стърчали обувките с остри върхове като опашка на змия.

— Докторът си спи ли спи — повторил гостилничарят уморено, — а аз трябва да затварям. Десет отдавна мина, след малко стражата ще почне да тропа по вратите и да вика, че е време да затварям хана и да отивам да спя.

— Слушай, гостилничарю — рекъл Бартек. — Някой трябва да помогне на доктора да стигне до вкъщи, след като си пийне човек, краката му не го държат. Ако нямай кой, аз мога да го изпратя.

Момците взели торбите си и заизлизали. Спящият доктор нищо не усещал.

— Изпрати го, момко, изпрати го — зарадвал се гостилничарят. — Хем на мен ще помогнеш, хем на доктора.

— Къде трябва до го заведем?

— Съвсем е наблизно. Вдясно зад тъгла е къщата на доктора. Ще я познаеш по красиво изрязаната от дърво врата. Богаташка къща е. Ех! На всички доктори им върви!

— Разбуди го, аз ще го заведем вкъщи.

Бартек и гостилничарят пристъпили към спящия, хванали го за раменете и започнали леко да го разтърсват.

— Събуди се, докторе! Събуди се!

— Бррр! Бррр — размърдал се докторът и отворил очи. — Какво става? Краков ли гори?

— Не, не гори. Време е да затварям.

Докторът се изправил и се заклатушкар. Бартек го хванал през кръста.

— Кой е този добър човек, който ме е подпрям? — запитал докторът.

— Аз съм Бартек. Подпри се на мен и аз ще те заведем вкъщи.

Излезли двамата на улицата. Бартек подкрепял доктора и гледал да не стъпват из локвите.

— Благодаря ти, благодаря ти, добри човече.

— Няма за какво, докторе. По-добре внимавай къде стъпваш, за да не се спънеш в някоя котешка глава. Хайде, хоооп!

— Благодаря ти за грижите. Как да ти се отплатя за стореното?

— Ами, вземи ме да ти служа, докторе. Вярно ще ти служа и помагам. Работата на доктора е нещото, което ме интересува най-много на света.

— Значи искаш да те взема на служба при мен? Става. Съгласен съм да те взема, аз съм сам-самичък. Ще ми помагаш като лекувам хората и от време на време ще идваш в хана и ще ме довеждаш вкъщи, както направи днес.

Така Бартек се уговорил с доктора и останал при него.

В дома на доктор имало какво ли не и на Бартек му харесало тук. Харесвало му и когато болните донасяли на доктора златни жълтъци. Той внимателно наблюдавал всичко, което докторът правел с болните,

вслушвал се в съветите му за болестите, запомнял препоръките за церовете. Успял да научи и езика на доктора и вече му се струвало, че се е изучил и той самият да бъде доктор.

Бартек приготвял церовете, помагал на доктора да стрие корени, да направи прахчета, да пусне кръв на болните. Също така водел и прибирал доктора от хана и докторът не можел да спре похвалите си за него.

Били минали вече две години, когато един ден повикали доктора при важен и богат господар, който живеел на село. Бартек оседлал кобилата, докторът си облякъл най-хубавите дрехи, взел торбичка с прахчета, стъкленица с пиявици, шишенце рициново масло и рекъл:

— Слушай, Бартек, отивам при този лакомник, който е преял от печена гъска и едва диша. Трябва да го оправя. Ти стой тук и тъй като вече си поизучил занаята, ако дойде болен, лекувай го.

Бартек се поклонил и запитал:

— А парите за лечението за кого ще са — за мен или за теб?

— За теб, за теб — отвърнал докторът, яхнал кобилата и тръгнал.

Докато докторът се отправил към болния господар, Бартек измел стаята, пригответил се и зачакал първите болни.

Не след дълго се появил помощникът на кмета, който имал болки в ухото, защото бил стоял на течение.

Бартек му погледнал ухото и важно-важно с един малък мех духнал в него, после наложил билков мехлем, завързал го с кърпа и рекъл:

— Внимавай, особено когато има пълнолуние, спи на лявата страна и този корен, който ти давам от аптеката на доктора, налагай на болното ухо.

— Ще ми мине ли от него? — попитал помощникът на кмета.

— Ще ти мине — заявил гордо Бартек.

— Благодаря, докторе. А какво дължа?

— За съвета една сребърна монета, за корените — също една.

Помощник-кметът платил на Бартек две монети и с пъшкане си отишъл.

После пристигнал лелята на кмета. Тя се оплакала, че нищо не я радва, само въздиша и сърцето ѝ се свива.

— Изгони всички, които ти се противопоставят — рекъл Бартек и примижал. Из целия град се говорело, че лелята на кмета живее със

синовете си в кавги и разпри.

Старата жена плеснала с ръце. Съветът ѝ харесал.

— Но тогава трябва да напусна града.

— Ами, да, и колкото по-скоро, толкова по-добре за вас. Най-добре да идеш на село. Разхождай се при изгрев и залез-слънце, вдишвай аромата на цветята, слушай песента на птиците. А ето тук и малко корени.

Бартек отишъл при аптекката на доктора, взел щипка чубрица, стиска синапено семе и прибавил малко черен пипер.

— От него доста се киха — говори ѝ той, — но ще ти премине желанието за кавга.

И добре ги завил.

— Трябва ли да ги варя? Трябва ли да ги пия? — пита го лелята на кмета.

— Достатъчно е да ги помиришеш. Ще ти помогне.

Бартек мило се усмихнал на жената, тя му благодарила и дала една златна монета.

После дошла една бабичка от село, която дошла в Краков на пазар. По пътя цяла се разтресла. Бартек ѝ предписал корени, от които хубавичко да се изпоти. Бабичката поискала да му плати, но Бартек само я погледнал и поклатил с глава. Тя била толкова бедна, добра и стара, сякаш била собствената му майка. Но бабичката не искала да си отиде даром, затова подарила на Бартек една гъска. Бартек взел гъската, опекар я и я изял на обяд.

Така Бартек продължил да лекува болните. Той насъбрал цяло сандъче с пари и хубавичко си похапнал гъски, патици и сланинка, които му носели болните селяни.

След две седмици докторът се върнал. Бартек му показал сандъчето с пари и му разказал как е лекувал болните.

— Е, щом е така — рекъл докторът, — трябва да се разделим. Тука няма място за двама ни.

— Ами, да — съгласил се Бартек. — Вече добре знам как да лекувам. Ще се върна у дома. Там ще има кого да лекувам: и от селото, и от града, и от замъка. Недалеч от нашето село има княжески замък с шест кули. Остани си, докторе, със здраве.

— И ти, Бартек, бъди здрав.

Така Бартек напуснал Краков. Сложил парите в торба, взел и парче хляб и сланина за из път и тръгнал. Излязъл от градската порта и се огледал. Слънцето греело над Краков, под лъчите му всички кули и покриви били като златни. В този момент засвирил рогът на стражата и Бартек усетил как последният тон сякаш се забил в сърцето му. Домъчняло му, че си тръгва.

Още веднъж се огледал и въздъхнал. После бързо закрачил по пътя, който водел към родния му дом. Вървял целия ден, вечерта стигнал до едно голямо блато. Там закрачил предпазливо, защото дори и да познаваш блатото, в сумрака било опасно да се върви. Тъмни мъгли се виели над тресавището, от тръстиката полека се показвал месецът.

Бартек вървял, облян в червена светлина. Изведнъж спрял. Зад купчина дърва нещо се белеело, като че ли била женска фигура, забрадена с кърпа. Дочул се и хленч:

— Ох, няма ли кой да ме пренесе през блатото...

Бартек се заслушал. Сърцето му се свило. Помислил си:

„Ще пренесе бабичката през блатото. Дали ще ми заплати или не, все ми е едно. Ще я пренеса.“

Приближил се до сгушената фигура под върбата.

— Ела, майчице. Ще те пренеса.

Навел се над нея и я качил на гърба си. Била лека й толкова мършава, че като я носел, му се струвало, че костите й пращят.

— Много съм ти благодарна — отвърнала жената. — Много ти благодаря, момко. Как се казваш?

— Бартек.

— Благодаря ти, Бартек. Ще мина през блатото, и краката си няма да измокрят. Ха... ха... Много съм радостна. Чак ми се иска да запея.

Щом рекла това, тя се наместила по-удобно на гърба на Бартек и с хрипков глас започнала да си мънка някаква песен:

*„Пред мене всичко се тресе,
от мен се никой не изплъзва.
Князе, епископи, търговци,
и мъдреците и глупаците —*

*пред мен се рабски олюляват.
Самият крал не може да пречупи
мощта, която аз владеея.“*

— Че каква е твоята мощ, жено? — засмял се Бартек.

— Такава! — отсякла тя, завъртяла се на гърба му и отново почнала да си мънка.

Месецът изплувал над блатото, но за Бартек светлината му била студена като блясък от стомана. По гърба му преминали ледени тръпки.

— Недей да трепериш, момко — рекла жената. — Ти ми помогна, а аз умея да се отблагодаря. Знаеш ли, кого пренесе през блатото?

— Не... — изхриптял Бартек, макар че вече предусещал отговора.

— Е, момко, няма нужда от дълги речи: аз съм Смъртта. Няма защо да се крия. А ти кой си?

— Аз ли? Доктор съм.

— Ооо! Чудесно, как сме се срещнали! Чиста случайност. Слушай. Няма да ми е трудно да ти се отблагодаря. Когато влезеш при тежко болен, винаги ще ме виждаш. Когато стоя при краката на болния, лекувай го както знаеш. Ако стоя при главата, не се осмелявай да го лекуваш. Така или иначе ще го прибера. Така ще се уговорим с теб. Съгласен ли си?

— Съгласен съм — отвърнал Бартек.

Изведнъж по гърба му отново пролазили ледени тръпки.

— Защо, момко, се тресеш като трепетлика? — попитала Смъртта. — Толкова ли ти тежа? Ето вече преминахме благото. Бъди здрав!

И докато Бартек се опомни, тя скочила от гърба му, костите ѝ изскърцали и Смъртта изчезнала.

Бартек се поотърсил, успял да се съвземе и продължил. Вървял и си мислел: „Какво пък? Случи ли ми се нещо? Ами. На света няма друг доктор, който да има договор със смъртта. Ей, сега вече парите ще потекат. Едва сега моята майчица и аз ще си поживеем!“.

И наистина: Бартек се върнал в родното си село и при него на часа започнали да идват болни хора, викали го от близо и далеч.

Така станал повече от прочут доктор. Щом само влезел при болния в стаята, веднага казвал дали той ще умре или ще оздравее. Никога не грешил. Щом казал, че болният ще оздравее, винаги успявал да го излекува.

Нямало нищо чудно, че парите потекли като река към него. Имал всичко, каквото пожелал. Майка му — също. Построили си нова къща. До нея сенчеста градина, лехи със зеленчуци и плодни дръвчета. Построили обор, конюшня и хамбар. Но майка му от време на време го питала:

— Ех, синко мой, как така лекуваш? Като някакъв глупак. Едни и същи корени даваш за треска и за температура. Струва ми се, Бартек, че само отгоре-отгоре си изучил докторския занаят и си помагаш със своята хитрост. Това не може да продължи дълго. Един ден добрите дни за нас ще свършат!

Но Бартек се смеел:

— Не се натъжавай, майко! Бързо станах доктор, бързо спечелих имот. Защо не се радваш?

— Ами точно за това ти говоря, че всичко стана много бързо. Много си буен, синко. А всяко усилие преодоляваш съвсем лесно. Затова се боя за теб.

— Не се страхувай, майко. Богат и прославен съм!

Наистина славата на Бартек се разнесла надлъж и нашир. Затова няма нищо странно, че една пролетна вечер пред къщата на Бартек спряла карета, от която слязъл пратеник на княза и помолил, докторът да иде в замъка. Дъщерята на княза се била разболяла.

— Дъщерята на княза ли? — попитала майката на Бартек, като видяла, че синът ѝ се готви за път. — Дъщеря му? Това ли девойче, на което никоя перачка не може добре да изпере дрехите, за което никоя шивачка, не може да ушие хубава рокля! Пфу!

— Каквото и да е, трябва да ида, след като князът ме вика. Е, хайде майко, със здраве.

Бартек се сбогувал със старата си майка и се качил в каретата. Зачаткали копитата, конете се понесли към замъка. Било вечер, славеи пеели в клоните на брезата и глога.

Конете летели напред и скоро спрели в двора на княжеския замък.

Наизлезли слугите, отворили вратата на каретата и повели доктор Бартек към болната. Той влязъл в разкошна стая. На красиво дървено легло лежала бледа девойка. Едва дишала. Кой можел да повярва, че тези посинели устни са изричали закани към старата перачка? Кой можел да повярва, че тези малки, безсилни ръце с гняв са се свивали в юмрук?

Съжаление обзело Бартек, той се приближил до нея... и се разтреперил. До главата на девойката седяла Смъртта.

В този момент край Бартек застанали князът, княгинята, придворните и го заразпитвали дали ще оздравее дъщеря им.

— Оставете с нея насаме — рекъл им Бартек. — Веднага ще се заловя да я лекувам.

Родителите излезли на пръсти, скрили се и всички придворни и само под око оглеждали прославения доктор.

А Бартек дръзко се обърнал Смъртта.

— Е, уважаема белокоса старице? Веднъж ми дай път. Искам, тази девойка да живее.

— Какво дрънкаш, момко? Как така разговаряш с мен? Спомни си за нашата уговорка. Важи или не важи?

— Поне веднъж се откажи от нея...

— Ех, Бартек, Бартек! И дума да не става. Защо да се откажа от нея. Защо? Заради това болнаво момиче? Защо? Да не те е урочасало?

— Не знам. Бледичка е, добричка е! Остави ми я! Ще я привдигна. Искам да излекувам тази девойка.

— Ти умееш да лекуваш точно така, както умееш да спазваш нашата уговорка. Имаш много сила, но умът не ти достига. Главата ти е празна.

— Застани от другата страна на леглото.

— Няма.

— Застани.

— Няма ли да ти дойде умът в главата? Ако го направя, вместо момичето, ще взема теб.

— Остави ни и двамата живи.

— Отново почваш да извърташ. Но няма да отстъпя. Не и не!

— Моля те.

— Не!

— Ех ти! — извикал Бартек. — Щом не искаш, така да е! — грабнал със силните си ръце леглото и го обърнал.

И докато се усети, Смъртта стоял при краката на девойката.

— О, не, не, не — кимала с глава. — Какво ти става? С мен шега не бива. Това, което се уговорихме, е в сила. Скоро ще се видим и то ще е завинаги. Довиждане, нетърпеливецо.

Смъртта протегнала костеливите си крака, размахала бялата си кърпа и излетяла от прозореца на княжеския замък.

Бартек погледнал девойката. По бузите ѝ пълзяла руменина, устните ѝ се разтегли в лукава усмивка. Отворила тъмните си очи, които били остри като на сврака, седнала в леглото, плеснала и с писклив глас завикала:

— Вече ми е по-добре! Какво ви става, Бохуно, Качено, Зофка! Носете ми да вечерям. Но кифличката трябва да е прясна, а млякото — нито студено, нито топло! Бохуно, Зофко! Катко! Бързо, или ще ви изтегля ушите! — изведнъж забелязала Бартек.

— А вие пък кой сте?

— Доктор.

— Не ми трябва никакъв доктор. Вече съм здрава! Махайте се оттук! Татко ще ви плати колкото трябва.

Бартек го заболяло сърцето. Малко от жал, малко от горчивина, малко от изненада. Все още в ушите му звънтял гласът на княжеската дъщеря, раздаваща заповеди.

Погледнал я още веднъж и излязъл. На вратата се сблъскал с бързащите възхитени слуги. Те сновели напред-назад, колкото бързо могли, защото пронизителният гласец се разнесъл отново:

— Качено! Бохуно! Бързо! Оглушахте ли!

Към девойката тичал задъхан и князът, а когато се сблъскал с Бартек, прегърнал го и радостно извикал:

— Дъщеря ми е оздравяла, оздравяла е! Пак бърби както преди. Благодаря ти, докторе!

Измъкнал от колана си кесия с жълтици и я пъхнал в ръката му. Но днес златото не зарадвало Бартек, изглеждало му като просто желязо. Той отблъснал княжеската кесия.

— Благодаря, княже — отвърнал Бартек. — Ще се разплатим, когато дъщеря ти оздравее напълно.

— Казвай, колко искаш? Колко? — попитал нетърпеливо князът.

— Утре ще се разплатим. Сега бързам за вкъщи.

— Добре, утре. Довиждане, докторе.

— Сбогом, княже.

Кралят сложил ръцете си пред устата и извикал из целия замък:

— Хей, вие там! Конярите! Пригответе карета в дар на доктора.

Бартек излязъл на двора, конете цвилили и нетърпеливо риели с копита. Шест двойки коне — сиви на цвят, впрягът им от чисто злато.

Но разкошният подарък въобще не зарадвал Бартек. Той мълчаливо се отпуснал на меките възглавници, махнал с ръка на кочияша да го отведе у дома.

Върви каретата по пътя, а Бартек премисля. Мислел си, че досега му е вървяло само благодарение на хитрини и лукавства. А това не са честни неща, върху които да гради животът си. И ето, не издържаха и го провалиха. Девојката успя да го надхитри и го победи, дори и когато едва дишаше.

— Оздравяла е... — повтарял си Бартек думите на княза и горчиво се усмихнал. — Никога не съм имал силна воля — въздъхнал той и се загледал в гората, губеща се в сумрака.

По пътя каретата отминавала дървета и храсти, с цъфнали пролетни цветове. Чувало се вечерното пеене на славеите. И изведнъж песента секнала като недовършен въпрос.

„Не съм живял правилно — мислел си Бартек. — Не. Заблудих се. Но какво да се прави? Всяко нещо с времето си.“

Шестте чифта сиви коне стигнали до една долчинка и тръгнали покрай блатото. Водата блестяла като сребро, защото отново излязъл месецът. Мъглите се надигали над тръстиката, чувало се крякане на жаби.

Изведнъж от върбата се понесла песен, подобна на бръмченето на комар.

„О, някъде наблизо ще е оная вещица“ — рекъл си веднага Бартек.

Едва си го помислил, конете спрели, почнали да рият земята и да цвият.

— Почакай — рекъл Бартек на кочияша.

Слязъл от каретата и се заоглеждал из блатото. Във върбалака отново се белеела бялата кърпа. „Ето я. Трябва да вървя направо.“ И

закрачил право по мочурището. Облакът от комари се въртял над него и жужал:

— При нея ли отиваш? При нея?

— Отивам. Няма какво да сторя. Ако не ида при нея, тя ще дойде при мен.

Вече приближавал върбите. Изведнъж пред него се изправила Смъртта и рекла:

— Хубаво е, че удържа на думата си. Ела с мен.

И Бартек тръгнал.

Вървели през блатото доста дълго, накрая спрели пред голяма дупка, над нея потрепвал пламъкът на светилник.

— Сега ще дойдеш с мен в онази дупка, Бартек — наредила смъртта. — Това е къщата ми.

Влезли и двамата. Бартек се огледал: по стените имало паяжини и много лавици, на които имало малки светилници.

Някои горели с хубав пламък, други били като ясна зора, трети премигвали, а четвърти догаряли.

— Какви са тези светилници? — пита Бартек.

— Това е пламъкът на човешкия живот — отвърнала смъртта. — Тези, които светят силно, ще живеят още дълго. Други, виж тук, бавно догарят.

— А кое е пламъчето на живот на княжеската дъщеря? — попитал предпазливо Бартек.

— Това — смъртта му показала силно горящо пламъче, което весело пръскало.

— А на моя живот?

— Силата на твоето пламъче премина в това на княжеската дъщеря, гледай.

И Смъртта показала на Бартек пламъче, което едва-едва просветвало.

— Значи, не можах да надхитря смъртта! — рекъл Бартек и се свлякъл в краката на Смъртта.

— Беше хитрец с куп способности, но не му се искаше да мисли и да работи — въздъхнала Смъртта. — А това е краят на моята уговорка с доктор Бартек. Сбогом, дръзки момко.

Тази нощ Бартек не се завърнал при старата си майка. Следващата също. Никой не разбрал какво станало с него. Някой

казвали, че умрял, други — че се завърнал в красивия Краков...

ПТИЦАТА НА ЩАСТИЕТО

Живели едно време мъж и жена. Мъжът се наричал Яцек, а жената Марися. Живели те в стара къща. Домът и нивите им били на богатия господар. Яцек му платил доста пари, за да могат да живеят там и да обработват земята.

Една нощ Яцек и Марися сънували сън, в който някой ги питал:

„Кога искате да живеете добре — като млади или като остареете?“

Този сън им се присънвал три нощи поред.

— Е, жено, какво ще кажеш?

— Ще река, че човек като е млад, по-леко понася мъката.

— Да, така е — съгласил се Яцек. — Човек като е млад и на пейката да спи, пак му е меко, а като е стар — и на пух да спи, пак кръстът го боли.

— По-добре човек да потегли като млад, а старините си да изживее спокойно — решили те.

В същата нощ къщата им изгоряла до основи. Научил се за това господарят и се разгневил:

— Вие нарочно сте подпалили моя дом. Аз такива хора не искам на земята си. Махайте се оттук!

— Милостиви господарю, как можеш да си помислиш, че сами ще запалим дома си? Всичко ни изгоря в пожара.

— Е, добре, останете. Само че си постройте нова къща.

— Що да сторим! Ще си построим нова къща — въздъхнала Марися.

— Да, ще трябва! — съгласил се Яцек.

Добре, че Марися успяла да измъкне от огъня парите, които имали. Събирали ги, за да си откупят земята от господаря.

Година, две строили те къщата. Най-сетне я завършили и я отпразнували. Но същата вечер пак избухнал пожар. И такъв, че едва успели да избягат навън.

Научил господарят, че отново на Яцек и Марися им е изгоряла къщата и се още по-силно се разсърдил. Яхнал коня си и отишъл на

пепелището.

— Махайте се от моята земя — закрещял господарят. — Вие нарочно сте запалили и тази къща.

— Но как ще я запалим нарочно? Последните си пари дадохме за нея, че и на заем взехме — заплакала Марися.

— Къде да се денем. На тази земя са живели нашите деди и прадеди. Как да я напуснем? — рекъл Яцек.

— Е добре, останете — смилил се господарят. — Само че трябва да построите нова къща, която да я още по-хубава от предишната.

Нямало що да сторят, Яцек и Марися продали кравата, коня и свинете, останали им само една коза, кокошка и петел.

Изминали няколко години, докато те стигнали до покрива на новия си дом. На всички съседи дължали по нещо. Не си доспивали, не си дояждали, работели, без да подвиват крак и не забелязали как полака-лека остарели. Вече нямали пари да купят нито гвоздеи, нито керемиди. А що за дом ще е това — без покрив. Почудили се двамата какво да сторят. И тъй като били много бедни, решили да покрият покрива със слама.

В същата нощ долетяла неznайна птица и изкълвала всичката слама.

Ето ти отново беда! Яцек покрил повторно покрива и застанал на пост. В полунощ долетяла неznайната птица и понечила да закълве сламата.

— Махай се, птицо проклета! Махай се! Къш! Къш! И къде слагаш всичко това, такава си мъничка, а коремът ти бездънен.

Опитал се Яцек да я улови с въженце, но къде ти. Изяла всичко птицата и отлетяла.

— О, ще те науча аз теб! — разсърдил се Яцек. — Ще те хвана.

Покрил Яцек отново покрива и към всяко снопче слама завързал примка. Точно в полунощ долетяла птицата, закълвала сламата и паднала в една от примките.

Поставил Яцек птицата в клетка и окачил клетката на прозореца.

Заживяла птицата при Яцек. И толкова хубаво пеела, че всеки, който я чуел, забравял за мъката си му ставало по-леко на сърцето. Славата за чудната птица се понесла надлъж и шир.

И хората я нарекли Птицата на щастието.

Чул господарят, че Яцек има чудна птица и си помислил:

„Как може простият селяк да има такова нещо, което аз, господарят, не притежавам.“

Отишъл той при Яцек, послушал сладкопойната птица и рекъл:

— Продавай ми птицата си, ще ти дам сто златни монети.

„Ооо — досетил се Яцек, — щом нашият господар дава сто златни монети, значи кралят ще даде и хиляда.“

— Не, господарю мой, няма да ти продам птицата.

— Само почакай, аз ще те накажа за дързостта така, че ще видиш звезди посред бял ден! — разсърдил се господарят и си отишъл.

А Яцек, без да мисли много дълго, грабнал птицата и тръгнал към краля. Върви той през гората, а птицата изведнъж му заговорила с човешки глас:

— Кралят ще ти дава най-различни неща в замяна. Но ти не взимай нищо от тях. Помоли го да ти даде само оня пън, който се търкаля из кухнята.

Учудил се Яцек, че птицата му заговорила с човешки глас и попитал:

— Че за какво ми е този пън?

— Вземи го, казвам ти, няма да съжаляваш!

Стигнал Яцек в двореца при краля. Чул кралят как пее птицата и рекъл на Яцек:

— Колко златни монети искаш за своята птица?

— Не искам никакви пари. В кухнята ти има един стар пън, него ми дай в замяна.

— Вземи го, не ми е мъчно за него — подсмихнал се кралят и тихо зашепнал на кралицата: — Да вземе вместо злато, стария пън! Такъв глупак се ражда веднъж на сто години.

Метнал Яцек пъна на рамо и тръгнал към вкъщи. Върви той из гората, слънцето силно пече, мъчи го жажда, а от глад му прилошава. Смъкнал той пъна от рамото си, седнал върху него и се чукнал по челото:

— Какъв съм глупав! Как можах да послушам глупавата птица и да взема този пън вместо кралското злато! Явно е, че той е по-умен от мен! — и Яцек чукнал пъна.

В този миг върху пъна се подредила богатата трапеза. Гледа Яцек и не вярва на очите си. Такива гозби нямало сигурно и върху кралската трапеза.

— Ех, че птица, ех, че умница! Просто безценна! Е, жено, вече няма да се мъчим с теб! Винаги ще бъдем сити, че и ще остане да нагостим бедните хора.

— Започни с мен — неочаквано някой казал зад него.

Огледал се Яцек: пред него застанал червенокос войник.

— Сядай, угощавай се, да ти е сладко!

Седнал войникът, наял се до насита, пийнал си колкото му душа искала, а гозбите все не се свършвали. Протегнал се войникът да си налее още вино, но бутнал пъна. Трапезата в миг изчезнала, а войникът зяпнал от почуда срещу празния пън.

— Затвори си устата, че ще лапнеш някоя муха! — засмял се Яцек, вдигнал пъна и отново чукнал по него.

В миг се появила трапезата отгоре му.

— Брей, че чудо! — учудил се войникът и зацъкал от удоволствие. — Слушай, човече, хайде да направим размяна: аз ще ти дам тази вълшебна кесия, а ти ми дай пъна!

— Дай да видя кесията.

Войникът извадил от джоба си стара кесия. Отворил я Яцек и вътре видял три изсъхнали грахови зърна.

— Ами ти какво? Подиграваш ли ми се? — пламнал от гняв Яцек. — За какво ми е тази стара кесия с трите грахови зърна?

— Това не са обикновени грахови зърна, вълшебни са! — засмял се войникът. — Хвърли ги на земята и речи: „Изсипи, грахче, войниците!“. На часа зърното ще започне да се дели и от всяка половинка да изскача по един войник. И те ще се делят до тогава, докато ти не кажеш: „Стига толкова!“.

Стои Яцек и мисли: да даде ли пъна за кесията или не. А някой сякаш на ухото му шепне: „Направи размяната, направи я!“.

Огледал се Яцек и съзрял на едно клонче чудната птица, която продал на краля. Яцек толкова много се зарадвал, че забравил за червенокосия войник и за пъна, и за кесията с вълшебните грахови зърна. Загледал той чудната птица, заразпитвал я как е стигнала до гората. А войникът, като видял, че Яцек е забравил за него, грабнал пъна и бегом в гората! А когато Яцек се сетил за войника, от него нямало и следа.

Заплакал Яцек, натъжил се, а птицата почнала да го утешава:

— Не плачи, не тъжи, Яцек! Откраднатото не носи добро!

Сложил Яцек необикновената птица на рамото си и продължил пътя си. Наложило се да пренощува в гората. Запалил той огън и легнал край него. Не след дълго до огъня се приближил пътник с тояжка в ръка.

— Мога ли да сгрея на огъня? — попитал той.

— Сядай, гостенин ще ми бъдеш! — приветливо отвърнал Яцек и хвърлил в огъня няколко съчки. — Ако се бяхме срещнали по-рано, щях и да те нагостя — и Яцек разказал на пътника и за Птицата на щастието и за това как рижият войник му откраднал вълшебния пън.

— Лесно може да се поправи стореното! — засмял се пътникът и забил в земята тояжката си.

В миг пред тях се изправили трима юнака.

— Намерете червенокосия войник, набийте го и му вземете вълшебния пън! — наредил пътникът на юнаците. — А за това, че краде, му вземете и кесията с вълшебните грахови зърна.

— Слушаме, господарю! — като един отговорили юнаците и изчезнали в мрака.

Огънят още не бил изгаснал, когато те се върнали и донесли вълшебния пън и кесията с трите вълшебни грахови зърна.

— Казах ти аз, че откраднатото не носи добро! — възкликнала вълшебната птица и сладко запяла.

Пътникът от почуда изпуснал тояжката си. А птицата пяла ли пяла.

— Дай ми тази необикновена птица! — помолил го пътникът.

Яцек се замислил: било му мъчно да се раздели с птицата, но му се искало да се отблагодари на пътника.

— Дай ми птицата, а аз ще ти дам вълшебната тояжка — почнал да го уговаря пътникът.

Яцек не знаел какво да направи.

А птицата, отгатнала мислите му, му рекла:

— Ще ти идвам на гости, Яцек! Виждам, че новият ми стопанин е добър човек. Той знае, че никакви клетки няма да ме задържат.

— Да, така е — усмихнал се пътникът. — Неслучайно те наричат Птицата на щастието. А щастието е волна птица, тя не живее в клетка!

Помислил Яцек, помислил и се съгласил. Сбогувал се с пътника, дал му вълшебната птица и си тръгнал към къщи.

Прибрал се у дома, а жена му още от прага вика:

— Е, бързо казвай, какво ти дадох за вълшебната птица.

— Ами този пън! — и Яцек хвърлил пъна на пода.

— Ах, ти глупчо! Та само толкова ли струваше птицата! Я виж, колко такива пънове лежат из двора.

— Не викай, Марися! По-добре ми дай нещо да похапна.

— Нямам нищо за теб, как може да дадеш птицата за този пън. Тръгвай с него обратно и без птицата не се връщай — гневил се Марися.

— Е, щом не искаш да ме нахраниш, недей! — хитро се усмихнал Яцек и почукал по пъна.

В миг отгоре му се появила богата трапеза.

— Е, жено, щом нямаш нищо за ядене, сядай, аз ще те нахраня! — засмял се Яцек.

Притичала Марися до мъжа си, прегърнала го и го целунала:

— Ах, ти, умният ми Яцек, как успя да получиш това вълшебно нещо.

— Ами аз имам още вълшебни неща.

Тъкмо започнал да разказва на Марися какво му се случило, когато в двор влязъл слугата на господаря:

— Моят господар ти е много ядосан, че не му продаде вълшебната птица. Той е решил да те изгони от къщата и нареди да се явиш незабавно при него в замък.

— Кажи на своя господар, че от неговия замък до моята къща има толкова версти, колкото от моята къща до неговия замък. Така че ако твоят господар желае да ме види, може да дойде сам — отвърнал Яцек.

Слугата предал думите на Яцек на господаря.

— Оседлайте ми коня! Ще го науча аз тоя дързък селяк за тези дръзки думи! И ще го изгоня от къщата!

Долетял господарят и се хвърлил с камшика към Яцек. Боднал Яцек тояжката в земята и в миг пред него се появили тримата юнака.

— Какво ще наредиш, господарю? — попитали те.

— Хванете този господар, добре го натупайте, завържете го здраво за седлото и го подгонете заедно с коня му до края на самия замък.

Юнаците така и направили.

Набитият господар написал жалба до краля и го помолил да накаже дрзкия селяк. Прочел кралят писмото и завикал:

— Как е възможно, селяци да бият господари? Изпратете на господаря полк войници.

Застанал господарят начело на кралския полк и тръгнал към Яцек. Наближил къщата му, обкръжил я и извикал:

— Предай се, дрзки селяко! Ако не го сториш, горчиво ще съжаляваш.

А Яцек изсипал от кесията граховите зърна, хвърлил ги на земята и наредил:

— Изсипи, грахче, войниците!

Паднали граховите зърна на земята и започнали да се делят: от всяка половинка изскачал войник. А половинката отново се деляла на две и от всяка нова половинка изскачал войник. И така пред къщата на Яцек се насъбрала много войска и започнала битка с кралския полк.

Кралските войници падали един по един, а щом един войник на Яцек падне убит, на мястото му се появявали нови два. Накрая останал жив само един кралски войник и той хукнал да бяга. А господарят така се уплашил още в началото на битката, че не успял да измъкне сабята си — просто умрял от страх. Видял Яцек, че е победил и наредил:

— Стига толкова!

И в миг войниците се превърнали в грахови зърна. Прибрал ги Яцек в кесията и се засмял:

— А сега, жено, никой няма да посмее с пръст да ни докосне!

А кралският войник се добрал до двореца.

— Ваше кралско височество! — извикал той. — От целия полк оцелях сам аз. Този Яцек има безброй войници. Къде ще се мерим ние с него!

— По-добре да не го закачаме — изплашил се и кралят. — Да не вземе да стигне и до мен.

Така Яцек заживял с жена си спокойно до стари годни — не тъгувал, удоволствие и радост доставял на себе си и на всички хора. А къде изчезнали след смъртта на Яцек и Марися вълшебният пън, вълшебната кесия и омагьосана тояжка, никой не знае. Жалко, нали?

ГОРДЕЛИВИЯТ КРАЛ

Живял в едно княжество знатен крал. Кралството му не било голямо, а и той самият бил дребничък на ръст. Но за това пък бил безкрайно горделив. Все гледал да не се измами, а другите да изиграе. Носел обувки на високи златни токове, за да изглежда уж по-висок. За да изглежда по-важен, не смъквал от раменете си дългата мантия. С кралската корона се разделял само, когато си лягал да спи и духвал свещта в покоите си.

Характерът му бил лош — щом нещо не било по нрава му, тутакси се разгневявал. Придворните му се чудели как до му угодят. Така той се мръщил от сутрин до вечер и от вечер до сутрин. Ту слънцето му светело силно, ту тъмнината на нощта му пречела. Нито мъдреците, нито слугите можели да се справят с него.

Веднъж кралят наметнал на раменете си нова мантия и тръгнал да се разхожда в дворцовата градина. А кралската мантия не била обикновена дреха: цялата била в дипли и набори, пешовете ѝ се влачели по земята, с нея нито човек можел да седи удобно, нито да се разхожда. Щом човек я види, веднага ще разбере, че пред него стои някой обикновен селяк, а минава самият крал.

Върви кралят по пътеката, посипана с пясък, атлазената му мантия искреля, скъпоценните камъни в короната проблясвали. Кралят бил доволен от новата си дреха и от самия себе си.

В края на градината се издигал стар дъб — огромното му стъбло не могло да се обгърне, дървото имало дебели корени, вратнали дълбоко в земята, кривите му клони растели на всички страни.

Кралят се спрял пред дъба и рекъл:

— Ех, че дърво! Като крал сред дърветата! Под него трябва да седна.

После той се загледал в златистите жълъди, които се виждали сред гъстите листа на дъба.

— Какво е това?! — развикал се кралят и се обърнал към придворните си, които вървели зад него на пръсти.

Придворните естествено знаели какво расте на дъба, но за всеки случай повикали стареца градинар. Ако кралят реши да се скара, нека да гълчи него.

— Какво друго може да расте на дъба, освен жълъди — заявил градинарят. — Жълъди, това са жълъди, ваша светлост.

— Ти не ме учи! — тропнал кралят с крак. — Сам виждам, че са жълъди. А ти кажи, защо са толкова малки? Нима толкова огромно дърво може да ражда някакви си дребосъци? Да се промени. Да се присади. Нека жълъдите бъдат големи колкото тиква.

— Няма да стане така, господарю — поклатил глава старецът градинар. — Не ми е по силите да го направя. А дори и да успея, сам си помисли, ще може ли тиквата да се задържи на тънката си дръжка. Тиквата, както и прасето, обича да лежи на меката земя, да се грее на слънце, така че, ваша светлост, и да се сърдите, и да не сърдите, дървото ще расте както то си знае.

— Ами че аз нареждам... — започнал князът.

От клон на дъба изкряскала сврака, а от друг клон изграчила врана. На краля му се сторило, че те му се смеят.

— Веднага ги изгонете! — извикал той и като забравил за своето величие, препъвайки се в мантията, се завтекъл към двореца.

Но тогава от една тънка паяжина се спуснало малко паяче на бузата на краля.

— Убийте ги! — изкряскал князът. — Всичките! В цялото княжество — и продължил да тича.

Но тогава някой дръзко го хванал за мантията. Кралят едва си поел дъх.

— Кой си ти? Какво е това? Кой се осмелява?

А това било съвсем обикновен розов храст. Мантията на краля се веела, докато той тичал към двореца, и краищата ѝ се закачили на остриите ѝ бодли.

Старецът градинар спокойно се приближил до храста и откачил мантията на краля.

— Да се отсече! Да се изкорени! Да се изгори!

Тогава придворните измъкнали красивия храст, целия в цъфнали рози.

Почервенял от гняв, кралят се прибрал в двореца. Едва стъпили в салона, когато му доложили, че от съседното кралство е пристигнал

пратеник с дружески поздрав и с подаръци.

— Доведете го! — заповядал князът.

Влязъл пратеникът, а след него слуга с голямо ковчеже. Кралят много обичал да получава подаръци. Той веднага се успокоил и наредил да отворят ковчежето.

А какво си мислите, че имало вътре? Рози. Толкова били красиви, че всичките придворни ахнали. Наистина градинарят на съседното кралство се бил потрудил доста, за да създаде това чудо. Само че не навреме дошъл подаръкът. А на всичкото отгоре от средата на букета изпъзляло по едно листенце дългокрако паяче.

Като видял розите и паячето, кралят целият се затреперил.

— На никой няма да позволя да се подиграва с мен!

— Ваша светлост — измърморил разстроеният пратеник. — Моят господар ви изпраща розите с най-добри чувства...

— Какви добри чувства?! Обявявам на твоя крал война! Незабавно! От днес, от тази минута!

Събрал кралят войската си, яхнал коня и се отправил да воюва със съседа си.

Но нямал късмет. Още при първата битка, войската му била разбита. Войниците се разбягали, дори самият той трябвало да се спаси с бягство.

Сам-самичък, без свита, без пазачи, той яздел коня си из полето, а след него се чувал звънът от сабите на преследвачите му. Нямало къде да се скрие. Явно щял да падне позорно в плен.

Но изведнъж пред него се появила гора. Кралят стигнал до нея, скочил от коня и хукнал между дърветата и храстите като заек, подгонен от кучета. Само че зайците били свикнали да тичат, а кралят никога не бил тичал. Уморил се и се задъхал.

Стигнал и ручейче, което извираше в корените на един дъб, напил се със студената му вода и се заслушал: наоколо било тихо, явно преследвачите му били изостанали. Полегнал той да си отдъхне малко. Оказало се, че е хубаво да се лежи на зеления мъх и слънцето да грее отгоре. Кралят не усетил как заспал.

Не спал много, събудила го сврака. Кацнала на една вейка и закряскала с все сила. Скочил князът. И съвсем на време! Из цялата гора ехтели гласовете на вражеските войници — явно, търсели го.

Отново трябвало да бяга, някъде да се крие. Но бил благодарен, че свраката го предупредила.

Тогава от дъба паднал жълъд и ударил краля по носа. Махнал кралят с глава — и смешно му било, и криво.

„Добре щях да се подреда, ако жълъдът беше голям като тиква!“

А гласовете се чували все по-близо и по-близо. Отново хукнал кралят. Стигнал до един шипков храст. Бодливите клонки се били преплели, а в най-гъстото нещо се чернеело. Загледал се кралят — яма. Или изоставена бърлога на някое животно.

„Тук ще се скрия!“ — помислил си кралят и пропълзъл сред бодлите. Издрал си ръцете, лицето, но стигнал до дупката. Харесало му вътре — дупката била дълбоко, вярно било му малко тясно, но и така се чувствал добре. Притаил се и не помръдвал.

Изведнъж отнякъде изпълзъл огромен тумбест паяк. Кралят изтръпнал. А паякът се заловил за работа — плете ли плете мрежата си... целият вход на дупката оплел.

Тъкмо свършил и застанал по средата на паяжината си в очакване на жертва, преследвачите се появили.

— Сякаш се е провалил вдън земя! — извикал един войник.

— Ясно е, че не се е провалил вдън земя — отвърща му друг. — Ей, там сред шипките сякаш се чернее дупка. Дали не е изпълзъл вътре?

— Сам върви да провериш, ако не се боиш от бодлите — засмял се първият.

Кралят изтръпнал. „Край. Хванаха ме!“ — помислил си той.

— Вие слепи ли сте? — обадил се трети. — Не виждате ли: целият вход е в паяжината. През нея муха не може да прелитне, а камо ли нашият княз. Да вървим!

Засмели се войниците и тръгнали в друга посока.

Кралят лежал, боял се дори да въздъхне — да не би войниците да премислят и да се върнат. Скоро слънцето се скрило и започнало да притъмнява.

„Само да стане още малко по-тъмно!“ — молел се кралят.

Дочакал да падне нощта и изпълзъл от дупката. Внимателно се промъкнал, за да не развали паяжината. Та нали паякът го спасил от бедата.

Запромъквал се кралят из гората, пазел се от засада. Но явно на войниците им било омръзнало да го преследват. Пусто и тихо било в гората. Измъкнал се кралят, пресякъл полето и стигнал своето княжество.

От тогава никой не можел да го познае. Всичко му харесвало: и слънцето му било мило, и мракът му носел радост. Дори наредил на слугите си да не метат паяжините по ъглите. И старецът градинар бил доволен. В цялата градина посадил храсти, толкова много харесвал кралят розите. А когато тръгвал на разходка, винаги оставал мантията си в двореца.

А колкото до войната със съседа, двамата крале се сдобрили. Известно е, че кралете често се карат, а после се сдобряват. Живеят си добросъседски и от време на време дори си изпращат някой букет рози.

ПАСТИРЪТ, КОЙТО ПАСЪЛ ХИЛЯДА ЗАЙЦИ

Това се случило отдавна, отдавна, още по време на татарските набези. Татарите връхлитали като буря откъм източните степи и направо като порой помитали полските земи.

Никой не можел да се спаси от тях. Те подпалвали селата и градовете, убивали децата и старците, а младите откарвали в плен.

От татарското робство рицарите откупвали краля, заможните граждани — своите роднини, а кой да откупи бедните селяни? Волю-неволю те оставали в плен, докато смъртта не им донесяла избавление. Малцина ги спохождало щастието да избягат.

Провървяло му на Всемир — той успял да се измъкне от татарския плен. Не се знае колко дни и колко нощи той вървял към родната страна! Дъждът го мокрел, слънцето го изгаряло, вятърът го пронизвал до костите, студувал и гладувал.

Но той не обръщал внимание на всички несгоди. Вървял по трънливи пътища, по никъде не стигащи пътечки, през полето просторно, през гората притихнала тъгата по родния край го водела напред. И му се струвало, че никъде няма от златното жито и от сребристите ручей на родния му край, където тече река Висла.

И ето пробива си той път из безкрайните карпатски дебри. Край него се издигала само гъста гора, ни една душа не се виждала наоколо. Върху изпокъсаната му груба селска дреха се била натрупала прахта от далечните пътища, на гърба му висяла торба, а в нея било цялото му богатство: крайче хляб, малък мех, пълен с мляко, и няколко гроша, които му дали добри хора по пътя.

Вървял момъкът, събирал горски плодове, за да утоли глада си, а хляба и млякото не докосвал, пазел ги за деня, в който няма да има какво да яде. Изведнъж иззад едно дърво се появил един прегърбен старец с побеляла брада, който се подпирал на крива тояжка.

— Здравей, странниче!

— Здравей, дядо!

— Добри човече, имаш ли малко хлябец? Съвсем съм прегладнял, едва се държа на краката си.

— Защо, дядо, не си откъснеш горски ягоди? — попитал Всемир.
А старецът отвърнал:

— Ех, мили мой! За младия човек е лесно да се наведе и да си откъсне ягоди. А моите стари кости не се превиват лесно.

„Старост — нерадост — помислил си Всемир, — трябва да помогна на клетника. А аз ще мина някак си само с ягодите.“

Измъкнал той от торбата крайшника хляб и го подал на стареца:

— Ето, дядо, хапни си!

Зарадвал се старецът. Поел парчето хляб с едната ръка, с другата бръкнал в пазвата си и измъкнал от там една свирка.

— Вземи тази свирка за спомен. Може да ти послужи някой ден.

Както се срещнали двамата неочаквано, така и се разделили и всеки тръгнал по своя път: единият — на изток, другият — на запад.

Едва извървял десет крачки Всемир, огледал се, а старецът сякаш вдън земята изчезнал. „Навярно не го виждам заради дърветата“ — помислил си Всемир и продължил пътя си.

Най-сетне стигнал края на гората и пред него се разпрострял изсушен от слънцето, каменист пущинак. Тук-там растяла болнава тревица. Времето минавало, скоро слънцето жарело всичко без милост, а краят на пущинака не се виждал. „Да си отдъхна и да си пийна от млякото“ — помислил си Всемир и се огледал за някоя падинка, в която да се подслони.

Изведнъж се появил вятър, засвистял, засвирил, спуснал се на земята, облак от пясък се извил нагоре и закрил слънцето. Много ли, малко ли бушувал вятърът, но когато най-сетне притихнал, що да види Всемир — срещу него кретал един старец. Съвсем изпокъсан и немощен. Първият старец, който го срещнал в гората бил направо младеж пред този.

— Дай ми водица, добри човече! — изхриптял старецът. — Умирам от жажда.

Ами сега? И за стареца му било мъчно, а и млякото не му се искало да даде.

— Спаси ме! Спаси ме! — замолил се старецът.

Ако откажеш, ако скриеши млякото — грях ти на душата.

„Все някак си ще се домъкна до някое село или ще стигна до ручей и ще се напия до насита“ — помислил си Всемир, измъкнал от торбата си меха с млякото, развързал го и го подал на стареца.

— Пийни си, дядо, да ти е сладко!

Зарадвал се старецът, долепил устни към меха и цялото мляко изпил. Утолил си жаждата и рекъл:

— Ти ме спаси от гибел! Как да ти се отблагодаря? Вземи този камшик, може да ти е от полза някой ден.

Старецът рекъл това и измъкнал от пояса си камшик от хвойна с конопена връв и с пискюл от конски косми на края.

Отново се извил вятър, завъртял пясъка, така че станало тъмно като в рог. А когато вятърът утихнал, от стареца нямало и следа. Всемил нямал време да си блъска главата къде е изчезнал старецът, трябвало да бърза, та по светло да измине пущинака и да ношува на някое безопасно място.

Привечер що да види: между клоните на дърветата тънък тъмносив стълб от пушек се вие нагоре в небето, а встрани се белее път, по който се виждат следи от каруци.

„Значи, има наблизко село“ — зарадвал се Всемил и силата му се възвърнала.

По пътя се върви лесно, не е като през пущинака. Крачи момъкът и се радва, че скоро ще седне в дом край масата. Изведнъж що да види: на пътя, под едно дърво седи старец и горчиво плаче.

— Дядо, защо тъй жално плачеш? — попитал го Всемил.

— Ох, добри ми човече, беда ме сполетя! Синът ми продаде едно прасенце в града и ми нареди да отнеса парите у дома, а аз ги изгубих по пътя. Сега ме е страх да се появя пред жена ми, ще ме изгони злата баба. А къде да се дяна, вече съм толкова стар? Кой ще ме вземе такъв болен и немощен?

И старецът ридае, тресе се целият. Пожалил Всемил стареца.

„Аз имам малко пари в торбата. Не съм ги изработил, а ми ги дадох по пътя. Лесно ги получих, лесно мога да се разделя с тях. Ще ги дам на стареца.“

— Ето, дядо, вземи тези пари! — рекъл Всемил и подал на стареца грошовете. — Но внимавай да не ги загубиш пак.

Зарадвал се старецът, до земи се поклонил на Всемил.

— Не съм и сънувал, че такова щастие ще ме сполети. Как да ти се отблагодаря, добри човече? Вземи поне моята тояжка, може да ти послужи, за нещо.

Всемир не искал да обиди стареца, взел тояжката и продължил пътя си. Не се отдалечил много и си помислил: „Трябва да помогна на стареца да се вдигне от земята“ — обърнал се, а от стареца нямало и следа.

„Охо, уж старец, а е хукнал като млад“ — почудил се Всемир.

Тръгнал той из селото и загледал къщите, не знаел на коя врата да почука. Боял се, че ще го изгонят. Най-сетне се спрял пред една къща — дворът бил чист и премерен, посипан с жълт пясък. В градинката цъфтели цветя, а на пейката до къщата седяла котка. „Да вляза тук“ — решил Всемир и почукал на вратата. Имал късмет, попаднал на добри хора. Те го нагостили и го пуснали да спи в плевнята.

На сутринта Всемир отново тръгнал на път. Стигнал най-сетне родните си места, но от селото му нямало и следа след татарското нашествие. На неговото място се издигали нови къщи, в тях живеели чужди хора, пришълци.

„Няма какво да се прави, ще трябва да се хвана слуга някъде“ — помислил си Всемир. Скоро узнал от хората, че в замъка търсят пастир. Но не да пасе коне или крави, не свине или овце, не гъски или пуйки... хората не казвали какво, а само се подсмиввали.

Отишъл Всемир в замъка. „Сам ще разбера — рекъл си той, — за какво им е нужен пастир.“

Не след дълго се изправил пред замъка, към чиито врати водел подвижен мост. Казал Всемир на стражата за какво е дошъл и го завели направо в господарските покои. Излязъл важно-важно господарят на замъка и заявил.

— Трябва ми пастир, който да пасе хиляда зайци на ливадата. Ако ми служиш месец и не избяга нито един заек, а после ми разкажеш пълна торба с приказки, ще ти дам дъщеря си за жена и десет села за зестра. Но ако избяга само един заек, до края на живота си ще ми служиш безплатно. Върви си помисли и ми отговори до пладне.

Поклонил се Всемир на господаря на замъка и излязъл на двора. Там го наобиколили слугите и го заразпитвали кой е, откъде е и какво иска.

Всемир скрил откъде е, казал само, че е дошъл да стане пастир и да пасе зайци.

— Ех, че глупак — рекли слугите и се огледали настрани, да не би да ги чуе някои от господарските съветници. — Ти ум имаш ли, как се пасат хиляда зайци на ливадата. Та те веднага ще побягнат. Мнозина като теб идваха, а сега до края на живота си ще служат даром на господаря. Ето виж ги: камъни мъкнат и стена край замъка строят.

Огледал се Всемир и го хванало страх.

„Да разкажа торба с приказки, за мен не е трудно — мисли си той. — Достатъчно се наслушах на истории при татарите. Но със зайците ще е по-трудна работата. Но няма да се проваля!“

А слугите го увещават:

— Не влизай в бърлогата на звяра. Върви си, докато си жив. Светът е голям, ще си намериш късмета, ще се ожениш, свободен човек ще бъдеш.

А Всемир: не и не. Ще пасе зайците и толкоз.

На хората им било мъчно за момъка: жалко за младостта и хубостта му.

Слънцето се вдигнало високо в небето. Настъпило пладнe. В замъка забила камбана — събирала хората за обяд. Всемир отишъл при господаря и му рекъл, че е съгласен да пасе зайците. А господарят подскочил от радост: щял да има още един доживотен слуга, който ще му работи даром.

— Върви — рекъл той — в кухнята, хапни си, а после ще изведеш зайците.

Така и станало.

Следобед отворили плевнята и из двора заподскачали хилядата зайци. Събрали се хората да видят що ще стане. Някои съжаляват момъка, други му се присмиват.

„Какъв съм аз пастир без свирка“ — рекъл си Всемир и измъкнал свирката, която му подарил първият старец, и засвирил. Щом засвирил, зайците, които се пръснали из двора, заскачали, и се насъбрали, строили се по четири в редица като войници и зачакали.

Върви Всемир към портата, а зайците след него — скок, подскок — бягат, оглеждат се даже, дали някой не е изостанал или пък много да е избързал. От почуда хората зинали и не помръдвали на местата си. Когато и последната четворка от зайци се скрила зад портата, едва тогава се опомнили.

През това време Всемир стигнал до ливадата.

„Охо, охо! — смеел се Всемир. — Доведох зайците, сега трябва да си отворям очите на четири, за да не избягат.“

Забил той в земята тояжката, за да не му пречи, докато тича по зайците.

Но що за чудо!

Зайците се скупчили край тояжката, сякаш някой ги държал на верижка, не тичали, а спокойно си пощипвали тревица. А когато опасли цялата трева, Всемир преместил тояжката на друго място, зайците се скупчили пак край нея и кротко си пасели, без да бягат.

Но не щеше ли, появили се врани и започнали да грачат. Три от най-малките зайчета се изплашили и хукнали в храстите.

— Ей, вие, мъничета, къде сте хукнали, връщайте се тук! — извикал Всемир, взел камшика, който му подарил вторият старец, и го размахал.

На часа зайчетата изскочили от храстите и се върнали.

„Що за чудо! Щом засвирия със свирката, зайците тичат след мен. Щом забия тояжката в земята, те пасат край нея и не тичат. Щом размахам камшика, се връщат при мен. Явно, това не са обикновени дарове, а вълшебни“ — мислел си Всемир.

Вечерта преброили зайците в замъка: нито един не липсвал.

На следващия ден се случило същото.

На третия, четвъртия — пак същото.

В замъка господарят се гневял:

— Как е възможно, този прост пастир да се ожени за дъщеря ми, че и десет села за зестра да получи! Не бива да допусна да се случи това!

Пасе си Всемир зайците на ливадата и гледа някой идва към него от замъка, чак облак прах се носи край него. Какво ли е това?

Наближил облакът и Всемир видял, че при него идва готвачката на замъка. Хвърлила се тя към него и занареждала:

— Олеле, пастирю, спаси ме, спаси ме!

И си бърше очите с кърпа, и се преструва, че сълзи лее.

— Тъкмо печех един заек за господаря, а той взе, че стана на въглен. Какво да правя сега, аз горката, откъде да взема заек? Ще ме изгони и ще насъска кучетата по мен. Спаси ме, продай ми един заек!

И му пхнала една монета в ръката. „Капан е това — разбрал Всемир, — искат, вечерта да липсва един заек.“ Но се престорил и

казал:

— Задръж си парите. Аз зайци не продавам, не са те мои, а на господаря. Но ще ти дам един, а ти за отплата ми изиграй един танц. Цял ден ми е скучно да гледам само зайците.

Готвачката се зарадвала, че е подвела глупака и е изпълнила заповедта на господаря. Хванала краищата на полата си, заместила дебелиите си крака и заиграла. Като топка подскача и се покланя на всички страни.

Развеселил се Всемир, посмял се до насита, а после рекъл:

— Е, стига толкоз, почини си. Сега ще ти хвана един заек. Хванал първия заек, който му попаднал и го дал на готвачката. Дебеланата притиснала заека към гърдите си, покрила го с престилката си, за да не го изтърве случайно и хукнала към замъка, от щастие чак не усещала земята под краката си. Тъкмо стъпила на подвижния мост, Всемир замахнал с камшика. Заекът се измъкнал и се върнал на ливадата. И отново всичките зайци се насъбрали край тояжката.

Ех, на ливадата — веселба, а в замъка — черна тъга! Господарят сълзи лее. Готвачката се вързала кърпа на главата сякаш зъби я болят, а самата зла като оса трополи с гърнетата и тенджерите, сякаш гръм в кухнята пада.

Ами сега, как да избавят господаря?

Съветниците му и придворните, та дори и слугите, се събрали на съвет. Мислили, мислили как да излъжат пастира, да му вземат един заек. Мислили, мисли и измислили.

Дъщерята на господаря се преоблякла и тръгнала към ливадата. Полата ѝ била стара, избеляла, на главата ѝ стоял венец, на врата ѝ — дървен гердан, а в ръцете — кошничка. Приближила се тя до пастира, усмихнала му се мило и рекла:

— Продай ми едно зайче, момко. Татко иска да развъди зайци в горичката. Монасите от манастира искат от него всяка година по двайсет заека данък. Имаме само един заек, трябва ни сега зайка.

— Да ти дам, ама как баща ти ще ги опази да не избягат и да не скачат по господарската ливада? Ще ги застрелят ловците и край на всичко.

— Ами той... ами те — замънкала дъщерята на господаря, без да знае какво да му отговори. — Ами татко ще е направил плет край горичката.

„Отново капан“ — разбрал Всемир и отвърнал:

— На такава хубавица като тебе не мога да не продам заек. Избери си един, но най-напред ми се поклони десет пъти.

Поклонила се дъщерята на господаря смирено и покорно, до земята се превила.

Хванал една зайка Всемир и я сложил в кошничката на момата.

— Нека си живее у вас щастливо и всяка година по дванайсет зайчета да ви ражда.

Зарадвала се дъщерята, покрила кошничката с кърпа и хукнала към селото. При първата къща се обърнала.

Всемир зорко я следял и всичко видял.

Наближила тя портите на замъка, Всемир замахнал с камшика, зайката изскочила от кошничката и побягнала към ливадата.

Отново печал и тъга обзели всички в замъка. Отново се събрали всички на съвет. Мислили, мислили как да вземат един заек от пастира, но нищо не измислили. Тогава господарят решил сам да иде при пастира и да го помоли за един заек.

„Аз не съм жена, та да ми избяга заекът. Само че хората не бива да научат за това“ — решил той.

Изпратил той дъщеря си да му намери проядени от молци дрехи, облякъл ги, измъкнал една кранта от конюшната, метнал ѝ една дрипа на гърба вместо седло и тайно се измъкнал от замъка. Отишъл при Всемир и жално-жално му се примоллил:

— Добри ми човече, продай ми едно зайче по-евтино. Искан ми се веднъж в живота да си завъдя зайци.

Всемир веднага познал господаря, но се престорил, че не е разбрал нищо.

— Не мога от такъв като тебе бедняк да взема пари — рекъл той. — Без пари ще ти дам заек, но първо ми изпълни молбата.

А господарят веднага се съгласил:

— Ще я изпълня, що да не я изпълня.

— Ей там, тича кучето Барбоска и весело маха опашка. Виждаш ли го?

— Виждам го, виждам го.

— Догони го и го целуни по носа.

Разгневил се господарят: как смее тоя прост селяк да му се присмива. Но нямало що да стори. Подчинил се. По-добре да изпълни

молбата на пастира, отколкото да му даде дъщеря си за жена, че и десет села за зестра.

— А мога ли да го целуна през един лист?

— Давай, и през лист може.

Господарят тръгнал към кучето, запрепъвал се и започнал да уговаря животното:

— Барбоска, Барбоска, ела тук, мое добро куче! Ела тук!

Не било свикнало селското куче на такова ласкаво обращение: спряло се и зачакало.

А господарят застанал пред него на колене. Откъснал едно листо от живовляк и през него целунал кучето по носа. Върнал се при пастира, червен като домати от яд.

— Изпълних ти молбата.

— Да, да, видях, видях! Сега е мой ред аз да изпълня молбата ти.

Хванал Всемир заек и го дал на господаря. Той го стиснал силно за ушите и забързал към замъка.

Ето мостът вече бил съвсем на близо, когато Всемир замахнал с камшика. Заекът се измъкнал от силните ръцете на господаря, скочил от коня на земята и побягнал към ливадата. Понесъл се бързо, бялата му опашка се виждала от време на време, след него прах се носела.

Напразно се унижил господарят, с празни ръце се върнал в замъка. Скоро четвъртата седмица вървяла към своя край.

Всяка вечер броили зайците и докладвали на господаря:

— Всички зайци са тук. Колкото си бяха, толкова са си и след пашата.

Уплашил се господарят: как да се отърве от бедата?

Наредил той да впрегнат четири коня в каретата, та да иде при съседите си, които било също като него богати и знатни господари. Пристигнал при тях и им разказал какво го сполетяло. А те му отвръщат:

— Няма какво от сега да тъжиш. Той трябва да ти разкаже цяла торба с приказки. Там няма да му провърви. Нека цяла нощ да разказва, а ти все казвай: „Малко е! Още не се е напълнила торбата“. Така той ще загуби.

Послушал ги господарят. Вдигнал пир, поканил господарите с жените и дъщерите. А когато гостите се събрали, наредил да му донесат един по-голям чувал и да извикат пастира.

Като научил за това, Всемирл отишъл бързо при управителя на замъка и рекъл:

— Как ще ида аз в такива дрипи в покоите на господаря?

Погледнал го управителя и отвърнал:

— Прав си, пастирю, не може да се явиш в господарските покои в такива дрипи.

Дали на Всемирл дрехи от фино сукно, широк пояс, чизми с шпори и шапка с перо от паун. Изкъпал се Всемирл в реката, господарският бръснар му подстригал косата. А когато после се облякъл в новите дрехи, всички в кухнята ахнали: хубавец на хубавците, просто да не го познаеш!

В салона гостите седели край масата, угощавали се, пили и се веселили.

— Извикайте пастира! — наредил господарят.

Влязъл Всемирл — напет и стегнат. Втори като него никой не бил срещал. Дъщерите на гостите не смъквали очи от него, въздишали и със завист поглеждали към дъщерята на домакина и всяка тайно си мислела: „Ех, такъв хубавец да ме поиска за жена, пък още и пастир да е...“ А дъщерята на господаря въздъхнала тъжно и прошепнала:

— Жалко, че чувалът е толкова голям.

Застанал Всемирл там, където му наредили, пред него окачили чувала и той започнал да разказва приказки.

Разказвал различни небивалици, легенди и предания, които бил чул край огъня, докато бил в плен при татарите. Едни били страшни, други забавни и странни. Разказвал той цял час. Заслушали се гостите, спрели да ядат и пият, и в мислите си се пренесли в дивите полета. Представяли си как скачат на гърба на диви коне, спят на голата земя, стрелят с лък.

Колко чудеса имало по белия свят!

Дъщерята намигнала на баща си да погледне в чувала, дали има още място. Погледнал господарят в чувала и само махнал с ръка:

— Малко е! Дъното още се вижда.

Тогава Всемирл рекъл:

— Стига съм ви разказвал страхотии. Ще ви разкажа една весела история. Седя си аз на ливадата и паса зайци. По едно време гледам срещу мен идва един бедняк на гърба на кранта. Дрехите му дрипави, а вместо седло — стара дрипа. А този бедняк си прилича с нашия

господар като две капки вода. Очите му съвсем същите като на нашия господар, сиви, косите му същите, посивели...

Господарят се разтревожил, почнал неспокойно да се върти на стола си. „Какви ги приказва тоя? Дали гостите ще се досетят?“

— Помоли ме беднякът за заек, аз му рекох...

По гърба на господаря се стекли вадички студена пот. „Сега ще им разкаже как целунах по носа кучето.“

Не издържал господарят, скочил към чувала и завикал:

— Стига! Стига! Чувалът вече се напълни!

А дъщеря му пригласяла:

— До горе, до горе! Приказките падат по пода.

Така Семил се оженил за дъщерята на знатния господар на замъка.

СОВАТА — МЪДРА ГЛАВИЦА

Живял едно време не крал на кралете, не мъдрец и вълшебник, не магьосник или отшелник, не господар или велможа, не хитър политик, не министър, не военен, нито чиновник надменен, не дебела търговка, не певец сладкозвучен, не лекар или знахар, накратко — живял просто един храбър орач, наречен Бурачок.

Веднъж Бурачок отишъл на пазара в града и купил за няколко гроша една ококорена сова, която искал да подари на сина си. Тръгнал той обратно към своето село. Започнало да се свечерява. Бурачок се изморил и му се приискало да си намери нейде подслон. Върви и гледа: проблясва пламъче в една от къщите. „Я да погледна. Може да са добри хора и да ме пуснат да пренощувам при тях“ — помислил си той.

Приближил се до прозорчето и що да види: масата застлана с бяла покривка, а върху нея лежи питка, топла и ухаеща, до нея печена гъска и паничка с мед. На пейката седи стопанката, плете ръкавици, припява си песен, явно очаква мъжа си.

„Чудесно, вечерята ми харесва!“ — помислил си Бурачок и почукал на прозорчето: чук-чук.

— Кой е? Метек, ти ли си?

— Пусни ме хубавице да се сгрея, пътник от далеч съм.

Стопанката се повъртяла-повъртяла, разшетала се из стаята: покрила питката в миг в нощвите, паничката с мед скрила в сандъка, а печената гъска — в пещта.

„Ех, от тази стопанка човек и суха коричка няма да получи!“ — рекъл си с досада Бурачок и едва успял да отскочи от прозорчето, когато изведнъж по снега заскриптяла шейна и спряла до къщата. Едър широкоплещест мъж, облечен в топла шуба слязъл от шейната, приближил се до вратата, потропал силно и извикал:

— Жено, идвам си, отваряй!

Стопанката на часа отворила, заведе коня в обора, а стопанинът, като видял Бурачок, се обърнал към него:

— Ами ти, човече, кой си?

— Пътник съм — отвърнал Бурачок, — пусни ме да пренощувам при вас, стопанино.

— О, да, влизай, винаги се радвам на гости! — поканил го гостоприемният стопанин и като се обърнал към жена си, добавил: — Хайде, жено, слагай масата за вечеря!

— Какво да слагам! — въздъхнала стопанката и изгледала накриво Бурачок. — Няма нищо за ядене, освен хляб и сол. Не те очаквах, Метек, толкова бързо и нищо не съм ти сготвила. И гостенина няма с какво да нагостим.

— Е, добре де, добре — отвърнал миролюбиво стопанинът. — Дай каквото има.

И докато стопанката слагала масата, стопанинът забелязал, че на коленете на Бурачок седи ококорената сова и попитал:

— Я, кажи, братле, какво чудо имаш ти?

— Това е сова — мъдра главица, птица умна и разумна, всичко вижда и много мрази лъжците.

— А, значи, твоята птица е умница! — похвалил стопанинът совата и стръвно се нахвърлил на хляба и солта.

През това време Бурачок пощипнал совата и тя изкряскала.

— Какво, казва совата? — любопитствал стопанинът.

— Казва, че в нощвите лежи топла питка.

— Питка ли? Я, жено, иди да провериш!

— Че откъде ще има там питка? — отвърнала стиснатата стопанка и със страх загледала умната птица. — Може да е останало някое парче? Ще погледна... — надзърнала тя в нощвите и плеснала с ръце, уж че е много учудена.

Нямало що да стори, измъкнала от нощвите топлата питка.

Стопанинът и гостенинът преглътнали и без да обелят и дума, мълчаливо си отчупили от питката. Не след дълго Бурачок отново пощипнал совата.

— А сега какво каза? — попитал стопанинът с любопитство.

— Ами казва, че... — уж се смутил Бурачок, — че в сандъка има паничка с мед.

— Ха, я да видим — възкликнал стопанинът, — дали казва истината. Я, жено, провери!

— А, откъде на къде ще има мед в сандъка. Но може да е останало някоя и друга лъжичка. Сега ще видя... — и на масата се

появила паничката, пълна догоре с мед.

Стопанинът и гостенинът отново се спогледали и прибавили към питката и лъжица мед.

— Ще млъкнеш ли най-сетне! — тихо викнал Бурачок на совата, която отново изкряскала. — Мълчи, не е твоя работа това!

Но любопитният стопанин бързо прекъснал разговора на Бурачок с всезнаещата сова:

— Кажи, кажи, братле, какво още рече совата?

— А, не, нека си бърбори — неохотно отвърнал Бурачок. — Казва, че в пещта има печена гъска.

— Гъска ли? Чуваш ли, жено? Гъска, а и печена при това! Я, върви да погледнеш, дали няма още нещо.

Стопанката се хвърлила към печката, погледнала и отново плеснала с ръце:

— Божичко, така е! До преди малко нямаше нищо и изведнъж се появи печена гъска! Умът ми не го побира, явно е някакво чудо.

Добродушният стопанин се разсмял, намигнал на Бурачок и му предложил да пийнат по чашка за здравето на совата — мъдра главица — разумната, птица, която вижда всичко и мрази лъжците.

Когато на сутринта Бурачок закусил с остатъците от обилната вечеря, после се сбогувал с гостоприемния дом, стопанинът намигнал на жена си и весело се разсмял:

— Ах, ти, хитруша, не успя да измамиш гостенина. Как добре те подреди той за твоята стиснатост. Явно не е прост този странник.

ЧЕШКИ ПРИКАЗКИ

ЖАР ПТИЦА И РИЖАВАТА ЛИСИЦА

Един крал имал чудна градина. В нея растели много редки дървета, но най-особено било едно ябълково дърво, което се издигало в средата на градината. Всеки ден то раждало по една златна ябълка: на сутринта пускало цвят, през деня цветът се превръщал в ябълка, която до вечерта узрявала. Но нито една от узрелите ябълки не можела да дочака утрото на следващия ден. Всяка нощ плодът изчезвал и никой не знаел къде. Кралят бил силно натъжен и огорчен. Един ден той повикал при себе си най-големия си син и му рекъл:

— Ще идеш, синко, тази нощ да пазиш дървото. Ако успееш да откриеш този, който взима ябълките, няма да пожаля съкровища да ти се отплатя. А ако успееш да го заловиш, половината кралство ще ти дам.

Кралският син препасал на кръста си меч, метнал на рамо лък, боднал в колана си няколко стрели и застанал на пост. Седнал под ябълката и зачакал. Посеждал, посеждал, налегнала го дрямка: ръцете му се отпуснали на тревата, очите му се притворили и кралският син сладко-сладко спал чак до сутринта. На сутринта се събудил, гледа — ябълката я няма.

— Е, синко — попитал го кралят, — видя ли крадеца?

— Никой не дойде — отвърнал синът, — ябълката изчезна сама.

Кралят поклатил глава, не му се вярвало много-много на думите на сина му.

— Иди ти тази вечер да пазиш — обърнал се той към по-малкия си син, — и ако разбереш кой е крадецът, богато ще ти се отплатя.

Вторият кралски син се въоръжил както брат си и отишъл в градината. Но и той заспал под дървото, а на сутринта ябълката липсвала. Кралят го попитал дали е разбрал кой къса плодовете, но по-малкият син отговорил, че не е видял никой, ябълката сама е изчезнала.

Тогава към краля пристъпил най-малкият син:

— Татко, днес ще ида аз да пазя, да видим дали и аз няма да опазя ябълката.

— Мили синко, още си много млад и зелен, едва ли ще успееш да направиш нещо — рекъл кралят. — По-големите ти братя не успяха да я опазят, та ти ли. Но щом искаш, върви.

Вечерта, щом се стъмнило, най-младият син влязъл в градината. Взел меч, лък и стрели, но също и кожа от таралеж. Седнал под ябълката и постлал кожата с бодлите на скута си, така че щом го налегнела дрямка и отпуснел ръце, се убождал и се сепвал. В полунощ долетяла златна птица, кацнала на дървото и понечила да откъсне ябълката. В този момент най-малкият брат опънал лъка — и стрелата уцелила птицата по крилото. Птицата отлетяла, но едно златно перо паднало на земята, а ябълката останала на клона.

— Е, казвай, хвана ли крадеца? — попитал на сутринта кралят.

— Не — отвърнал синът, — но имам парче от неговото палто — тогава измъкнал златното перо и разказал, какво се случило. Кралят се зарадвал на златното перо, то било толкова красиво и от него струяла такава светлина, че нощем нямало нужда да се пали светилник в кралските покои. Придворните говорели, че това е перо на Жар-птица и че е по-скъпо от всички богатства на краля.

Оттогава Жар-птица не се появила и златните ябълки оставали на дървото. Но кралят не се радвал, той непрестанно мислел за Жар-птица и много тъжал, че не я притежава. Толкова копнее за птицата, че се разболял от мъка по нея. Един ден повикал тримата си синове и им рекъл:

— Скъпи мои деца, виждате, че от ден на ден вехна, но съм уверен, че ако чуя песента на Жар птица, ще оздравея. Който от вас ми донесе Жар птица, половината кралство ще му дам и след смъртта ми той ще седне на престола.

Синовете на краля веднага се стегнали за път, сбогували се с баща си и тръгнали да търсят Жар птица. Стигнали до една гора, повървели, повървели и стигнали до един кръстопът.

— Накъде да тръгнем сега? — попитал най-големият брат.

— Трима сме, а и пътищата пред нас три — отвърнал средният брат, — всеки да поеме по един. Ако се разделим, може по-лесно да намерим Жар птица.

— А кой накъде ще тръгне?

— Вие тръгнете, по който път искате, аз ще хвана този, който остане — казал най-малкият брат.

Двамата братя останали доволни и всеки си избрал път, по който да тръгне. После единият рекъл:

— Нека всеки от нас да остави тук някакъв знак, така че който се върне пръв, да знае какво е станало с другите двама. Да забием в земята три пръчки: ако някоя се захване, това ще е знак, че един от нас е намерил Жар птица.

Братята харесали идеята, всеки забил в земята по една пръчица и се разделили.

Най-големият кралски син стигнал до един връх. Скочил от коня, пуснал го да пасе, а той самият седнал на тревата. После извадил от торбата храната и се приготвил да обядва. Тогава до него се примъкнала Рижавата лисица:

— Пътниче, пътниче, моля те, дай ми нещо да хапна. Умирам от глад.

Щом я видял, кралският син грабнал лъка и изпратил една стрела по лисицата. Но не я уцелил и тя избягала.

С втория брат се случило същото. Той се разположил на една широка ливада, извадил храна, а гладната Рижава лисица се промъкнала до него и го замолила да ѝ даде нещо. Той също грабнал лъка и стрелял по лисицата, но не уцелил.

Най-малкият брат вървял по своя път, докато стигнал до един поток. Бил уморен и гладен, скочил от коня и седнал на тревата край водата. Извадил храна и си отчупил парче питка. Тогава видял Рижавата лисица, тя се промъквала по-близо и по-близо и го молела:

— Моля те, моля те, пътниче, толкова съм гладна, дай ми нещичко да хапна!

Кралският син ѝ хвърлил парче сланина и казал:

— Ела, ела, Рижава лисицо! Не се бой от мен. Виждам, че си прегладняла, но аз имам храна и за двама ни.

После разделил всичко, което имал на две. Рижавата лисица се нахранила до насита и казала:

— Добре ме нахрани, момко, и аз добре ще ти се отплатя. Яхни коня си и върви след мен. Ако направиш всичко, което те посъветвам, Жар-птица ще е твоя!

И тя затичала напред, с дългата си опашка му проправяла път: помитала планини, изравнявала долини, на реките строила мостове.

Най-малкият брат подтичвал в тръс след нея, докато изведнъж не се озовал пред един меден замък.

— Жар-птица живее в този замък — рекла Рижата лисица. — Влез вътре следобед, когато стражата спи и никъде не се бави.

В първата стая ще намериш дванайсет черни птици в златни клетки, във втората ще видиш дванайсет златни птици в дървени клетки, а в третата на малка пръчица е кацнала Жар птица. До нея ще видиш две клетки: златна и дървена. Ти я сложи в дървената, а не в златната, защото ще те сполети беда.

Кралският син влязъл в замъка и намерил всичко, както му го описала Рижавата лисица. В третата стая Жар-птица била кацнала на пръчица и сякаш спяла. Била толкова красива, че сърцето му му заликувало. Взел той птицата, сложил я в дървената клетка, но после размислил: „Как да сложа такава красива птица в толкова обикновена клетка?“. Извадил я от дървената клетка и я сложил в златната. Но щом затворил вратичката, Жар-птица се пробудила и закряскала. От двете съседни стаи също се разнесло такова пискане и кряскане от всички птици, че стражата веднага се събудила. Хванали най-малкия брат и го завели при краля.

Кралят силно се разгневил:

— Кой си ти, крадецо, че се осмеляваш да се промъкваш в замъка ми и да ми крадеш Жар птица?

— Не съм крадец — отвърнал най-малкият брат, — а дойдох при този крадец, който ти криеш. Моят баща — кралят — има чудна градина, по средата ѝ расте ябълково дърво, което ражда златни плодове. Но всяка нощ твоята Жар-птица отнасяше златните ябълки. Моят баща се поболя и няма да оздравее, докато не чуе как пее твоята Жар птица. Затова ти се моля да ми я дадеш.

— Ще ти я дам, ако ми намериш Златогривестия кон.

Нямало какво да прави царският син, съгласил се и излязъл от замъка. А вън го чакала Рижавата лисица.

— Защо не ме послуша и взе златата клетка? — разгневил се тя.

— Сгрехих, че не те послушах — виновно рекъл най-малкият брат. — Но станалото — станало, кажи ми знаеш ли нещо за Златогривестия кон.

Лисицата хукнала напред, с пухкавата си опашка проправяла път за кралския син. А той яхнал коня си и препуснал след нея, докато

стигнали до един сребърен замък.

— В този замък живее Златогривестия кон — казала Рижавата лисица. — Влез следобед, когато стражата спи и никъде не се бави. В първата стая ще видиш дванайсет черни коня със златни юзди, във втората — дванайсет бели коня с черни юзди, в третата стои Златогривестият кон край коритото за вода. До него има две юзди: златна и кожена, но този път внимавай: остави златната да виси на мястото си, а вземи кожената. Ако не направиш така, беда ще те сполети!

Най-малкият брат влязъл в замъка и намерил всичко, както му го описала лисицата. В третата стая до сребърно корито стоял Златогривестият кон и от ноздрите му излизал пламък.

Толкова бил красив, че кралският син не можел да откъсне поглед от него. Взел той кожената юзда и я сложил на коня. Конят станал кротък като агънце. После момъкът видял на стената да виси златната юзда, украсена със скъпоценни камъни и много я харесал. „На кон като този по му отива златна юзда!“ — помислил си той и разменил юздите. Но щом конят усетил, че е със златната юзда, подскочил и силно изцвилил. След него зацвилили и останалите коне и стражата се събудила, хванала най-малкия брат и го завела при краля.

— Кой си ти, крадецо — нахвърлил се върху него кралят, — и как успя да се промъкнеш през моята стража и да се опиташ да откраднеш моя Златогривест кон?

— Не съм крадец — отвърнал най-малкият брат, — не по своя воля съм тук — и той разказал всичко на краля от сребърния замък.

— Можеш да го вземеш, ако ми доведеш Златовласка от златния замък, която се издига на Черно море — рекъл кралят.

Отвън Рижавата лисица очаквала най-малкия брат. Като го видяла, че идва с празни ръце, силно се разгневил:

— Нали ти казах, да оставиш златната юзда на стената и да вземеш кожената? Няма вече да ти помагам, ти от съвети не разбираш.

— Не се гневи, Рижава лисицо — замолил кралският син.

— Наистина сбърках, но те моля да ми помогнеш още веднъж.

— Ще ти помогна за последен път — отвърнала Рижавата лисица, — и ако ме послушаш за всичко, ще можеш да поправиш онова, което развали досега. Яхвай коня и тръгвай след мен.

И лисицата хукнала напред и му проправяла път, докато стигнали до златния замък на Черно море.

— В този замък — започнала Рижавата лисица, — живее морската кралица. Тя има три дъщери. Най-малката от тях е Златовласка. Върви и кажи, че искаш да се ожениш за една от дъщерите. Щом кралицата ти каже да си избереш една, вземи тази, която е с най-бедните дрехи.

Морската кралица любезно посрещнала най-малкия брат и като чула за какво е дошъл в замъка ѝ, завела го в покоите си, където трите дъщери седели и предели. Много си приличали и били толкова красиви, че най-малкият брат загубил ума и дума. Стоял и ги гледал. Косите и на трите били завързани с кърпа, така че да не се вижда цветът им. Всяка била облечена с различни дрехи. Едната била облечена с рокля със златни нишки и предяла със златно вретено, втората била с рокля със сребърни нишки и предяла със сребърно вретено, а третата била с чисто бяла рокля и предяла с обикновено вретено.

— Избери си която искаш — рекла кралицата, а най-малкият син показал девойката с белите дрехи.

— Тази ми дай!

— Охо, сам не си я избрал — възкликнала кралицата. — Изчакай до утре.

През нощта най-малкият син не мигнал от безпокойство. Пукнала се зората и той влязъл в градината на замъка. Пред него с изправила девойката с белите дрехи:

— Ако искаш и днес да ме познаеш, внимавай, около коя от нас ще лети една мушичка.

И както се появила, така и изчезнала.

След пладне кралицата завела най-малкия брат в стаята, където били трите ѝ дъщери:

— Ако познаеш същата, която вчера си избра, твоя ще е. Ако не успееш, ще си изгубиш главата!

Дъщерите стояли една до друга, еднакво облечени. И трите имали златни коси и те така блестели, че кралският син почти притворил очи. После поотворил очи и затърсил мушичката, видяла около главата на коя от девойките лети и бързо викнал:

— Това я моята невеста, която вчера си избрах!

Кралицата се учудила:

— Толкова лесно обаче няма да ти я дам. Утре трябва да изпълниш задачата, която ще ти поставя.

На сутринта тя му показала голямо езеро в гората, дала му едно златно сито и рекла:

— Ако до вечерта успееш да излееш езерото, ще ти дам Златовласка, ако не успееш, ще си загубиш главата!

Кралският син взел ситото и тъжен закрачил към езерото. Влязъл в него и загребал, но щом измъкнал ситото, водата изтекла до последна капка. Видял, че така нищо няма да успее да свърши, седнал край езерото и се замислил какво да направи. Изневиделица се появила девойката с белите дрехи и го попитала:

— Защо си тъжен?

— Как да не съм тъжен, като разбирам, че няма да те получа, защото майка ти ми е поставила непосилна задача.

— Не се тревожи — отвърнала девойката, — всичко ще изпълниш.

После взела ситото и го хвърлила в средата на езерото, водата в него закипяла, надигнала се гъста мъгла над водата, на три крачки не се виждало отпред. В този момент най-малкият кралски син дочул тропот, огледал се и видял Рижавата лисица, а зад нея своя кон.

— Не губи време — рекла тя, — взимай Златовласка, яхвай коня и бягай!

Конят полетял като стрела по пътя, който Рижавата лисица му проправила на идване. Рижавата лисица вървяла отзад и събаряла мостовете, издигала планините, вдлъбвала долините, както си били преди. Най-малкият кралски син се зарадвал, че е взел Златовласка, но бил тъжен, че ще трябва да я даде на краля от сребърния замък, за да получи Златогривестия кон. Колкото повече приближавал към замъка, толкова по-бавно вървял и още повече се натъжавал.

— Виждам, че не ти се иска да дадеш красивата Златовласка за Златогривестия кон — рекла Рижавата лисица. — Вече ти помогнах няколко пъти, няма да те изоставя и сега.

Тя скочила в гората, направила магия и се превърнала във втора Златовласка.

— Нека твоята Златовласка остане тук в гората, а ти заведи мен при краля от сребърния замък и вземи Златогривестия кон. И щом го

вземеш, без да се бавиш, бягай при своята невеста.

Кралят много се зарадвал като видял Златовласка и на часа дал на момъка Златогривестия кон при това със златната юзда. После вдигнал пищен пир в чест на Златовласка и поканил цялото си кралство. Когато всички добре си хапнали и пийнали, кралят попитал гостите дали харесват златовласката му невеста.

— Красива е — отвърнал един от тях, — по-красива не може и да бъде, но ми се струва, че очите ѝ са като на лисица.

Щом изрекъл това, Златовласка в миг се превърнала в Рижавата лисица и с един скок била до вратата, а оттам хукнала навън. Тичала след най-малкия кралски син и Златовласка и с пухкавата си опашка събаряла пътя, който преди прокарала за момъка. Когато ги догонила, вече се виждал меденият замък, където живеела Жар птица.

— На Златовласка ѝ подхожда Златогривестия кон. Няма ли да ти е мъчно да го дадеш за Жар-птица — попитала Рижавата лисица.

— Беше ми мъчно за Златовласка, но конят ще дам, за да може баща ми да оздравее.

— Където е Златовласка и Златогривестият кон, там е и Жар птица. Веднъж ти помогнах, пак ще ти помогна.

Лисицата отново направила магия и се превърнала във втори златогривест кон.

— Заведи мен при краля на медения замък, вземи Жар-птица и бягай! — рекла преобразената лисица.

Кралят много се зарадвал на коня, без да се бави дал на момъка Жар птица, при това със златната клетка. После поканил гости, за да им се похвали със Златогривестия кон.

— Харесва ли ви? — попитал той гостите.

— Много е хубав — рекъл един от придворните, — но ми се струва, че има лисича опашка.

Щом изрекъл това, конят се превърнал в Рижавата лисица и тя хукнала да бяга. С опашката си събаряла пътя, който проправила за момъка на идване. Догонила най-малкия кралски син и Златовласка до потока, където за първи се срещнали.

— Сега имаш и Жар-птица — рекла тя. — Друго не ти трябва. Върви си право вкъщи и никъде не се спирай, защото ще те сполети беда — след тези думи лисицата изчезнала.

Най-малкият кралски син продължил пътя си, в ръка държал клетката с Жар птица, до него на Златогривестия кон седяла Златовласка. Когато стигнал до кръстопътя в гората, където се разделил с братята си, си спомнил за уговорката им с пръчките. Пръчките на двамата му братя били изсъхнали, а от неговата израснала цяло дърво. Кралският син много се зарадвал като го видял. И тъй като двамата със Златовласка били изморени, той решил да седнат под дървото и да си починат. Завързал коня за дървото, окачил клетката на птицата на един клон. Скоро всички заспали.

Докато спали, се върнали и братята му, всеки по пътя, който си избрал. И двамата се връщали с празни ръце. На кръстопътя видели, че пръчките им са изсъхнали, а тази на най-малкия им брат се е превърнала в голямо дърво. Видели и брат си да спи под дървото, а до него — чудна златовласа хубавица, златогривест кон и клетка с Жар птица. Гледката ги накарала да прехапят устни, черна завист изпълнила сърцата им.

— По-добре ще е да го убием, ти ще вземеш Златовласка, аз Златогривестия кон, а Жар-птица ще дадем на болния ни баща — решили те. И кралството ще си поделим.

Речено-сторено. Насекли брат си на малки парчета, а Златовласка заплашили със смърт, ако нещо разкаже на краля.

Върнали се в замъка, поставили Златогривестия кон пред мраморно корито, оставили клетката с Жар-птица в покоите на баща си, а на Златовласка дали красива стая и множество прислужнички. Болният крал погледнал птицата, а после попитал за най-малкия си син.

— Нищо не сме чули за него — рекли те, — навярно е загинал.

Бащата останал натъжен, Жар-птица не пеела, Златогривестият кон увесил глава, а Златовласка непрекъснато плачела, не казвала и дума и не разресвала златните си коси.

Докато кралският син лежал насечен на парчета, до него дотичала Рижавата лисица, събрала всички парчета и ги подредила, много ѝ се искало да съживи момъка, но не могла. Тогава съзряла две врани да учат малките си да летят. Снижила се в храста и когато едно вранче се подготвило да литне, Рижавата лисица изскочила, сграбчило го за крилото и се престорила, че иска да го разкъса. Старата врана боязливо долетяла до лисицата, кацнала на храста и рекла:

— Гра, гра! Остави рожбата ми, тя нищо не ти е направила. Ще ти се отблагодаря, щом ти потрябва.

— Точно сега ми трябва помощта ти — рекла Рижавата лисица. — Ако ми донесеш от Черното море жива и мъртва вода, ще пусна вранчето ти на свобода.

Враната обещава, че ще донесе жива и мъртва вода и отлетяла.

Летяла три дни и три нощи. И когато се върнала донесла два рибени мехура, пълни с жива и мъртва вода. Рижавата лисица ги взела и разкъсала вранчето на половина, после съединила тялото му, капнала от мъртвата вода и двете части веднага се сраснали, после капнала от живата вода, вранчето запърхало с крила и отлетяло. Тогава лисицата поляла с мъртвата вода тялото на най-малкия кралски син и то веднага станало цяло, после го поляла с живата вода и той оживял.

Станал и учудено възкликнал:

— Ох, колко дълбоко съм спал!

— Да, да, дълбоко бил спал! Ако не бях аз, никога нямаше да се пробудиш! Нали те предупредих да не спиращ никъде по пътя и да си вървиш право у дома! — завъртяла глава лисицата. Разказала му всичко, което се случило, изпратила го до края на гората близо до замъка на баща му, дала му селски дрехи, разделила се с него и изчезнала.

Най-малкият кралски син отишъл в замък и се хванал да работи в конюшната. Както бил преоблечен в обикновени дрехи, никой не го познал. Един ден слуша как две конярчета си говорят:

— Жално ми е за Златогривестия кон! Стои умърлушен и нищо не иска да яде.

— Дайте ми парче ръжен хляб — рекъл най-малкият кралски син. — Обзалагам се с вас, че веднага ще го изяде.

— Ха-ха — засмели се конярчетата, — нашите коне не ядат какво и да е.

Но най-малкият брат взел парче ръжен хляб и отишъл при коня до мраморното корито, погалил го по златната грива и рекъл:

— Защо си тъй тъжен, мой коньо Златогриви!

Конят познал по гласа своя господар, подскочил, изпръхтял весело и веднага изял ръжения хляб.

По целия замък веднага се разнесла мълвата, че конят е проял. И болният крал се научил, че един слуга е излекувал Златогривестия.

Наредил веднага да го повикат.

— Чух, че си помогнал на Златогривестия кон. Дали ще можеш да помогнеш и на Жар-птица да запее. Тя е тъжна и не иска нищо да яде. Ако загине, загивам и аз.

— Не се бой, пресветли кралю, няма да загине — рекъл най-малкият кралски син. — Нареди да донесат ечемик, сигурен съм, че ще си хапне, ще се развесели и ще запее.

— Ха-ха — засмели се слугите, когато чули за ечемика — ще храниш Жар-птица с проста храна, която дори нашите гъски не искат да ядат!

Но все пак донесли ечемик. Най-малкият кралски син насипал малко в златната клетка, погалил птицата по златните пера и рекъл:

— Защо си толкова тъжна, моя Жар птицо!

Птицата го познала по гласа, разтърсила пера, заподскачала, закълвала ечемика и така сладко запяла, че сърцето на болния крал се сгряло. А когато Жар-птица запяла втори и трети път, кралят станал от постелята и прегърнал с радост непознатия момък.

После кралят рекъл:

— А какво да направим с тази красива златовласа девойка, която моите синове доведоха със себе си? Тя не говори, не разресва златните си коси, само плаче ли плаче.

— Разреши ми, пресветли ми кралю, да разменя няколко думи с нея. Може и да се развесели.

Кралят го завел в покоите на девойката, а най-малкият кралски син я хванал за ръката:

— Защо си тъй натъжена, невесто моя?

Девойката на часа го познала, извикала от радост и го прегърнала. Кралят много се учудил, че непознатият нарекъл девойката невесто, и че тя го прегърнала. Но момъкът рекъл:

— Е, кралю, нима не познаваш своя най-малък син? Не моите братя, а аз намерих Жар птица, Златогривестия кон и красивата Златовласка.

После той разказал всичко от игла до конец. Златовласка казала на краля как братята я заплашили със смърт, ако ги издаде. Като видели, че са предадени, коварните братя се разтреперили като трепетлики, дума не могли да промълвят. Кралят много им се ядосал и наредил да ги убият. После най-малкият му син се оженил за

Златовласка, веднага получил половината кралство от баща си, а след смъртта му и другата половина.

БЕЗСТРАШНИЯТ МИКЕШ

Живеел едно време Микеш — син на ковач. Когато навършил осемнайсет години, баща му започнал да го учи на занаят. Щом се изучил, не му се стояло повече вкъщи. Един ден рекъл на баща си:

— Татко, дай ми желязо, за да си направя тояга за из път.

Бащата му дал дваисет и пет кила желязо.

— Но татко, какво ще правя с толкова малко желязо, дай ми поне петдесет кила.

— За Бога, синко, та ти няма да можеш да носиш такъв топуз!

— Ще видиш, как ще се извива в ръцете ми — отвърнал силният Микеш и когато си изковал сопата, показал на баща си как я носи като перо.

Ковачът му дал пари, майка му опекла сладкиши и Микеш поел по белия свят.

Един ден стигнал до воденица и видял как воденичарят носи воденичен камък на раменете си. Микеш си помислил, че няма да е лошо, ако този юначага тръгне с него по белия свят. Изчакал го през воденицата и започнал да уговаря да тръгне с него. Момъкът се съгласил и двамата поели по пътя. В гората настигнал и един странник.

— Накъде си тръгнал? — попитал Микеш.

— Тръгнал съм по света да видя какво мога да правя.

— Имаш ли някакъв занаят?

— Дърводелец съм.

— А силен ли си?

— Мисля, че съм силен — рекъл дърводелецът, сграбчил една ела и я изтръгнал с корените.

— Ех, че си юнак! Как ти е името?

— Бобеш.

— Бобеш, не искаш ли да тръгнеш с нас? Докато имам пари, аз ще ви храня, а после ще се погрижим сами за прехраната си.

— А вие кои сте? — попитал Бобеш.

— Аз съм ковач и се казвам Микеш, а моят приятел е воденичар и се нарича Куба. И двамата сме силни като теб, ако не и по-силни!

— Добре, ще тръгна с вас — подал ръка на новите си приятели Бобеш.

Тръгнали тримата, гощавали се, пили и се правели на господари. Няма нищо чудно, че един ден джобът на Микеш се оказал празен.

— Момчета — казал той един ден, когато наближавали голям град, — имам още три монети, но ще идем в някоя гостилница, ще вечерям както трябва, пък после може бог да ни помогне.

Приятелите му се съгласили и весело закрачили към града.

— Гостилничарю, давай дамаджана с вино и вкусна вечеря, но по-бързо, че умираме от глад!

Те си поръчали вечеря сякаш имали джобове, пълни с пари. Гостилничарят принесъл каквото имал, и момците яли и пили, колкото им душа искала.

— Какво ново има из града, гостилничарю? — попитал Микеш, който бил много любопитен.

— Няма много добри неща. Не сте ли чули за нашия крал и неговите нещастни дъщери?

— Нищичко не знаем. Идваме от далеч.

— Тогава трябва да ви разкажа. Нашият крал имаше три дъщери чудни хубавици, който имаха разлика помежду си една година. Когато най-голямата навърши осемнайсет, изчезна от замъка и никой не знае къде. То бяха сълзи и оплакване, родителите по чудо оцеляха. След година втората дъщеря навърши осемнайсет години, същия ден изчезна и никой повече не я видя. Оттогава във всички краища на замъка стоят стражи и пазят, а най-малката принцесата не си подава носа от покоите си. Но тези дни, когато тя навърши осемнайсет и имаше празненство чак до сутринта, тя също изчезна. Кралят е обявил награда за онзи, който открие къде са се дянали дъщерите му, а ако му ги доведе живи, ще му даде едната за жена и половината кралство.

— Приятели — обадил се Микеш, когато гостилничарят свършил, — нали ви казах, че бог ще се погрижи за нас.

— Как ще се погрижи? — попитал Куба.

— На теб всичко на тепсия трябва да ти се поднася. Аз смятам, че ако кралят ни даде пари за из път, ще тръгнем да търсим принцесите.

— Лесно е да го кажеш, но накъде ще тръгнем? — зачудил се Бобеш.

— Ще тръгнем, накъдето ни видят очите — засмял се Микеш. Ще обходим целия свят, все някъде ще ги открием, ако трябва и в пъкъла ще слезем. Хайде, гостилничарю, върви бързо при краля и му съобщи, че искаме да търсим принцесите и молим да ни даде малко пари за път — наредил Микеш и гостилничарят радостен забързал към замъка. След малко притичал един прислужник и помолил тримата юнаци да се явят при краля. Приготовили се тримата и скоро се изправили пред краля. Той ги разпитал какво смятат да правят и наредил да им дадат пари. Юнаците благодарили и без да се бавят се отправили на път.

Много седмици вървели, докато най-после стигнали до една гора. Зачудили се накъде да хванат.

— Не можем да продължим — рекъл Микеш, който бил най-умен от тримата, — и да обикаляме, края на гората няма да стигнем. Ще забия тук желязната си тояга и всеки от нас ще тръгне в една посока, щом стигне края на гората или до някаква къща, нека се върне тук и да изсвири с тази пищялка, която окачвам на тоягата. Така всички ще се съберем.

И те се разделили. Не минало много време, Бобеш изсвирил.

— Е, какво намери? — попитал Микеш, като се събрали.

— Елате с мен, намерих приготвена трапеза като за князе.

— Аз мисля, Куба, че Бобеш нещо ни премята — рекъл Микеш и двамата закрачили недоверчиво зад Бобеш. Но Бобеш казвал истината. Повървели малко и видели една пещера. Когато влезли вътре, на масата стояла чудна трапеза, три дамаджани с вино и три наредени легла. Юнаците харесали пещерата, седнали край масата и започнали да вечерят. Когато се нахранили, започнали да се оглеждат. Но вече се стъмвало, а те нямали свещ, не могли да видят дали има още врати или няма. И тъй като били, уморени, изоставили търсенето, всеки легнал на едно от леглата, но Микеш рекъл:

— Слушайте, приятели, струва ми се, че това е разбойническа дупка, ако разбойниците се върнат и не намерят вечерята, лошо ни се пише. Аз от трийсет мъжаги не се боя, но от предпазливост мисля да не си лягаме като у дома до печката, а да оставим един от нас на пост. Ще започне Бобеш.

— Ех, че си хитър, защо не застанеш ти на пост?

— Не говори и варди, и моят ред ще дойде!

Бобеш се съгласил и приятелите му легнали да спят. Но и на него скоро му се затворили очите, главата му натежала. Тогава някой го ударил така по лицето, че свитки му излезли от очите, а когато се съвзел видял пред себе едно човече, което едва стигало до коленете му. Черните му мустаци висели до гърдите му, а било облечено в червено наметало. Бобеш искал да се нахвърли върху човечето, но по гърба му се стичала студена пот и той не можел нито да помръдне, нито да рече нещо. Човечето го погледало, погледало, после се обърнало, отишъл до спящите, дръпнало им завивките и излязло. На сутринта, когато приятелите се събудили, започнали да се карат с Бобеш, защо ги е отвил. Той взел да увърта, че нищо не знае, и не признал за нощния гостенин, за да не му се присмее Микеш.

— Дали някой ще ни донесе закуска? — зачудил се Куба.

— Моят баща ми е казал да не седя и да чакам да ми паднат печени гълъби от небето. Я, да се поогледаме.

Търсили те, и намерили в единия ъгъл врата, която с много труд отворили. Тя водела към втора пещера, много по-малка от първата. По средата имало огнище и на него котлета, чинии и кухненски принадлежности. Но нямало и помен от ядене.

— Виждате ли, приятели — започнал Микеш, — казах ви аз, че тук са живели разбойници или още живеят. Явно някой се е уплашил заради вечерята, която изядохме снощи. Ако е така, сега ние сме си господари и домакини. Най-напред ще идем на лов, един от нас ще остане вкъщи, за да накладе огън и да приготви всичко. Бобеш, ти през нощта си спал малко, така че остани, подготви всичко за готвене, и можеш и да си дремнеш.

— Хич не ми се спи, нека Куба да остане.

— Ама ти да се не страхуваш, Бобеш? Ако е така, ще се отрека от теб!

Бобеш се засрамил, замълчал и останал вкъщи. Микеш и Куба отишли на лов. Когато излизали от пещерата, Микеш намерил на земята лист. На него били написани думи, които ако се прочетат над умрял, той в миг щял да оживее. Микеш го пхнал в джоба си и двамата продължили навън.

През това време Бобеш донесъл вода, измил всичките панички и накладал огън. Тогава пред него пак застанало малкото човече с червеното наметало:

— Какво ще готвиш? — попитало човечето.

— Не знам, каквото донесат приятелите ми.

— Не ги чакай, погледни в комина, там виси пушено месо, качи се нагоре, отрежи парче и го свари.

— А, как ще се изкача толкова нависоко? — попитал Бобеш, който малко се окуражил като чул колко мило му говори човечето.

— Ето ти стълба, подпри я в комина, аз ще подпирам отдолу.

Бобеш се съгласил, подпрял стълбата и тръгнал нагоре.

Когато бил на последното стъпало, човечето изведнъж издърпало стълбата, Бобеш паднал и се пребил.

— Ах, че мързеливец! — развикал се Микеш, когато влязъл в пещерата и видял, че огънят е изгаснал, а Бобеш лежи зад огнището. — Хърка тук, а вечерята ще изстине. Бобеш, ставай! — но Бобеш не помръдвал, колкото и силно да го разтърсвали.

— Да не е умрял? — предположил Куба, след като дълго време се опитвали да го събудят.

— Ако е мъртъв, бързо ще му помогна! — Микеш измъкнал от джоба си листа и зачел написаното. На средата на заклананието Бобеш дошъл на себе си, когато Микеш свършил да чете, се изправил.

— Какво ти се случи? — попитали го Микеш и Куба.

— Ами... зави ми се свят — отвърнал Бобеш, който се срамувал да си признае, че човечето го е победило. Приятелите повярвали на думите му и без да се бавят всички седнали край масата. Навечеряли се и си легнали.

На следващата сутрин завивките им били разхвърляни из пещерата. Тримата не знаели, какво е станало през нощта и с почуда се гледали един друг. Бобеш можел да им обясни, но си мислел, че и те сами трябва да разберат какво има в пещерата, и си замълчал. Този ден останал да готви Куба. Щом приятелите му излезли, се появило човечето с червеното наметало.

— Ти пък откъде се взе? Какво търсиш тук? — объркал се Куба.

— Дошъл съм да видя какво ще готвиш — впило черните си очи в него човечето.

— Не знам. Каквото ми донесат приятелите.

— Ооо, защо ще ги чакаш. Ей там виси месо, изкачи се, отрежи от него и го свари.

— Но то е много нависоко.

— Ето ти стълба, аз ще я подпирам отдолу.

Куба се хванал на въдицата му. Когато се изкачил горе, човечето рязко дръпнало стълбата, Куба паднал и се пребил.

— И този е същият мързеливец — ревнал Микеш, когато се върнал от лов и намерил Куба да лежи на земята. Будили го, будили го, но Куба не ставал. После Микеш прочел вълшебните думи и Куба оживял. И тъй като се боял да не му се присмеят, също излъгал, че му се е завил свят.

На третата сутрин в пещерата останал Микеш. Когато тръгвали на лов, Куба поискал листа с вълшебните думи. Но Микеш възразил:

— Не се бойте, аз не съм толкова страхлив като вас.

После се заловил за работа.

Щом разпалил огъня в огнището, се появило човечето с червеното наметало. Но Микеш въобще не се стреснал от него, а веднага разбрал, от какво се са уплашили приятелите му.

— Какво искаш, нищожна душице? — обърнал се той остро към човечето.

— Дойдох да видя какво ще сготвиш.

— А теб какво те засяга това.

— Ами в комина виси пушено месо, и няма нужда да чакаш приятелите си.

— Аха, сега разбирам всичко. Ако не се махнеш от тук на часа, ще те окача за мустаците и брадата и ще те опуша в комина, за да не пакостиш повече на хората.

Човечето обаче не се уплашило, а се хвърлило към Микеш.

— Внимавай, с мен шега не бива. Само почакай, малко чудовище, ще съжаляваш, че не си избягало.

Микеш се спуснал иззад огнището, грабнал човечето за мустаците и брадата и така го дръпнал, че брадата останала в ръцете му. Тогава човечето се превърнало в грозна старица и заплашило Микеш, че ще унищожи пещерата.

— Ако искаш се превърни в Луцифер, аз не се боя от теб — рекъл Микеш и пхнал брадата на човечето в джоба си.

Скоро се върнали Куба и Бобеш и много се учудили, че Микеш е жив. А той се нахвърлил към тях:

— Вие страхливци, вие лъжци! Защо не ми казахте? Я, какви сте юнаци, а сте оставили такъв червей да ви тъпче! Искане ми се да ви

оставя тук и сам да продължа по белия свят.

— Недей, братле, не се сърди. Ние не сме виновни. Нямахме как да се измъкнем от човечето. Трябваше да го послушаме. А ти защо не го уби?

— Защо да го убивам? Аз му дадох урок, който ще помни цял живот и няма да се опитва да ми се подиграва. Познавате ли я? — Микеш измъкнал брадата на човечето от джоба си и им я показал. Погладил я с ръка и пред тях се появила грозната старица и помолила Микеш да не гладя космите, защото я боли.

Но умният Микеш бързо рекъл:

— Няма да го правя, ако ти правиш каквото аз поискам.

— Всичко, което е по силите ми, ще го изпълня.

— Най-напред ни сготви и нахрани, а после ще видим. Юнаците насядали около масата, а старицата се разшетала. Когато се наяли, Микеш рекъл:

— Такава вълшебница като теб, сигурно знае какво става по белия свят. Сигурно знаеш какво е станало с дъщерите на краля.

— Нищо не знам, момко!

— Знаеш, знаеш — рекъл Микеш и пххнал ръка в джоба си, за да извади отново брадата.

— Олеле, не ме мъчи — замолила се старицата. — Дъщерите на краля бяха откраднати от един змей, който се крие под тази пещера.

— А как можем да стигнем при него?

— Елате с мен, ще ви покажа пътя — старицата закрачила навън.

Куба и Бобеш останали по-назад. Зад вратата се открила дупка, а през нея се белеел път надолу.

— Ами ти какво си мислиш, че ние ще се промъкваме като лалугери ли? Намери ни въже, за да се спуснем по него.

Старицата влязла в дупката и в миг се появила с въже в ръка.

— Елате, вие двамата — викнал Микеш на приятелите си. — След като за нищо друго не ставате, поне дръжте въжето, за да мога да се спусна по него долу.

Но за да се увери, дали долу има твърде земя, Микеш хвърлил желязната си тояга. Чул как тя избумтяла долу, после наредил на приятелите си да държат здраво въжето, завързал се през кръста с единия му край и се уговорил, че щом дръпне въжето, двамата трябва да го изтеглят нагоре. Спуснал се долу и скочил на дъното: наоколо

било светло, а той стоял пред чудна градина, сред която се издигал замък покрит, със скъпоценности. Микеш се обърнал към старицата:

— Кой живее в този замък?

— В него са двете дъщери на краля — отвърнала старицата. — Но ти не можеш да се добереш до тях, докато не убиеш двата лъва и двата змея, които пазят на портата.

— Е, няма да е толкова трудно!

— Не си мисли, че е толкова лесно да ги убиеш. Докато не ги ослепиш, няма и дракотина да им направиш. Ето ти свещ, но внимавай, да не загасне. Когато се доближиш до зверовете, кажи: „Гори, гори, пламъче, злите очи ослепи!“ Те ще ослепеят и едва тогава ти ще можеш да ги убиеш. После изведи принцесите, но съвсем тихичко, защото недалеч оттук спи трети змей. Ако те чуе, свършено е с нас!

Микеш взел свещта от старицата и тръгнал. Стигнал до замъка, където два лъва и два страшни змея кротко лежали, но от очите им излизали пламъци.

— Гори, гори, пламъче, злите очи ослепи!

В миг очите на кръвожадните стражи се затворили и Микеш ги убил с желязната си тояга. Безпрепятствено влязъл вътре. Всички стаи на замъка били великолепни, а в най-красивата, на кадифена постелка седели две девойки, които се прегръщали, сякаш две рози една към друга се скланят. Като видели, че в стаята влиза човек, решили, че е някой добър дух и паднали на колене.

— Не ми се кланяйте толкова — рекъл тихо Микеш, — тръгвайте бързо, но тихо, докато се измъкнем оттук.

Думите му прозвучали на девойките като най-нежната музика и без да питат нещо повече, те закрачили след своя освободител. Когато стигнали до въжето, Микеш им рекъл:

— Сега една по една ще се изкачите горе, аз ще остана последен. Горе са моите приятели, не се страхувайте от тях, когато и аз се изкача, ще ви заведем при родителите ви.

Микеш дръпнал въжето, едната девойка се хванала за него и Куба и Бобеш я изтеглили. После издърпали и втората. Но когато Микеш понечил да се хване за въжето, старицата го дръпнала за ръката:

— Ако се хванеш за въжето, ще умреш. Приятелите ти искат да те пуснат от високо, за да си счупиш главата. Ако не ми вярваш, завържи за въжето тоягата и ще видиш какво ще стане.

Микеш се вслушал в съвета на старицата, завързал тоягата си и когато тя се издигнала до средата, с грохот се сгромолясала долу. Микеш разбрал, че старицата не го е излъгала и че наистина е щял да се пребие заради на коварните си приятели. Измяната им го натъжила много повече, отколкото това, че не е горе на свобода.

— Ако мога да ви намеря някой ден, ще ви се отплатя за всичко, както се полага — заканил се той, стиснал юмрук и го размахал нагоре. После се сетил за старицата и рязко се обърнал към нея: — Кажи ми сега как да се измъкна оттук!

— Няма да се измъкнеш оттук, ако не ме освободиш. Аз съм най-малката дъщеря на краля.

— А защо не ми каза това по-рано?

— Защото се страхувах. Зъл магьосник омагьоса мен и сестрите ми. Силната му омраза ме превърна в грозното човече и щях така да си стоя, ако не се намереше човек, който да откъсне мустаците и брадата ми. Тогава можех да помогна на сестрите си. Но мен ще ме освободиш, само ако удавиш спящия ей там змей в морето. Това никога нямаше да стане, ако сега, по случайност не ти остана тук. Смили се над мен и ме освободи!

— Но как ще успея да удавя змея в морето?

— Аз ще ти кажа. Иди в замъка. Близко до вратата ще намериш бъчва с месо, метни я на гърба си, вземи си тоягата и свещта, скрий се и чакай. Щом змеят излезе, промъкни се до него и му скочи на гърба. Той ще полети с тебе и ще реве. Ти му дай парче месо от бъчвата, за да го накараш да млъкне. Давай му по малко, докато стигнете морето. Когато летите над него, кажи, че месото е паднало долу, измъкни свещта и изречи познатите ти думи. Змеят ще полети на долу, а ти го удари го главата, за да го зашеметиш и така той ще падне във водата и ще се удави. Щом загине, аз ще придобия истинския си лик и всички богатства, които са скрити в замъка, ще бъдат мои, защото магьосникът няма да има повече власт над мен. За да ме познаеш, когато се върнеш, вземи този пръстен, счупи го на две, дай ми едната половина, другата задръж. Само който ми донесе половината пръстен, на него ще повярвам. Сега тръгвай и направи всичко, както ти обясних.

Микеш взел пръстена, разделил се със старицата, измъкнал бъчвата с месо от замъка, привързал я на гърба си. В едната си ръка стиснал желязната тояга, в другата — свещта и зачакал до една колона да се появи змеят. Не чакал дълго, змеят допълзъл със страхотен шум и рев и щом се приближил до колоната, Микеш изскочил и седнал на гърба му. Змеят заподскачал, но като разбрал, че няма да се отърве от ездача си, се издигнал високо в небето. Микеш му дал парче месо и така постоянно го хранил, докато бъчвата се изпразнила. Тогава Микеш забелязал под себе си морето, пуснал празната бъчва във водата и викнал:

— Гори, гори пламъче, злите очи ослепи!

После предложил на змея да се спусне надолу, защото бил изпуснал месото във водата. Лакомият змей, ослепял от вълшебната свещ, полетял към водата. Микеш здраво го ударил с тоягата и змеят зашеметен потънал. В този момент се появила лодка, Микеш скочил в нея и заплувал към брега. Щом стъпил на земята, лодката изчезнала и той закрачил по обратния път. Вървял през градове, гори, поля и планини, но не намерил замъка.

Докато вървял, да разберем какво станало с Куба и Бобеш.

След като изтеглили първата принцеса, разпитали я какво е станало долу, после измъкнали и втората, и решили да убият Микеш. Заплашили принцесите със смърт, ако ти издадат, че те не са истинските им освободители. Само че не знаели, че Микеш е жив. Принцесите нямали що да сторят, мълчали като риби. По пътя приятелите продали украшенията на принцесите и най-сетне ги довели при родителите им. Кралят не можел да изрази радостта си, когато съзрял двете си дъщери и веднага обявил, че ги дава за жени на техните освободители. Когато обаче попитал къде е Микеш, Куба и Бобеш отвърнали, че се загубил някъде по пътя и че е тръгнал да търси навярно третата принцеса сам. Кралят искал да побърза със сватбите, но двете принцеси не бързали и отложили празненствата с една година и един ден.

Докато течала годината, Микеш обикалял белия свят. Един ден стигнал до край, който му се сторил познат. Измъчен влязъл в една гостилница, хапнал и пийнал, и попитал какво ново има из града.

— Най-новото е — рекъл гостилничарят, — че в нашия замък вече няма духове.

— А кой е този замък, в който няма духове?

— На половин час е тук. Зла сила плашеше хората, какво е то, не знаем, но с години никой не смееше да влезе вътре, защото който влезеше, намираше смъртта си. Хората толкова се бояха, че го заобикаляха и около него израсна пущинак. След време се разнесе мълвата, че там живее красива девойка, при която всеки може да влезе. Оттогава там влизат много хора, но девойката е тъжна и умислена и никъде не излиза. Колко кандидат-женихи бяха там, но всичките бяха отхвърлени.

— Мен няма да ме отхвърли — заявил Микеш, като си помислил, че това сигурно е принцесата, в която бил половината пръстен. Той измъкнал втората половина, хвърлил я в чашата и рекъл на гостилничаря: — Сипи тук вино и го занеси на красивата господарка на замъка, кажи ѝ да го изпие до дъно за здравето на своя освободител. Ако го направиш, ще ти се отблагодаря добре.

Гостилничарят не се бавил, взел чашата и отишъл в замъка; минал час и великолепна каляска спряла пред гостилницата, а от нея слязла чудна хубавица. Това била омагьосаната старица и третата сестра на принцесите, които Микеш освободил последна. Тя изпила виното, намерила на дъното половинката от пръстена, който дала на своя освободител и с преливащо от радост сърце забързала към гостилницата. Толкова се зарадвала, когато го видяла и познала. Главата на Микеш се завъртяла, когато чудната хубавица ласкаво го поздравила.

На следващия ден тя дала празненство, а на третия — сватба, на която бил поканен всеки. След сватбата Микеш и чудната хубавица тръгнали към краля, защото и двамата се тревожели какво е станало с другите две принцеси. И пристигнали точно навреме! По улиците се чувала весела музика, целият замък бил украсен с цветя и покрит с червено сукно. Те попитали хората, какво става в града и разбрали, че в този ден двете принцеси ще се женят за своите освободители. Двамата забързали към двореца, за да развалят сватбите. Кралят, кралицата и двете принцеси примрели от радост, а Куба и Бобеш — от страх, когато прислужникът съобщил, че Микеш и най-малката принцеса са на вратата.

— Това е моят освободител и мъж — казала най-малката принцеса, когато се измъкнала от прегръдките на родителите и

сестрите си.

— Той и нас освободи, а не тези измамници — завикали двете принцеси, които в присъствието на Микеш станали по-смели.

Всички се огледали, но двамата приятели били изчезнали. Те яхнали бързите си коне и побягнали. Но никой не ги спрял, никой не ги съжалил. Кралят вдигнал празненство за освобождението на дъщерите си, а скоро вдигнал и две сватби, защото принцесите си намерили подходящи любими.

После Микеш довел и родителите си в своя замък, където дълги години всички живял щастливо и спокойно.

ПРИНЦ БАЯЯ

Един млад крал трябвало да се раздели с жена си и да тръгне на война. Скоро след заминаването му кралицата родила близнаци. Цялото кралство се радвало на двамата принцове, а кралицата изпратила веднага вестоносец, който да съобщи на краля радостната вест. Момчетата били здрави и растели като букове. Само че единият, който се родил първи, се отнасял по-добре към хората. Той бил винаги навън, тичал, скачал и се мятал на коня си, който бил на годините му. Вторият предпочитал да скача по меките килими, да си играе около майка си и не излизал, дори до градината. Затова майка се привързала към него, той ѝ станал любимец. Момчетата били на седем години, когато кралят се върнал и с огромна радост притиснал до гърдите си синовете и жена си.

— Кой е първородният? — попитал кралят кралицата.

Кралицата си помислила, че кралят иска да знае кой от синовете им ще да наследи престола, и затова казала, че нейният любимец е първородният. Кралят обичал и двете си деца еднакво. Но когато пораснали, по-големият чул как всички говорят, че вторият близък ще стане крал. Толкова се натъжил, че животът вкъщи му опротивял и той копнеел да тръгне по света. Веднъж изплакал на коня мъката си и му казал, че му се иска да напусне двореца.

Тогава конят му отговорил с човешки глас:

— Щом не ти харесва у дома, тръгни по света, но без да получиш бащината си благословия, не тръгвай. Съветвам те никога да не тръгва с теб, освен мен. Тогава ще ти излезе късметът.

Принцът се учудил, че конят му говори е човешки глас, и го попитал какво се е случило с него.

Конят рекъл:

— По-добре не ме питай за тези неща. Искам да те пазя и да те съветвам, но ти трябва да ме слушаш и да не задаваш излишни въпроси.

Принцът обещал на коня, че ще направи всичко според съветите му, и отишъл в замъка, да пита баща си дали го пуска да обиколи белия

свят. Баща никак не бил склонен да го пусне, но майка му разрешила. Принцът не отстъпил, докато не получил и бащината си благословия. Слугите веднага започнали да се суетят около него, голяма свита се приготвила да го придружи.

— За какво са ми, татко, такава свита, коне и прислуга. Ще взема само пари и ще тръгна по света с моя кон.

Отново трябвало да моли баща си, да му разреши да тръгне сам. Накрая всичко било готово за пътуването, конят — оседлан, принцът се сбогувал с родителите и с брат си. Всички горчиво плакали и в последния момент майката съжалила, че така пуска по света детето си и строго му наредила след година да се прибере или поне да прати вест за себе си.

Принцът яхнал коня и скоро препускал из широкото поле далеч от града. Конят му не бил обикновен, а вълшебен — бърз като сърна. Двамата дълго-дълго вървели, принцът не знаел накъде го води конят, докато не съзрял кулата на красив град. Тогава конят се отклонил от пътя, тръгнал през полето към една скала, която се издигала недалеч от приятна горичка. Тропнал два пъти с копито по скалата, тя се отворила и двамата влезли. Вътре имало удобна и красива конюшня.

— Остави ме тук — рекъл конят на принца, — а ти върви сам в градския замък, но трябва да се престориш на ням. Кралят ще те приеме на служба, но внимавай да не проговориш. Ако нещо ти трябва, ела до тази скала, почукай три пъти и скалата ще се отвори.

Принцът си помислил: „Конят ми е толкова умен, сигурно знае къде ме изпраща“. Взел дрехите си и тръгнал. Влязъл в престолния град и отишъл при краля. Като видял, че е ням, кралят го съжалил и го взел при себе си. Скоро се уверил, че момъкът може да върши всичко. Трябвал ли писар на краля, принцът бил най-опитният. Всички го обичали, но тъй като бил ням и на всичко казвал: „Баяя“, нарекли го Баяя.

Кралят имал три дъщери — една от друга по-красиви. Най-голямата се наричала Здобена, втората Будинка, третата Славена. Трите девойки харесвали много Баяя и той прекарвал с тях по цял ден. Нали бил ням, пък и страните му мургави, а и на едното око си слагал превръзка, кралят не допускал, че някоя от принцесите ще се влюби в него. Принцесите обаче го обичали и искали той да ходи навсякъде с тях. Той им плетял венци, рисувал птици и различни цветя и те ги

бродирали със златен конец. Най-му било приятно да служи на най-малката и всичко, което направел за нея, било най-красивото, та сестрите ѝ си правели шеги с него. Славена била пълна с доброта и прощавала всичко на сестрите си.

Но свободният живот на Бая в замъка бързо свършил. Една сутрин момъкът влязъл в покоите на краля и го видял да седи натъжен. С жестове момъкът го попитал какво го мъчи.

Кралят тъжно го погледнал и рекъл:

— Скъпи момко, защо ме питаш, не знаеш ли каква беда ни грози? Остават само три горчиви дни.

Баяя поклатил глава, че не знае, и видял, че лицето на краля се прояснило.

— Тогава ще ти кажа — започнал кралят. — Макар че няма да можеш да ми помогнеш. Преди години тук долетяха три змея, единият с девет глави, вторият — с осемнайсет, а третият с двайсет и седем. Тогава тук се възцари такава беднота, че от ужас ми се изправяха косите. Хората се изпокриха, защото не бяха сигурни за живота си. Скоро не остана никакъв добитък, защото трябваше да даваме всичко на трите чудовища, за да не нападнат града. Въпреки това те изядоха много хора. Като не издържах на риданията, наредих да доведат в замъка магьосница, която да ме научи, как да се освободя от изродите. Но за нещастие, тя каза, че ще мога да спася града, само ако им обеща трите си дъщери. И аз дадох думата си. Момичетата не знаеха нищо, а от мъка кралицата умря. Оттогава змейовете изчезнаха и с години нямаше ни вест, ни кост от тях. Но вчера вечерта при мен дотича един овчар, целия останал без дъх, и каза, че змейовете пак са се появили в скалите и реват страшно. И сега аз, злочестият баща, утре ще трябва да дам първата си дъщеря, после втората, после третата, и накрая ще стана просяк.

Така нареждал кралят и си скубел косите.

С угрижено лице Баяя отишъл при принцесите, но като ги видял, се уплашил до смърт! И трите били облечени в черни рокли, лицата им били като от бял мрамор, седели една до друга и жално плачели, че ще загинат млади-зелени. Баяя започнал да ги утешава, като се опитвал да им обясни, че сигурно ще се намери някой да ги освободи. Но бедните принцеси не спирали да ронят сълзи. Целият град бил покрит с черно

платно. Всички потънали в скръб, защото обичали кралското семейство.

Баяя тайно се промъкнал до скалата, където бил затворен конят му. Три пъти почукал, скалата се отворила и той влязъл вътре. Погладил коня по лъскавата грива, целунал белия знак на челото му и казал:

— Конче мое, идвам при теб за съвет, ако можеш да ми помогнеш, ще съм много щастлив.

Разказал той всичко на коня.

— Зная — отвърнал конят, — затова те доведох в това кралство, за да спасиш принцесите. Ела рано сутринта и аз ще те науча какво да сториш.

Зарадвал се Баяя и се прибрал в замъка. Мнозина могли да си помислят лошо за него, защото бил спокоен и весел. Но за късмет никой не го видял. Целият ден той не излязъл от покоите на принцесите и какво ли не измислял, поне малко да ги утеши.

На другия ден, още преди залез-слънце застанал до скалата.

Конят го поздравил и рекъл:

— Сега вдигни камъка под моето корито за храна. Вземи това, което намериш вътре.

Баяя измъкнал изпод камъка голямо ковчеже. Конят му наредил да го отвори. И когато Баяя го направил извадил красиви дрехи, меч и юзда за коня. Едните дрехи били червени, със сребро и скъпоценни камъни обшити. Вторите били чисто бели, обшити със злато. Третите били светлосини, богато обшити със сребро, скъпоценни камъни и перли. Към всеки кат имало и по един меч, чиято ножница била покрита със скъпоценни камъни и така проблясвала като юздата на коня.

— Тези дрехи са твои, най-напред облечи червените.

Баяя се нагиздил, запасал меча и сложил юздата на коня.

— Не бива да се страхуваш и да слизаш от гърба ми. Сечи чудовището и бъди сигурен в меча си — наредил конят, когато излезли от конюшната в скалата.

В замъка настъпил моментът на раздялата и колона от хора тръгнала да изпрати бедната Здобена до края на града. Когато били недалеч от уговореното място, принцесата слязла от коня и направо се свлякла на земята. Тогава от далеч долетял кон, а на гърба му седял

рицар с червени дрехи. Когато стигнал до тълпата, наредил на всички да се отдръпнат, да отведат обратно принцесата и да го оставят сам. Всички изпълнили с радост заповедта му. Но принцесата не искала да тръгне, искала да види какво ще се случи.

Едва успели да се изкачат на един връх, когато скалата се отворил с трясък и деветглавият змей излязъл навън и се огледал за своята жертва. Тогава насреща му изскочил Баяя, измъкнал меч си и с един удар три глави отсякъл. Змеят се извивал, сипел огън и жупел, но принцът не се страхувал, а с меча замахвал ли замахвал, докато отсякъл и деветте му глави.

Когато змеят загинал, принцът се обърнал и изчезнал. Здобена го гледала удивена, но после си спомнила, че баща ѝ я чака и забързала към замъка. Кой ли може да опише радостта на бащата, когато видял дъщеря си здрава и невредима! Баяя също притичал и обяснявал с ръце, че трябва да вярват, че сигурно Бог пак ще изпрати освободител. Макар да се страхували от следващия ден, всички били малко весели и шумно разговаряли. Сякаш най-щастлив бил Баяя.

На следващия ден повели Будинка. Същото се случило и с нея. Щом стигнали до скалите, отново се появил непознат рицар, този път облечен в бели дрехи, и смело отсякъл осемнайсетте глави на змея.

Когато всички се върнали обратно в замъка, им било мъчно, че не могат да благодарят на тайнствения освободител.

— Зная, сестрички — рекла Славена, когато се събрали, — че вие не сте молили рицаря да се разкрие. Но аз ще коленича пред него и толкова дълго ще чакам, докато той тръгне с мен.

— Защо се смееш, Баяя? — попитала Здобена, като видяла немият да се усмихва. Но Баяя заподскачал из стаята и като се опитвал да обясни, че много се радва за рицаря.

— Не ставай смешен, той още не е тук — отвърнала Здобена.

На третия ден повели Славена и този път сам кралят тръгнал с нея. Сърцето му се разкъсвало от терзания и ужас, само като си помислел, че непознатият освободител може да не дойде и че ще трябва да даде най-малката си дъщеря на змея.

Тогава тълпата надала радостен вик. Рицарят идвал. Баяя победил и третия змей. Тогава кралят и Славена пристъпили напред и замолили непознатия рицар да дойде с тях в замъка, но той не се съгласил. Славена паднала на колене и го замолила така горещо, че

сърцето на принца трепнало. В този миг конят хукнал и рицарят изчезнал.

Тъжна, че не може да се отблагодари на своя освободител, Славена се върнала вкъщи. Всички си мислили, че тя ще доведе рицаря, но надеждите им били напразни.

Сега всички били безкрайно щастливи! Но радостта им не продължило дълго, надвиснала нова беда. Един ден кралят получил писмо от съседа си, в което той му обявявал война. Изплашил се кралят, защото съседът му имал многобройна войска. Той написал писма до останалите владетели и ги помолил да му помогнат. За помощта щял да им се отблагодари като даде дъщерите си. Като узнали наградата, всички обещали, че ще му помогнат. Настъпила трескава подготовка. Кралят искал сам да предвожда войската на бойното поле. Последният ден кралят се разделил с ридаещите си дъщери и наредил Баяа да ги наглежда.

Баяа изпълнил заръката на краля, наглеждал всичко, но не го вършел с голяма охота. Изведнъж му дошло на ум да каже, че отива да потърси билки, които да успокоят и него, и принцесите. Момъкът трескаво заразмахвал ръце и са опитвал да обясни плана си. Принцесите си помислили, че е полудял и го пуснали да излезе. Но той не тръгнал за никакви билки, защото лекът за него били ясните очи на Славена. Това било начин да се измъкне и да иде при коня си, за да го попита дали може да помогне на краля. Конят го посрещнал, наредил му да облече белите дрехи, да вземе меча, да го яхне и да потеглят към бойното поле. Баяа чак го разцелувал.

Доста дни продължавала войната, кралската войска започнала да отпада. Предстояла решителната битка била уговорена, от която щял да се види изходът от войната. Цялата нощ кралят раздавал заповеди и изпращал писма на дъщерите си какво да правят, ако той загуби. На сутринта засвирили тръбите, оръжията задрънчали, полетели стрели и силен грохот се разнесъл надлъж и шир. Тогава сред неприятелската войска се появил момък, облечен с бели дрехи със златна обшивка, яхнал кон, а в ръцете си държал огромен меч, който така размахал към неприятеля, сякаш зъл дух ги удрял по главите. Като го видели, войските на краля се ободрили и притиснали неприятеля. Но рицарят бил леко ранен в крака и кръвта обагрила бялата му премяна. Когато кралят видял това, скочил, разкъсал си наметалото и сам превързал

раната му и го помолил да дойде с него в лагера. Рицарят му благодарил, но боднал коня и хукнал. Кралят заплакал от жал, че не може за четвърти път да се отблагодари на рицаря както подобава. Победителят се връщал вкъщи с безкрайна тъга. В града го посрещнали с възгласи, а в замъка го чакала пищна гощавка.

— Е, момко — извикал кралят Баяя, — какво правихте в мое отсъствие?

Баяя кимнал, че всичко е било наред, но принцесите се разсмели и Славена рекла:

— Татко, трябва да ти се оплача, че Баяя този път не беше послушен! Започна да стене, нашият лекар искаше да му даде лекарство, но той каза, че сам ще иде за билки. Излезе и два дни не се върна, а като си дойде беше още по-недъгав и по-болнав.

Кралят се обърнал към Баяя, но той само се усмихвал, завъртял се на пети, сякаш за да покаже, че това не означава нищо за него. Когато принцесите чули, че техният освободител е помогнал на краля в битката, отказали да се оженят за князете, които участвали в боя на страната на краля, защото смятали, че рицарят може да поиска някоя от тях. Освен това никой от тях не знаел хубав ли е или не, защото никой не му видял лицето, но всяка си го представяла като ангелско. Кралят се объркал от техния отказ. Всеки от князете му помагал, доколкото можел и всички се били много храбро. На кого да даде дъщерите си? И той решил да постъпи така, че да не обиди никой от благородниците. Наредил да повикат князете и казал:

— Приятели мои, аз обещах на тези, които най-много ми помогнат да дам дъщерите си за жени. Така искам и да направя, но за да не обидя някой, реших следното. Вие ще се наредете се в редица. Моите дъщери ще хвърлят от балкона по една златна ябълка. Които от вас ударят ябълките, те ще се оженят за принцесите. Съгласни ли сте?

Всички се съгласили. Кралят съобщил решението си на принцесите, те се пременили, всяка взела по една златна ябълка и излязла на балкон, под който в редица стояли князе и благородници. Между зрителите стоял и Баяя. Най-напред Здобена хвърлила ябълка, тя се претърколила, претърколила и аха да спре в краката на немия, но Баяя я побутнал леко и тя спряла в краката на един красив княз, който пристъпил напред. После Будинка хвърлила, ябълката също полетяла към краката на Баяя, но той леко я побутнал и тя се спряла в краката на

друг знатен благородник, който излязъл напред от редицата и погледнал невеста си. Най-сетне хвърлили Славена, този път Баяя не побутнал ябълката, взел я и хукнал нагоре, коленичил пред принцесата и ѝ целунал ръка. Но тя се обърнала, избягала в покоите си и горчиво заплакала, че трябва да се ожени за немия. Кралят се ядосал, князете се възмутили, но станалото станало. Последвала гощавка и след гощавката започнал рицарски турнир, при който наградата щяла да даде едната невеста. Славена седяла на гощавката обидена и дума не проронвала. Баяя не се виждал и кралят си помислил, че може би и той се е ядосал и е избягал. Всички съжалявали най-малката принцеса и я помолили тя да даде наградата в турнира.

Накрая Славена се съгласила. Девойките насядали зад перилата, съперниците се приготвили, а един слуга съобщил, че отвън стои рицар на кон и моли да го пуснат да участва в турнира. Кралят се съгласил. Влязъл рицарят облечен със сини дрехи със сребърни ширити. Принцесите за малко да извикат като видели своя освободител. Рицарят им се поклонил, после застанал до съперниците си и зачакал. Той успял да се справи с всички и излязъл победител. Славена слязла при него и му донесла златен колан, който сама била избродирала. Рицарят застанал на колене и тя му го окачила на врата. Ръцете ѝ треперели, страните ѝ пламтели, тя притворила очи и чула мечтаните думи:

— Невесто красива, днес ще дойда за теб.

Кралят и двете сестри слезли долу, за да задържат рицаря и да му се отплатят за всичко, но той целунал ръка на Славена и изчезнал. Тя не преставала да мисли над думите му. В замъка кралят отново дал пиршество, но Славена си останала в стаята и не желала да види никой.

Луната изгряла, а вълшебният кон за последен път водел своя господар. Довел го до замъка, скочил Баяя долу, целунал го по шията и конят изчезнал. Не му се искало да загуби своя верен помощник, но го чакала друга наслада.

Славена седяла замислена. Тя била сигурна, че рицарят вече трябва да дойде. Тогава една прислужница отворила вратата и рекла, че Баяя иска да говори с нея. Славена не отговорила, само отпуснала глава на възглавницата. Тогава някой нежно я хванал за ръката, тя

повдигнала глава и пред себе си видяла красивия герой, своя освободител.

— Гневиш ли се на своя мъж, та се криеш от мен? — попитал Баяя.

— Защо ми задаваш такъв въпрос, та ти не си мойт жених!

— Но аз съм твойт жених, пред теб стои немият Баяя, който ти плетеше венчета, който освободи теб и сестрите ти от смърт и помогна на баща ти в битката. Аз съм твойт жених!

Като бял ден е ясно, че гневът на Славена в миг се изпарил. След час тя влязла в залата под ръка с рицаря, облечен с бели дрехи, и представила на баща си своя жених — немия Баяя! Кралят се зарадвал, гостите се удивили, а сестрите под око поглеждали принца. И като започнало една веселба, всички яли и пили за здравето на принцесата и славния принц Баяя.

След сватбата Баяя тръгнал с най-малката принцеса към родния си град. Пристигнал и що да види: целият град покрит с черно сукно. Попитал той каква става из града и разбрал, че младият крал е умрял. Забързал принцът при родителите си в замъка, за да ги утеши. Те толкова се зарадвали като го видели, защото отдавна го смятали за мъртъв. Веднага махнали черното сукно и застлали града с червено. Баяя станал крал на своето кралство и дълги години живял щастливо със своята вярна Славена.

НАКАЗАНАТА ГОРДЕЛИВКА

Живял едно време крал Мирослав. Той много искал да се ожени. Разгласили волята му надлъж и шир по света и скоро кралят получил картини с образите на непознати принцеси и княгини. Сред тях имало и една чудна хубавица. Когато крал Мирослав я зърнал, той от пръв поглед се влюбил в нея и не искал да погледне никоя друга. Повикал в замъка художници, наредил им да го нарисуват, за да може да изпрати лика си на любимата и да я помоли да му стане жена.

Художниците се събрали и кралят рекъл:

— Прославени майстори, повиках ви, защото искам всеки от вас да ме нарисува. Не искам обаче да ме рисувате по-красив отколкото съм, по-скоро ще съм по-доволен, ако образът ми на картината е по-грознават.

— Но защо трябва да те правим по-красив, кралю? — рекли художниците. — Ние ще се радваме, ако четките ни просто отговарят на действителността.

Художниците бързо се заловили за работа и след няколко часа първите портрети били готови. Кралят ги огледал, за да подбере това, което най-добре ще подхожда за случая.

— Аз, милостиви кралю, мисля, — започнал един придворен, — че твоето лице превъзхожда портретите, но един от тях ми се струва, че доста прилича на теб.

— Не исках да изглеждам добре. Мисля, че принцесата няма да има нещо против, ако открие, че съм по-красив от колкото на портрета.

Затова той избрал картината, която най-малко му харесала. Сложил я в златна рамка и я изпратил по най-знатния си придворен с голяма свита и дарове за бащата на красивата принцеса, като го молел да му даде дъщеря си.

С неописуемо нетърпение кралят очаквал завръщането на пратеника. След седмица се върнали всички, но били натъжени и разгневени, така че краля Мирослав не очаквал и да чуе нещо добро от устата им.

— Кралю наш — започнал пратеникът, когато стигнали до краля, — нечувана обида претърпяхме и се боим да ти разкажем всичко.

— Казвай всичко по-бързо.

— Кралят ни посрещна любезно и гостоприемно, целият замък се зарадва, че искаш ръката на принцеса Красомила. На следващия ден се поклонихме и пред принцесата. Тя горделиво погледна твоя портрет и ни го върна с думите: „Кралят, който е нарисуван тук, не е подходящ дори да ми завърже обувките!“.

Ние пламнахме от срам, но старият крал помоли да премълчим пред теб истинската причина, каза, че ще се опита да уговори дъщеря си да се съгласи. Обаче ние решихме, че подобна принцеса не може да бъде кралица на нашите поданици и предпочетохме да си тръгнем, без да губим време.

— Правилно сте постъпили, доволен съм от решението ви. За останалото ще се погрижа сам — отвърнал кралят, но лицето му пламтяло от гняв срещу горделивата принцеса. Той дълго премислял какво да направи, но накрая намерил изход от ситуацията. Повикал стария си съветник и споделил с него какво е намислил. Съветникът го похвалил за умното решение.

На другия ден в замъка настанала суматоха, кралят се стегнал за път и предал на своя съветник управлението на замъка и страната. На третия ден потеглил. На границата на кралството отпратил цялата си свита, взел си само дрехи и пари и продължил сам.

Било прекрасен пролетен ден и принцеса Красомила се разхождала из градината. Била необикновена красива, а и притежавала нежна душа. Често плачела над някой нещастен бедняк и щедро му давала пари. Мнозина владетели искали ръката ѝ, но тя отхвърляла всички и дори горделиво им се подигравала. Мислите ѝ били като пернати орли и им се искало да се издигнат до слънцето. Старият крал често ѝ се карал и заплашвал, че Бог ще я накаже за горделивостта ѝ.

— Моят жених трябва да блести с красота, изящество и благородство, иначе няма да се ожени за мен.

Когато се прибрала от градина, старият крал влязъл при нея и рекъл:

— Дъще моя, приех на служба един млад мъж и го направих пазач в градината. Струва ми се, че е доста учен: той разбира не само от градинарство, но и от литература и от музика, така че се смилих над

него и го приех в двореца. Толкова учен мъж нямаме. Ти какво мислиш?

— Нищо не мога да кажа, защото не съм го видяла. Но си мисля, че си постъпил добре, татко, защото такъв мъж е за замъка като скъпоценен камък. Щом толкова разбира от музика, както казваш, той навярно може да ме учи да свиря на арфа. След като моя учител умря, не съм свирила отдавна. Нека да го доведат при мен.

Когато след малко чужденецът влязъл при нея, тя го попитала приветливо:

— Как се казваш?

— Мирослав — отвърнал непознатият.

— Татко ми каза, Мирославе, че разбираш от музика, а аз отдавна желая да имам учител, който да ме научи да свиря на арфа. Много ще се радвам, ако заемеш мястото на предишния ми учител.

— Ако моето скромно познание ти е от полза, принцесо, ще бъда много щастлив.

— Останалото кралят ще уреди с теб — рекла принцесата и направила знак да отведат чужденеца.

Дълго седяла тя в стаята си и не знаела какво ѝ е, нещо ѝ нашепвало в главата, шумяло, като привлекателни гласове, като сладка музика, а сърцето ѝ лудо биело. Дочула стъпки и се отърсила от мислите си. Идвал кралят.

— Е, прие ли Мирослав за учител? — попитал той.

— Предложих му и точно сега мисля кога да започнем.

— Когато ти се иска. Не знам какво ще кажеш, но името му ми напомни за крал Мирослав и всеки ден се страхувам, че той няма да понесе обидата, която му нанесе, и ще ни обяви война. Дъще, дъще, този път много сбърка.

— Не ме измъчвай, татко. Щях да съм нещастна, ако трябваше да взема този крал, затова не мисля, че съм сгрешила.

Кралят се замислил и натъжен излязъл от стаята ѝ. Мирослав бил пламенен учител, а Красомила усърдна ученичка и ледената кора, която гордостта създавала около сърцето ѝ, с всеки ден все повече и повече се разтопявала.

Често прислужничките ѝ си шепнели:

— Какво е станало с принцесата, никога не позволяваше някой да ѝ докосне ръката, а сега нищо не направи, когато на обяд Мирослав

и целуна ръка.

Любовта променила горделивата девойка. Толкова било хубаво, че Мирослав е в замъка, всички го обичали, но най-много от всички го обичала Красомила, макар че ѝ се искало да не е толкова увлечена по момъка. Един ден тя отишла в градината, гордо поздравила пазача и седнала на пейката в красивата беседка, която Мирослав направил по нейна воля. Принцесата чувствала, че не може да не му благодари за този израз на уважение към нея. Накратко, и двамата потънали в сладък разговор.

Привечер принцесата седяла до широко отворения прозорец, свирила на арфа и пеела, до нея стоял Мирослав и не откъсвал поглед от лицето ѝ, огряно от златната светлина на залязващото слънце. Изведнъж тя спряла и подала арфата на учителя си.

— С твое позволение, принцесо, разреши ми да изпея една своя песен — рекъл Мирослав и Красомила се съгласила.

Той запял: но само каква песен! На Красомила ѝ се струвало, че слуша камбанен звън. Слънцето залязло зад високата планина, последният му блясък се отразил по стъклото и откъртил ледената кора, която все още като паяжина държала сърцето на принцесата. Тя мълчаливо склонила глава към Мирослав и една сълза паднала на ръката му.

Мирослав се престорил, че не забелязва това и казал:

— Тази песен е за раздяла, кралице моя. Утре трябва да си тръгна.

— Какво говориш, Мирославе? Ти не можеше просто така да си заминеш оттук! — извикала Красомила с треперещ глас и хванала момъка за ръката. Тogaва се отворила вратата на стаята и вътре влязъл баща ѝ.

— Това е ли е мъжът, когото обичаш? — студено я попитал кралят.

— Да, татко, обичам го — отвърнала Красомила и гордо се изправила.

— А не мислиш ли, че му липсва някое качество, за да стане твой мъж?

— Зная, че му липсва благороднически произход, но въпреки това го обичам.

— Добре тогава, нека да ти стане мъж още на часа. Но повече в моя замък няма да останеш, за да не ме правиш за смях на всички.

— О, милостиви кралю — намесил се Мирослав и се поклонил пред краля, — не мога да позволя заради мен принцесата да е нещастна. Аз ще си отида и всичко ще бъде забравено.

Но кралят не се съгласил. След час оженил дъщеря си, горделивата принцеса, за бедния Мирослав. После облечена в най-обикновени дрехи тя стояла пред замъка, с мъка се простила с баща си, който така несправедливо я изгонил от вкъщи като бедно девойче. Но бързо се съвзела, хванала за ръка Мирослав и се качила в каретата, която трябвало да ги заведе до границата на кралството.

Когато стигнали до границата, слезли и продължили пеша.

— Скъпа моя женичке — обърнал се Мирослав към Красомила, — какво ще правим сега? В големия град аз имам брат, който е в замъка и ще ми помогне да получа работа там, но дотогава ще трябва да понасяме беди и несгоди.

— Но нали имаме пари, а после и аз ще се заломя за работа, за да облекча твоите грижи — успокоила Красомила натъжения си мъж, макар че не й било много весело и леко на сърцето.

В най-близкия градец Мирослав наел карета за своята несвикнала да ходи пеша жена.

Когато стигнали до града на краля, Мирослав наел малка стая и се настанил там с Красомила. Те решили да продадат всички красиви рокли и да купят обикновени дрехи, дори продали и един пръстен на Красомила, за да има с какво да живеят.

— Сега ще ида — рекъл на следващия ден Мирослав, — да потърся работа за теб и за мен, надявам се брат ми да може да ми помогне.

Върнал се чак следобед с малък вързоп. Развързал го и извадил едно платно и малко плодове.

— Слушай, любима, нося ти работа, която ще бъде добре заплатена, когато я свършиш. Брат ми ми даде плодовете. Ох, жено мила, принцесо моя, как можах да те накарам да живееш така? Свикнала си на разкош, а сега трябва да работиш за чуждите хора. Ах, колко съм нещастен! — завайкал се Мирослав и зацелувал ръцете на жена си, на която едва след сватбата казал, колко много обича.

— Какво се вайкаш — усмихнала се Красомила, — нима не знаеш, че сама си избрах този живот. Твоята любов ще ми даде всичко.

Тя радостно взела нежната батиста и се заловила за работа. Шила усърдно, не спирала за почивка, освен нощем и когато трябвало да пригответи храна за мъжа си. Когато свършила, завързала си бяла кърпа на глава и тръгнала с Мирослав да предаде работата си. Къщата била красива, а прислужниците я въвели в просторни стаи. Като гледала Красомила под око всичко наоколо, страните ѝ пламнали и сълзи напълнили очите ѝ. В този момент вратата се отворила и знатната господарка влязла при тях. Попитала прислугата си за какво я търси младата жена. Когато видяла свършеното от принцесата, наредила да платят богато на шивачката. Красомила благодарила и се поклонила. На Мирослав отвън не разказала, какво ѝ се случило. Спомнила си, че и тя се отнасяла по същия начин с бедните шивачки и с останалите работници в замъка.

След два дни Мирослав се върнал вкъщи и ѝ предложил да работи при една високопоставена особа, където щяла да се чувства добре. Красомила останала доволна, пригответи се и тръгнала. Господарката я огледала от главата до петите, попитала я дали умее всичко, Красомила отвърнала, че може. Тогава господарката решила да я остави два дни пробно.

Но какви горчиви дни били това! Сега разбрала какво са търпели прислужниците ѝ от една разглежена господарка, как горделиво се отнасяла с тях. Чували се само викове, караници, защото прическата не била както трябва или роклята не била подходяща. Едва издържала двата дни Красомила и се върнала в стаичката.

— Знаеш ли какво, любима — рекъл след няколко дни Мирослав, когато се прибрал вкъщи със светнало лице, — нашият крал си е намерил невеста и утре ще има голямо празненство в замъка, на което той ще я представи на поданиците си. Търсят се много готвачи и готвачки, и става дума за няколко дуката. Ти нали умееш да готвиш, а и сега нямаш много работа, искаш ли да идеш в замъка?

— Защо да не искам. Толкова пари за един ден трудно ще изкарам.

На сутринта Красомила се облякла, завързала на главата си най-обикновена кърпа и тръгнала с мъжа си към кралския замък.

— Аз също ще си потърся някаква работа и вечерта ще те взема — рекъл Мирослав и оставил жена си в кухнята.

Красомила се заловила здраво за работата, която главният готвач ѝ наредил да свърши, и за съжаление не забелязвала нищо в замъка. Справила се добре с всичко, гостите започнали да пристигат. Красомила изтичала по коридора, в този момент насреща ѝ се появил кралят, целият в злато и сребро, което толкова силно блестяло, че тя не го познала.

— Моля те — рекъл той важно на Красомила, — повикай някого, да ми завърже обувката.

Красомила го погледнала под око и видяла по дрехите, че това е самият крал, втурнала се и сама му завързала обувката. Кралят ѝ благодарил и отминал. След малко влязъл прислужник и попитал къде е готвачката, която е завързала обувката на краля.

Завел я при главната прислужница. Тя се поклонила на Красомила и я помолила да влезе в съседната стая. С удивление Красомила се оглеждала във великолепната стая, в която всичко ѝ напомняло на родния дом. Красомила си помислила, че сигурно това е стаята на младата невеста. Но тя самата защо била тук, не ѝ било ясно. Стигнала до гардероба, където лежали рокли, обшити със скъпоценни камъни, а на масичката имало кутии с накити.

— Трябва да си избереш рокля и огърлица към нея. Аз ще ти помогна да се облечеш. Кралят иска да те покани един път на танц, защото си била тъй любезна да му завържеш обувката.

— Но боже мой! Какво ще каже мъжът ми? — изплашила се Красомила. — Да танцувам с краля, да се облека с тези дрехи? Не, няма да го направя.

— Дори и ако аз те помоля? — попитал я някой, тя се обърнала и видяла краля — този път познала в него своя Мирослав.

Красомила се изплашила и с болка попитала:

— А защо ми причини всичко това?

— Сигурно си спомняш, как дръзко и горделиво си отпратила пратениците с моя портрет? Тогава се заклех, ще пречупя горделивостта ти. Нямахте дълго да те измъчвам, ако бащата ти не заповяда да напуснеш замъка, а и аз също страдах заедно с теб.

Тогава вратата се отворила и в стаята влязъл старият крал и тримата радостно се прегърнали.

— Дъще, урокът беше твърде горчив, но вярвай ми, че ще е полезен за теб и твоите деца! — казал бащата.

После влезли гостите. Когато видели девойката с кралска корона на главата и със златната сватбената рокля, обшита със скъпоценни камъни, всички били поразени от нейната красота, защото на мястото на гордостта ѝ, се появили приветливост и доброта.

С гордо изправена глава Мирослав повел своята невеста в тържествено украсената зала и представил на поданиците си своята кралица.

ДЯВОЛЪТ И КАЧА

Живяла в едно село една мома, наречена Кача. Имала си къща и градинка и понеже изкарвала по малко пари, цялата била отрупана със злато. Но макар и накичена със скъпи накити, никой не искал да се ожени за нея, защото била свадлива и зла. Така тя живеела с майка си, която се нуждаела от грижи, но никой не искал да дойде в къщата ѝ, макар Кача да плащала. Трудно някой можел да ѝ угоди, Кача така се карала и ругаела, че се чувала из цялото село.

Затова, макар да приближавала четиридесетте, Кача все още си стояла неомъжена и явно ѝ било съдено да си векува така.

В неделя в селото се винаги имало танци. Щом засвирели музикантите, момичетата и момчетата веднага се събирали да потанцуват в кръчмата, а под прозорците се натрупвали по-малките деца. Първа притичвала Кача. Момците канели девойките да танцуват, но нито веднъж не ѝ провървяло на Кача. Въпреки това тя не пропускала танците.

Един ден тя си вървяла по пътя и си мислела: „Ето, остарях, а с момък не съм танцувала. Ех, поне един да ме поканеше, на ако ще и дяволът да е!“

Сърдита влязла в кръчмата и зачакала. Изведнъж се появил непознат момък в ловджийски костюм. Седнал на масата до Кача и поръчал нещо за пиене. Когато прислужницата му донесла чашата, той предложил на Кача да потанцуват. Кача се удивила, но с удоволствие приела. Ловецът оставил чашата, измъкнал от джоба си дукат и викнал на музикантите:

— Слънчевият танц, момчета!

Всички направили място и ловецът затанцувал с Кача.

— Кой ли ще е този? — зашепнали си старците, а девойките мълчаливо се подсмивали.

Но Кача била толкова радостна, че танцува! Макар че всички ѝ се смеели, било ѝ все едно. Цялата вечер тя танцувала с ловеца, той ѝ купувал сладкиши и напитки, а след танците я изпратил до къщи.

— Ах, до самата си смърт мога да танцувам така! — възкликнала Кача на раздяла.

— Тогава да вървим заедно.

— А ти къде живееш?

— Хвани ме за врата и ще ти кажа.

Щом Кача го хванала за врата, ловецът се превърнал в дявол и полетял с нея направо в пъкъла. Спрял се пред вратата и почукал. Дяволите отворили и като видели, че той е капнал от умора, понечили да свалят от него Кача. Но тя така стиснала своя кавалер, че не могли да я откъснат от него. Така дяволът се явил пред Главатаря си.

— Кого си донесъл? — попитал той.

И дяволът разказал как като бродил из земята, чул желанието на Кача да танцува с дявола. Той искал да я изплаши с пъкъла и въобще не мислел, че тя няма да иска да го пусне.

— Ти си глупав и не ме слушаш — ядосал се Главатарят.

— Преди да се захванеш с подобни игрички, е трябвало да помислиш малко. Махай се от очите ми и ако искаш отърви се сам от нея!

Върнал се дяволът обратно на земята, обещаващ й планини от злато, ако го пусне. Но всичко било напразно. Уморен и съсипан, дяволът се отпуснал на една ливадата, където млад овчар, облечен с голям кожух, пасял овцете си. Дяволът се обърнал към човека, и овчарят не познал, че това е дявол.

— Какво носиш? — попитал той.

— Ех, добри човече, вървах си по пътя и изведнъж тази жена ми се хвърли на шията. Исках да я отнеса в най-близкото село и да я оставя там, но вече не ме държат краката.

— Аз мога да ти помогна, ще я понося малко, но ти трябва да ме заместиш, защото някой трябва да пасе стадото.

— Благодаря ти за добрината.

— Ей, ти, чуваш ли, хвани се за мен — извика овчарят на Кача.

Като чула това Кача пуснала дявола и се хванала за кожуха на овчаря. Тръгнал той, хем кожуха му тежък, хем Кача виси на него. Скоро му омръзнало и той се замислил как да се отърве от жената.

Приближил се до едно езеро и тихо смъкнал кожуха си, заедно с вкопчената за него Кача и го хвърлил във водата.

През това време дяволът чакал овчаря на ливадата и наглеждал овцете.

Скоро овчарят се върнал с мокър кожух, бързал, защо се боял непознатият да не си тръгне и да остави овцете сами.

Дяволът видял овчаря и се зарадвал:

— Много ми помогна, вече си мислех, че до края на света ще трябва да нося Кача на шията си. Никога няма да те забравя и някой ден богато ще ти се отблагодаря. Аз съм дяволът.

Рекъл това и изчезнал. А овчарят си помислил: „Е, ако всички дяволи са толкова глупави, човек може да се справи с тях“.

Овчарят живеел във владенията на млад княз. Князът не бил женен и прекарвал времето си във весели компании. Нощем от покоите му се носели песните на по-буйните му гости.

Имението се управлявало от двама управители. Колкото повече князът харчел, толкова повече те обирали бедния народ, защото не се знаело в кой ден колко пари ще потрѣбват на княза, особено ако се зажени. Хората навред проклинали княза и неговите управители.

Един ден князът повикал звездобройците и им наредил да му предскажат бъдещето, както и съдбата на двамата му помощници. Главният звездоброец огледал разположението на звездите и казал:

— Простете ми за думите, ваша милост, но над живота ви и над живота на помощниците ви е надвиснала толкова страшна опасност, че се страхувам да я изрека.

— Казвай, каквото и да виждаш! Но ти ще останеш тук и ако предсказанието ти не се сбъдне, ще се простиш с главата си.

— Добре, добре. Слушай: за двамата помощници във втората четвърт на луната ще дойде дяволът и ще ги отнесе в пъкъла, по пълнолуние ще дойде и за вас, ваша милост.

— Веднага хвърлете лъжеца в тъмница! — наредили князът.

Но страх обхванал сърцето му, а и съвестта заговорила в него. Князът изгонил двамата си помощници и заживял праведен живот — обработвал земята и се надявал, че жестоката съдба ще му размине.

Овчарят не знаел нищо за това, когато един ден при него дошъл дяволът и рекъл:

— Дойдох да ти се отблагодаря за стореното. В първата четвърт на луната трябва да отнесе в пъкъла злите помощници на княза. Те обираха народа и пречеха на княза. Засега ще оставя княза, той сякаш е

влязъл в правия път. Когато настане денят, за който ти говоря, в замъка ще се вдигне шум и глъчка, аз ще поведя управителите, а ти ме причакай на пътя и ме заплаши: „Махни се, лошо ще стане!“. Аз ще те послушам и ще си ида, а ти поискай от единия две торби със злато. Ако не иска да ти даде, заплаши го, че ще ме повикаш. Същото направи и с втория. А когато дойде пълнолуние, ще трябва да взема самия княз, но ти не мисли да го освобождаваш, иначе вместо него ти ще дойдеш в пъкъла с мен.

Казал това дяволът и си заминал.

Овчарят изпълнил всичко, което му наредил дяволът и получил торби със злато от двамата управители.

Научил се князът за него, изпратил карета с четири коня, да го доведат при него. Дошъл овчарят и князът го помолил да го освободи, когато дойде неговият час.

— Господарю мой — рекъл овчарят, — не мога да обещавам това, защото и моят живот виси на конец. Но ако се отнасяш към народа посправедливо и в пъкъла ще ида за теб.

Князът обещал да изпълни всичко и зачакал със страх пълнолунието. Облякъл се в черно, седял бледен и чакал кой ще дойде — овчарят или дяволът.

— Приготвяй се, князе, дойде твойт час — извикал на вратата дяволът, също целия в черно.

Князът станал мълчаливо и тръгнал с него. На двора на замъка стояла тълпа от хора, през която си пробивал път овчарят.

— Върви си, лошо ще стане — рекъл той на дявола.

— Как се осмеляваш да ме спираш, помниш ли какво ти казах? — прошепнал дяволът.

— Глупав си ти, глупав, не става дума за княза и за мен. Кача е жива и пита за теб.

Щом чул дяволът за Кача, веднага пуснал княза и изчезнал далеч-далеч.

ЗЛАТНИТЕ РИБКИ

Веднъж един дърворезбар и един златар заспорили, чий занаят е по-хубав. Спорили те, карали си, накрая при тях пристигнал кралят и те го помолил той да отсъди. Кралят рекъл, че и на двамата занаятът е хубав, но за да определи по-точно, ще им даде задача и срок за изпълнение и после ще реши кой занаят е по-добър. Златарят поискал едноседмичен срок, а дърворезбарят — двуседмичен. И после всички се разделили.

Изминала седмицата и златарят донесъл на краля златни рибки, които сами плуват, ако човек ги пусне във вода. Кралят много харесал направеното от златаря и заचाкал какво ще донесе дърворезбарят.

Седнал кралят до отворения си прозорец и загледал към улицата. Внезапно се чул силен шум, кралят не успял да се огледа, когато в стаята влетял дърворезбарят с дървени криле. Той си направил криле, които човек можел да прикрепя към тялото си и да лети като птица.

Удивил се кралят, наредил да повикат златаря и похвалил и двамата майстори за умениято им, но кой е по-добър от двамата той не могъл да определи. И ги заплашил със смъртно наказание, ако продължат да спорят. После богато ги дарил и освободил. Кралят наредил да построят на ручея езеро за златните рибки и водата там да е винаги чиста.

Кралят имал син, който често си играел със златните рибки. Но избухнала война и кралят отишъл да воюва. Синът му останал вкъщи. Играе си принцът с рибките и си мисли:

„Какво само плуват в това езеро, ще взема да ги пусна в ручея“. Така и направил. Но рибките отплували надолу по ручея.

Изплашил се принцът, тръгнал по брега, но не могъл да ги настигне. Ами сега, какво ще каже на баща си като се върне от война? Тогава си спомнил, че в покоите на баща му са скрити дървените крила. Хукнал към замъка, намерил ги, сложил си ги и... полетял.

Летял, летял, огладнял. Гледа отдолу един свинар пасе прасета. Спуснал се принцът на земята, снел си крилата и ги скрил, приближил

се до свинаря и помолил да го вземе за помощник. Свинарят бил стар и се съгласил.

Така принцът започнал да пасе свинете. Седи си на полето и изрязва свирка. Засвирил с нея и започнал да учи прасетата да танцуват.

Един ден минал под прозорците на кралския дворец, видяла го принцесата и се удивила от танца на прасетата. Но повече загледала тя свинаря — харесал ѝ момъкът. И няма нищо чудно в това: бил хубав и приличал на принц. Свинарят също забелязал принцесата и я харесал. Често минавал той край двореца, но може ли да пуснат свинар в покоите!

Спомнил си принцът-свинар за скритите криле и се зарадвал, сложил си ги вечерта, така че никой да не го види и влетял при принцесата през отворения прозорец, а при зори отлетял. Доста време летял той на гости при принцесата и никой не се досещал за това.

Но както се случва често, нищо не остава за дълго време скрито. Принцесата поръчвала вечеря за двама, но кралят научил за това и разбрал, че нещо нередно става в двореца. Поставил той стража, която да следи принцесата. После си помислил, че може би неканените гости идват от прозореца. Повикал зидари и наредил да сложат на прозореца на принцесата капан, а на нея казал, че прави ремонт по кулата.

Зидарите поставили огромен капан под прозореца. Принцесата най-напред се разтревожила като научила за майсторите, но после се успокоила и зачакала своя свинар. Както обикновено той долетял, но когато понечил да влезе през прозореца, капанът се затворил със страшен грохот и нещастникът не могъл да помръдне.

Принцесата горчиво заплакала, но и тя не могла да му помогне. Принцът я утешавал, доколкото могъл, и така минала нощта.

На сутринта кралят много се разсърдил, като видял свинар в капана. Той наредил да го хвърлят в дълбоката тъмница заедно с непокорната му дъщеря, а после и после да го обесят.

Дошъл денят на наказанието. Събрали се рицари и знатни господари, хора от народа. Всички се натрупали пред двореца. Извели принцесата и принца. Тогава принцът-свинар помолил краля да му разреши преди смъртта си да се раздели с принцесата. Кралят разрешил. Принцът-свинар я дръпнал настрани, измъкнал крилата,

които бил скрил, взел принцесата и двамата се издигнали високо в небето. А хората отдолу се разсмели и завикали:

— Дяволът отнесе дъщерята на нашия крал! Дяволът отнесе дъщерята на нашия крал!

И всички повярвали, дори и кралят, че дяволът е отнесъл принцесата.

А принцът долетял с любимата си в родния си дом. Старият крал се зарадвал, защото отдавна смятал сина си за мъртъв. И вдигнали сватба, гостите яли и пили цяла седмица. После старият крал предал трона на сина си и всички заживели щастливо.

Минало време, младият крал отишъл с жена си при нейния баща да му поискат прошка. Но кралят нито дъщеря си познал, нито свинаря.

Заразпитвал го принцът какво е станало с него, защо няма деца. Кралят отвърнал, че е имал дъщеря, но не му се искало да признае, че дяволът я е отвлякъл. Принцът само питал ли, питал: искал да разбере ще прости ли бащата на своята дъщеря след толкова време. Щом чула утвърдителния отговор, принцесата се хвърлила в краката на баща си и двамата го помолили да им прости. Кралят от радост едва не загубил ума и дума, простил им, дал им кралството си и така всички живели щастливо и доживели до дълбоки старини.

РАТАЯТ, КОЙТО РАЗБИРАЛ ЕЗИКА НА ПТИЦИТЕ

Живял едно време един градинар, който имал девет деца — всичките момчета. Най-големият се казвал Ян. Когато станал на седемнайсет години, баща му го повикал и му рекъл:

— Скъпи Ян, вече се изучи за градинар, време да тръгнеш да си потърсиш късмета.

Тръгнал Ян по белия свят, искал да се хване някъде като градинар, но никъде не намирал работа. Най-накрая се хванал ратай при един селянин и работил при него три години. На четвъртата година през есента, стопанинът го изпратил да насече зелени клонки.

Отишъл Ян в гората. Гледа, издига се дебела липа без връх, а край нея само млади дръвчета. Покачил се Ян догоре, а отвътре липата била кука. Щом стъпил на върха, паднал чак долу. Озовал се в едно змийско гнездо, но нито една змия не помръдвала.

Седял той там три дни и три нощи, и никой не знаел къде е изчезнал.

На четвъртия ден отгоре се спуснала голяма змия, видяла тя ратая, спряла се и се почудила какво да направи. Момъкът се вкаменил: „Ще ме глътне тази змия!“ — мислил си той. Но змията се извила, отпуснала глава и не докоснала Ян. После подала опашката си и Ян разбрал, че трябва да се хване за нея. Хванал се и змията го изтеглила от липата.

Тогава му рекла:

— Измъкнах те от дървото, сега ти трябва да ми спасиш живота. Очаква ме смърт от моите братя. Виждаш ли онази гора? Занеси ме там и ме хвърли в кладенеца. А аз ще ти дам всичко, каквото пожелаеш.

Момъкът метнал змията на раменете си и я отнесъл до кладенеца. Тежка била змията, ратаят капнал. Вече не знаел как ще я отнесе чак до кладенеца. Но змията изведнъж олекнала и помолила:

— Потърпи, още малко, съвсем си наблизко.

Стигнали кладенеца и преди Ян да хвърли змията, тя попитала:

— Искаш ли да можеш да разбираш езика на птиците?

— Да — отвърнал Ян.

— Но не казвай на никого, че умееш да ги разбираш. Щом проговориш, свършено е с теб!

Ратаят хвърлил змията в кладенеца, измъкнал се от гората и тръгнал към къщи. Но ето, приближава се до високо, кичесто дърво, на което е кацнала сврака.

Птицата крещи:

— Който първи се доближи до дървото, гръм ще го убие! Който първи се доближи до дървото, гръм ще го убие!

Разбрал думите й Ян и избягал встрани. Насреща му по пътя вървял граф. Ян се приближил до него и рекъл:

— Милостиви господарю, не вървете под това огромно дърво, защото ще ви убие гръм.

А графът отвърнал:

— Я, стига бе, селяко! Ума ли си си загубил, да искаш да ме плашиш!

— Милостиви господарю — започнал да го увещава ратаят, — изпрати каретата с кочияша, а ти сам остани тук с мен, да видим какво ще стане!

Послушал го графът.

Щом каляската наближила дървото, присветнала мълния и гръм ударил кочияша.

Разбрал графът, че Ян е казал истината, взел го със себе си и го разпитвал дали умее нещо да прави. Ян отвърнал, че е учил за градинар.

— Слушай тогава — рекъл графът, — моят градинар е вече стар аз добре ще му платя и ще го освободя, а ти ще заемеш неговото място.

Така Ян станал градинар при графа. Усърдно работел и графът бил много доволен от него.

След време графът се стегнал да посети брат си за две седмици. А вкъщи останала да наглежда всичко дъщеря му Франтишка. Заминал графът, а Франтишка се разхождала с Ян из градината и ласкаво му говорила: не ми трябва друг, теб харесвам, мечтая да ти стана жена.

— Не ми се присмивай, аз също съм човешко създание, както и ти — рекъл й Ян.

А тя отвръща:

— Щом не ми вярваш, нека да си обещаем един на друг, че ще се оженим някой ден.

Дали си те дума. После Франтишка рекла:

— Но ще мога да се оженя за теб само след смъртта на баща ми, защото той за нищо на света няма да се съгласи да ме даде за жена на градинар.

— Е, какво пък — рекъл Ян. — Баща ти е вече стар, няма дълго да живее.

Скоро след това графът се върнал. Никой не знаел за обещанието на двамата, но от тогава Франтишка ходела всеки ден в градината при Ян.

Графът забелязал, че дъщеря му иска да се ожени за градинаря. Огорчил се, разболял се и умрял.

След смъртта на графа известно време Франтишка ходела в траур, но все настоявала Ян да се ожени за нея. Накрая се оженили. Един ден както се разхождали из градината, стигнали до едно дърво и седнали под него на хладина.

Франтишка рекла:

— Скъпи Ян, сложи глава на коленете ми, искам да ти разреша къдриците.

Седнали те и тя се заловила с косите му. Тогава над тях полетели две врабчета.

— Откъде идваш? — крещи едното.

А другото:

— Бях при мъжете в хамбара. Те мелеха овес. Един така замахна към мен с веригата, че ако не бях отлетял, щеше да ме убие.

А първият врабец зачуруликал:

— За късмет, за късмет, за късмет!

На Ян му станало смешно. Франтишка забелязала, че той се усмихнал и го попитала на какво се усмихва. Ян замълчал. „Дали не ми се присмива?“ — ядосала се тя.

От тогава Ян ѝ омръзнал. Тя непрекъснато го заплашвала, че ще го изгони от графския замък, ако не ѝ каже, на какво се засмял.

— Мила Франтишка — уговарял я Ян, — ако ти бях разказал, на какво се смея, щях да умра на часа.

Но тя не разбираше от дума: кажи, та кажи!

И той ходел тъжен из двора и носел жито на кокошките. А кокошките вече знаели, че нещо лошо ще се случи на добрия им стопанин, жалели го и си приказвали помежду си:

— Олеле, какво ще стане с нас, ако загубим добрия си стопанин, кой ще се грижи за нас?

Дотичал петелът и рекъл:

— Защо толкова сте се разтревожили? Нищо няма да се случи с него. Ако беше по-умен, щеше да вземе една пръчка и така да набие стопанката, че тя за цял живот да се откаже да го пита над какво се е смял. Ще ѝ мине желанието да се кара с него!

Послушал Ян съвета на петела, взела една пръчка, скрил я под дрехите си, качил се горе при Франтишка и попитал:

— Искаш ли да знаеш на какво се смях?

— Разбира се, че искам.

Измъкнал Ян пръчката и заудрял жена си, докато тя не почнала да го моли:

— Никога вече няма да те питам на какво се смя.

Оттогава те заживели в мир и щастие.

СМЕЛИЯТ ВОЙНИК

Имало едно време един момък, бил весел и смел, и винаги налитал да се бие. Когато пораснал, отишъл във войската. Бил примерен войник, нямал никакви наказания.

Но един ден получил писмо от родителите си. Молели го да се върне. И без това срокът на военната му служба изтичал и войникът поел към дома. По пътя влязъл в едно село. В него имало нечиста сила. Всяка сутрин църквата била изпръскана с кръв. Жителите на селото обявили награда за онзи, който се осмели да пренощува в църквата три нощи и разбере какво става. Наградата била голяма, защото хората по този край били доста заможни.

Влязъл войникът в механата и там научил всичко.

— Иска ми се да видя коя е тази нечиста сила — рекъл момъкът.
— Аз не се страхувам от нищо.

Завели го в църквата, и се уговорили за наградата.

— Добре — съгласил се той. — Ще застана до олтара. Само че искам цялата нощ да гори свещ.

Вечерта взел със себе си малко вино, тютюн, влязъл в църквата, седнал до олтара и зачакал. А в по-древни времена поповете били погребвани под олтара. Ударило единайсет. Седи войникът до олтара и си казва:

— Да пийна, да запаля, ще ми стане по-весело!

Само че отново часовникът забил и изскочили четири дракона — страшни и огромни. Единият бил с нож, другият с вила, третият — с брадва, четвъртият ръкави засуквал — истински страшилища! И всичките към олтара се бутат.

Те измъкнали попа от гроба, на четири части го насекли и го разхвърляли из църквата. Щом ударило дванайсет, се хвърлили обратно в гроба и изчезнали. Никой нямало да издържи на подобна гледка, а войникът все едно нищо не е виждал. Нали не знаел що е страх.

А в селото вече не се надявали да го видят жив. На сутринта клисарят ни жив, ни умрял се затичал към църквата. А войникът седи,

сякаш нищо не се е случило, потропва по табакерата си и казва:

— Ще пийнем, ще запалим, по-весело ще ни стане!

Разказал той какво се случило.

— Тази вечер — рекъл той, — ще седна долу, на пейката.

Отново взел вино, тютюн и свещ. И зачакал. Но всичко се повторило, чудовищата сторили същото и изчезнали.

На третата вечер момъкът седнал на мястото на хора. Зачакал и пак потупвал по табакерата си:

— Ще пийнем, ще запалим, по-весело ще ни стане!

Драконите се появили, хванали попа, мъчили го, мъчили го. Като ударило дванайсет, не успели да го пуснат в гроба, хвърлили го на пода и отлетели.

Седи войникът и го гледа. След половин час попът се изправил и викнал:

— Ей, ти, ела тук!

— Няма да дойда!

— Ела, ела, ги не се страхуваше от четиримата, а от мен се боиш!

— Ела ти сам, щом искаш — отвърнал войникът.

Трети път попът извикал войника, но войникът не отстъпвал. Оправил попът расото си, отишъл до войника и му се поклонил:

— Ела с мен!

— Къде?

— Зад олтара!

Не му се искало на войника да тръгне, но мъртвият вече го дърпал. Минали зад олтара, а, попът говори:

— Изстържи тази стена!

— Сам си я стържи! — отвърща войникът.

Времето върви, попът стърже ли стърже, нокти му съвсем се изпочупили и моли войника:

— Помогни ми!

Войникът измъкнал ножа си и след малко изстъргал стената, тогава в нея се открила вратичка.

Попът пак моли:

— Отвори я!

Войникът я отворил, измъкнал от скривалището три торби.

— За това, че не се страхуваш от нищо, можеш да ги вземеш. Но една раздай на бедните, една остави за църквата, а третата вземи за

себе си. Тези пари аз събрах с измама. Не давах на бедните, а ги трупах тук. А сега да се върнем, сложи ме обратно в гроба.

Войникът го сложил в гроба и преместил плочата, тогава се чул звън за молитва. Влязъл в църквата клисарят и видял трите торби:

— Какво е това?

— Всичко това е пълно с пари.

Клисарят отишъл при попа:

— Войникът в църквата има три торби с пари! Не могат да се преброят!

Този поп също бил алчен. Чул за парите и хукнал в църквата.

Войникът кротко си седи.

— Какво имаш в торбите?

— Пари.

— Откъде ги взе?

— Само вкъщи ще кажа.

Войникът занесъл парите в механата и казал на всички:

— Тази торба е за бедните, тази — за църквата, а тази е моя.

Всички бедняци се стекли, той на всеки по шепа пари напълнил, а после поискал да му платят обещаното.

Попът казал:

— Нищо не му давайте, той има цяла торба със злато, стига му толкова.

И гледа със завист торбата.

— Още по-зле за вас! Със своята алчност пак ще предизвикате някоя нечиста сила! — заплашил ги войникът.

Мъжете се изплашили, платили на войника уговореното. И така той се върнал при родителите си с цяло богатство.

РАЗУМЪТ И КЪСМЕТЪТ

Срещнали се на един тесен мост Разумът и Късметът.

— Направи ми път! — рекъл Късметът.

Разумът бил тогава млад и зелен, не знаел кой трябва да отстъпи и заспорил:

— Защо трябва аз да ти отстъпвам път! Защо ти не ми отстъпиш на мен?

— Ще отстъпи този, който може повече — отвърнал Късметът. — Ей, там отсреща оре млад селяк, влез в него, накарай го да се чувства по-добре, отколкото с мен и аз ще ти правя път винаги, когато се срещнем.

Разумът се съгласил и влязъл в главата на селяка. Селякът като поумнял, започнал да разсъждава:

— Защо до края на живота си ще ора на полето? Мога да си опитам късмета в нещо друго.

Хвърлил той ралото и се върнал вкъщи.

— Татко — рекъл той, — не ми е по сърце селската работа, искам да се захвана с градинарство.

— Какво става с теб, умът ли си загубил? — разсърдил се бащата. Но после като поразмислил, се съгласил: — Е, добре, нека да е на твоето, Ванек. Но къщата тогава ще получи брат ти.

Ванек не се натъжил от това, отишъл да се учи при кралския градинар. Градинарят му показал някои неща, други Ванек сам с ума си открил. Скоро престанал да слуша градинаря, ами всичко правел по свой си начин. Отначало градинарят не бил доволен, но като видял, че Ванек се справя добре, се успокоил.

— Виждам, че си по-умен от мен — рекъл градинарят и повече не се бъркал в работата на Ванек.

За кратко време кралската градина станала чудно красива и често кралят излизал на разходка с дъщеря си.

Кралската дъщеря била красавица, но ѝ се случило нещастие: на дванайсет години онемяла и никой повече не чул дума от нея. Кралят

много се нажалил и наредил да обявят по цялото кралство, че ще я даде за жена на онзи, който я накара да проговори.

Мнозина крале, князе и благородници се опитвали да накарат принцесата да проговори, но не успявали.

— Дали да не опитам и аз своя късмет? — помислил си Ванек. — Може да успея така да я попитам нещо, че тя, без да иска да ми отговори.

Съобщили за това на краля и го въвели в покоите на принцесата. С него влязъл и кралят със съветниците си.

Принцесата имала малко красиво кученце, което разбирало всяко желание на господарката си.

Когато Ванек и кралят със съветниците влезли, Ванек се държал, сякаш не виждал принцесата, а заговорил с кученцето ѝ:

— Чух, кученце, че си много умно, и дойдох при теб за съвет.

Веднъж вървах с двама другари през една гора, единият беше резбар, вторият шивач. Наложил се да останем да пренощуваме в гората. Понеже се страхувахме от вълци, запалихме огън и се уговорихме, че ще се редуваме, така че един от нас да е винаги на пост. Най-напред застана на пост резбарят. За да му мине по-бързо времето, той взел едно чуканче и изрязал момиче от него. Като минало определеното време, събудил шивача. Шивачът като видял дървеното момиче попитал: „Какво е това?“, а резбарят отвърнал: „Чудех се как да ми мине време и изрязах от едно чуканче това момиче, а ти ако искаш ми направи дрехи“.

Измъкнал шивачът ножицата, иглата и конеца, скроил рокля и я ушил. Когато роклята била готова, той облякъл момичето и ме събудил. „Какво е това?“ — попитах аз. „Резбарят, за да му мине времето, изрязал това момиче от едно чуканче, аз го облякох, а ти го научи да говори“ — рече ми шивачът. И наистина аз го научих да говори. На сутринта се събудиха другарите ми и всеки искаше да вземе момичето за себе си. Резбарят рече: „Аз я направих!“. Шивачът рече: „Аз я облякох!“. А аз защитавах своето право. Та кажи ми, кученце, на кого е момичето?

Кученцето мълчало, но вместо него проговорила принцесата:

— Разбира се, че на теб! Какво струва някакво дървено момиче без живота, дори и да е облечено! Ти си ѝ дал най-ценният дар — дал си ѝ живот и реч, тя се пада на теб.

— Ти реши сама своята съдба — отвърнал Ванек, — аз също ти дадох нов живот — дадох ти речта и ти ми принадлежиш по право.

Тогава се обадил един кралски съветник:

— Негово височество кралят богато ще те надари за това, че успя да я накараш да говори. Но не можеш да се ожениш за нея, защото си от прост род.

И кралят добавил:

— Ти си от прост род, вместо дъщеря ми ще получиш богатство.

Само че Ванек не искал и да чуе за награда:

— Кралят обеща да даде дъщеря си за жена на всеки, който я накара да проговори. Думата на краля е закон и ако кралят иска поданиците му да спазват законите, той на първо място е длъжен да ги спазва сам. И кралят трябва да даде дъщеря си на мен.

— Слуги, вържете го! — извикал съветникът му. — Всеки, който се осмели да твърди, че кралят „е длъжен“, оскърбява негово кралско височество и заслужава смърт! Ваше височество, заповядайте престъпникът да бъде убит!

И кралят рекъл:

— Нека да загине от меч!

Веднага завързали Ванек и го повели към палача. А там седи Късметът и тихо казва на Разума:

— Видя ли докъде доведе човекът, и главата си ще загуби! Направи ми място!

Едва Разумът отстъпил мястото си на Късмета, палачът вдигнал меч, за да отсече главата на момъка, но откъм града се задал препускащ конник, а след него кралската карета.

А какво се случило: принцесата казала на баща си, че Ванек е изрекъл самата истина, че не е редно кралят да не спазва дадената си дума, и макар че Ванек бил от прост род, кралят можел да го направи княз. И веднага изпратили карета за Ванек и вместо него съсекли съветника, който лошо съветвал краля и говорил против Ванек.

Когато кралското семейство, Ванек и принцесата тръгнали за сватбата, насреща им се появил Разумът, който като видял, че срещу него върви Късметът, отпуснал глава и отстъпил встрани.

От тогава казват, че щом Разумът срещне Късмета, отдалече му прави път.

СЛОВАШКИ ПРИКАЗКИ

ЯНКО ГОНДАШЕК И ЗЛАТНОТО МОМИЧЕ

Това се случило в седемдесет и седмата земя, където израснало оловно дърво. С върха си то достигало небето. Кралят искал да разбере какви са плодовете на дървото. Той обещал единствената си дъщеря и половината кралство на оня, който разбере какви са плодовете на дървото. Кралят наредил да разгласят неговата воля сред всички воини, но сред тях не се намерил никой, който да се захване с нейното изпълнение. Явил се само един обикновен момък — свинарят Янко Гондашик. Довели го при краля.

— Пресветли кралю, аз се обзалагам, че ще се покатеря по дървото, но трябва да ми дадеш двестакилограмови войнишки обувки.

Кралят веднага наредил да изковат такива обувки за Янко Гондашик. Момъкът ги обул, взел брадва и я забил в дървото. Забил друга брадва по нагоре, измъкнал първата и така продължил нагоре. Качвал се по дървото три месеца и три дни, а още не бил видял клон. Вече било трудно да се спусне надолу, така че трябвало да продължи към върха на дървото. Вървял още девет дни. Показала се ябълка малка като детска ръка. Янко забързал.

Оказало се, че на дървото има замък, около замъка златен коридор. Когато Янко стигнал при него, пресегнал се и скочил в коридора. В този миг пред него се появило златно момиче.

— Хоп! Янко, аз съм твоят, и ти си мой!

Момъкът отдъхнал там три дни, после рекъл:

— Ей, принцесо, не мога да остана тук, трябва да намеря върха на дървото!

— О, Янко, толкова е хубаво, че си тук. Не ходи никъде. Каквото ти сърце иска, ще го имаш тук.

— Не ми стига да стоя тук, трябва да намеря върха на дървото.

— Недей да си тръгваш — замолило го момичето. — Толкова си се измъчил, докато се качиш до тук. Остани, не ходи другаде.

Но Янко не го слушал. Накрая момичето му дало тристакилограмови оловни обувки и му сложило в торбата хляб,

сланина, месо и вода за три месеца. И със сълзи на очи го изпроводило.

Тръгнал Янко нагоре по дървото, пак си помогнал с двете брадви и така се катерил три месеца и девет дни, докато оловните обувки се изтъркали. А все още не виждал клон на дървото.

Закрачил нагоре бос. Вървял още девет дни, девет нощи и девет часа и видял на дърво нещо, което приличало на малък орех. Забързал към него. Оказало се, че това не е орех, а замък, покрит със злато, а край него златен коридор. Като се изравнил с него, Янко се хванал за един златен прът и скочил в коридора. Тогава срещу него се затичало златно момиче и го прегърнало:

— Хей, Янко, ти си мой и аз съм твоя!

Останал там Янко три дни, но четвъртия рекъл:

— Принцесо, слушай, не мога да стоя повече тук. Трябва да намеря върха на дървото.

— О, Янко, това е невъзможно. Толкова много си вървял, докато се изкачиш до горе, всичките си дрехи ще изпокъсаш. Но щом така искаш, ще ти приготвя нещо за из път.

Принцесата му дала оловни обувки и храна за три месеца.

Така Янко вървял три месеца и девет дни и още не се виждал върхът на дървото. А обувките му вече съвсем се изпокъсали. Като се изули от краката му, падали цели две мили надолу, докато стигнат земята.

Янко Гондашик закрачил към върха. Бързал, бързал, защото бил гладен. Храната, която му дала принцесата, вече се свършила. Като катерица се катерил нагоре и най-сетне стигнал до един замък. Първите два замъка били красиви, но този бил сто пъти по-красив! Хванал се Янко за една златна плочка, подскочил и се озовал в златния коридор, който опасвал замъка. Тогава срещу него се затичало златно момиче:

— Хей, Янко, ти си мой и аз съм твоя чак до смъртта!

И така двамата заживели в замъка. Нищо не им липсвало, имало какво ли не и за ядене, и за пиене. Така Янко Гондашик весело си живеел с жена си. След време принцесата родила красиво момче. Всяка неделя тя ходела на църква, но Янко не знаел това. Той мислел, че принцесата ходи в градината. Една неделя, когато я нямало, Янко размишлявал:

— Защо моята жена не ме пуска да вляза в онази стая. Какво ли крие там?

И той затърсил ключове под прага. Намерил един, който влизал в ключалката. Отключил и влязъл в стаята. Вътре по средата стояла бъчва, здраво обкована с девет обръча. Янко почукал на бъчвата, като мислел, че в нея има вино, но чул от нея глас:

— Ей, Янко, дай ми, моля ти се, само един черпак вода, да се напия. Толкова съм жаден!

— О, разбира се, ще ти дам не един, а пет.

Янко искал да подаде водата, но не могъл, защото бъчвата била здраво закована.

Гласът отвътре се обадил:

— Излей я на дъното, Янко!

Той излял на дъното, изведнъж три от обръчите се спукали и свлекли на земята.

Гласът се примолил отново:

— Ей, Янко, много те моля, в името на красивата ти жена и твоето момче: дай ми още един черпак.

Янко излязъл още един черпак на дъното на бъчвата и още три обръча паднали.

— Ей, Янко, моля те за твое здраве и за здравето на жена ти и детето ти, дай ми още един черпак!

Янко отново излял вода на дъното. Тогава се разкъсали и последните три обръча и така паднали на земята, сякаш ударил гръм. Тогава от бъчвата изскочил дяволът.

— Ех, Янко, имаше златна жена, вече нямаше нищо!

Когато златната жена излязла от църквата, дяволът я чакал и я грабнал заедно с момчето.

Янко останал сам в замъка. Не знаел какво да прави, след като жена му и детето му не се върнали навреме. Плакал, скубал си косите. Тъжен крачел из двора. Като бродел ни жив, ни умрял, видял една малка конюшня. Влязъл в нея и открил едно конче.

— Ей, Янко, какво направи, че загуби жена си и моята подарка?

— Ох, тръгвам конче, тръгвам да я търся! Само да знаех къде е.

— Аз ще те отнеса до мястото, където дяволът грабна моята подарка, след като тя е излязла от църквата.

Янко яхнал кончето и то го отнесло при църквата. Оставило го там и се върнало. А Янко тръгнал през гори и планини.

По пътя срещнал една старица, която знаела какво става по света.

— Добър вечер, бабо! Не си ли чула нещо за една златна жена с малко момче?

— Чувала съм. Там при онзи кладенец има жива и мъртва вода. Тя идва за вода тук всяка нощ. Идва точно в дванайсет с момчето си, налива вода ѝ я носи на дяволите. Ако искаш да поговориш с нея, иди там в полунощ. Дяволите ще си идат да спят, а ти ще имаш време да се видиш с нея.

Янко отишъл при кладенеца, огледал се и зачакал, докато си идат дяволите. В дванайсет дошла жена му с момчето. Той изскочил пред нея и я разцелувал.

— Ох, Янко, да не беше се раждал на този свят, щом така съсипа нашия живот.

— О, скъпа моя, питай дявола дали не може някак си да се освободиш от него.

Те се разделили. Тя се върнала при дяволите, а Янко останал при кладенеца. На следната нощ жената се опитала да разбере дали може да се освободи по някакъв начин от него.

— Не се е родил този, който може да те освободи от мен. Но щом искаш да научиш как можеш да се освободиш, слушай: в червеното море се издига замък. В него живее майка ми. Тя има кобила, която всеки ден ражда по едно жребче. Който има такова жребче, той лесно може да те освободи.

В полунощ принцесата отишла при Янко и му разказала всичко. Щом чул това, Янко отишъл на брега на червеното море, на остров Примус и потърсил майката на дявола.

— Добър вечер, бабо!

— Ей, човече, откъде се взе тук? Имам четиристотин деветдесет и девет глави, вече дойде и петстотната. Щом си дошъл, ще ми служиш три дни.

На сутринта с железен остен бабата изкарала конете от конюшната и Янко ги подкарал на паша. Конете играли, подскачали и пръснали. Янко заплакал. После се сетил, че в торбата си има свирка. Засвирил с нея, конете се събрали. Той хванал здраво остена и ги подкарал обратно към конюшната.

Майката на дявола грабнала остена и започнала да налага конете. На другата сутрин тя изкарала седемдесет и седем зайци. Янко ги подкарал на ливадата. Щом излезли от двора, зайците се разпръснали. Янко заоплаквал нещастната си съдба. Като се свечерило, измъкнал свирката и засвирил. Зайците в миг се събрали. Той бързо ги подкарал и вкарал в двора.

Бабата изскочила на двора:

— Ооо, Янко, никога не съм имала по-добър слуга от теб! Ще ми служиш и утре и ако отново се справиш, ще ти дам каквото поискаш.

На следващата сутрин тя изкарала седемдесет и седем сърни, които щом излезли навън, изчезнали от погледа му.

Янко бродил из планината, търсил сърните, но не могъл да ги намери. Пак се сетил за старата си свирка, засвирил с нея и сърните заподскачали след него. Янко бързо ги повел и затворил в двора.

Излязла майката на дявола:

— Е, Янко, повече не искам да ми служиш, кажи какво искаш.

— О, бабо, на ливадата имаш една кобила, тя всеки ден ражда по едно жребче. Дай ми едно жребче.

— За какво ти е, три дни вярно ми служи, искам добре да ти се отблагодаря. Можеш да си избереш какъвто искаш на света от моите коне.

— О, бабо, не мога да взема от тези коне, които са по-умни от мен. Ако си взема жребчето, ще мога да го отгледам и то ще ми служи вярно.

Бабата го молила да си избере от нейните коне, но Янко не отстъпвал.

— Е, щом искаш да си изгубиш главата — рекла тя накрая, — иди на ливадата. Но знай, че когато кобилата ражда, ще долетят гарвани и ще дърпат от нея жребчето.

— А, бабо, аз не се страхувам, ще извадя и ще спася красивото жребче.

Янко отишъл на ливадата, приближил се до кобилата, а тя точно в този момент започнала да ражда. Янко събул ботушите си и ги размахал към гарваните. Едва се показало копитцето на жребчето и гарваните се струпали, искали да откъснат крачето му, но Янко имал и здрава сопа, с която бил гарваните по главата, докато жребчето се родило.

После го поставил под кобилата, то се насукало с мляко и рекло:
— Янко, не се бой, ще си върнеш златната господарка.

Янко отишъл с него при майката на дявола, тя хванала жребчето уж от радост и го вкарала в конюшната. Бързо затворил вратата, грабнала нож, с който разрязала жилите на краката му и цяла купа кръв изтекла от кончето.

Тогава бабата рекла:

— Слуга мой верен, няма да те пусна с празни ръце, ще ти дам поне парче хляб.

Тя взела купата с кръвта и я излязла в брашното, направила тесто и го опекла. Когато дала на Янко хляба, жребчето едва дишало.

Янко заплакал. Но стореното — сторено. Бабата започнала да го увещава да вземе кон, че това жребче не му трябва, че то ще умре. Но Янко не го пуснал, взел го на гръб. Дошло му на ум да отчупи от хляба и да даде на жребчето. Пъхнал той в устата му парченцето, то го изяло, и от хляба, омесен със собствената му кръв, изведнъж оживяло и се ободрило. Когато изяло целия хляб, се върнала силата му.

Жребчето рекло:

— Сядай на гърба ми, верни ми господарю! Твои са вече жена ти и синът ти.

Яхнал Янко жребчето и го подкарал към кладенеца на дяволите. В полунощ дошла принцесата с ведре за вода. Когато видяла Янко, яхнал жребчето, хвърлила ведрата, бързо с момичето скочила върху гърба на жребчето и тримата побягнали в небето.

Тогава в пъкъла се разсмяла кобилата Контрахирма.

Дяволът я попитал:

— Контрахирма, защо се смееш, какво ти е! Нали си имаш сено!

— Да, но си нямам златна господарка. С нея избяга Янко Гондашик.

Дяволът се зачудил:

— Ако изядеш десет килограма месо и изпиеш девет бъчви с вино, ще имаш ли сили да ги догониш?

— Не, няма да мога, защото Янко язди конче, което има шест крака.

Дяволът се разгневил, бързо се метнал на гърба на Контрахирма, боднал я с шпорите. Силно я боднал, кобилата се разгневила, хвърлила дявола. Той паднал и се пръснал на земята.

А Янко се върнал със златна принцеса в замъка.
И сигурно и до ден-днешен живеят щастливо и мирно.

ЯНКО ОСВОБОДИТЕЛ

Живял едно време много силен крал, който владеец целия свят. Той си имал една-едничка дъщеря. Но нямал никакви синове наследници. Принцесата била толкова прочута с красотата си, че от всички краища на света идвали да я искат за жена. Когато навършила осемнайсет, кралят и кралицата я попитали дали не иска да се ожени. Но тя все отклонявала въпроса за сватбата.

Кралят наредил да разгласят из цялата страна, че иска да ожени принцесата и кани принцове от близо и далеч. Надошли много кандидати, но принцесата не харесала нито един. Тя казвала, че още не ѝ е до сватба. А кралят и кралицата я уговаряли:

— Слушай, дъще, нямаме си друго, освен теб, а ти така ни огорчаваш. Виж, вече побеляхме, ще ни се да те задомим.

Но принцесата не искала да ги послуша. Няколко пъти кралят и кралицата я предупреждавали и ѝ говорели:

— Слушай, дъще, не е на добро, това, което правиш. Ще ти се случи беда.

Веднъж принцесата излязла на разходка в градината край езерото. Кралят я наблюдавал от прозореца на замъка. Изведнъж небето притъмняло, задухал силен вятър и принцесата изчезнала. Кралят видял само, че тя за миг му махнала с черна носна кърпичка. Той извикал кралицата и ѝ разказал какво се случило с принцесата. Злощастната майка избухнала в силен плач. Заплакал и кралят. Кралицата през сълзи рекла:

— Моля те, обещавай половината кралство, но нека да ни върнат принцесата. Човекът, който ще я освободи, може да бъде и последният бедняк.

Силно развълнуван, кралят наредил целият замък да се покрие с черен плат, та хората да знаят, че кралското семейство е в траур. После наредил да разгласят из надлъж и шир, че търси човек, който може да намери дъщеря му. Но всичко било напразно. Никой не се явил.

Един ден в града, в който живеел кралят, се появил пътник. Момъкът отишъл в една гостилница и запитал гостилничаря:

— Какво става из града, гостилничарю?

— Нима не си чул, че нашата принцеса изчезна преди няколко дни? Затова градът и замъкът са обвити с черен плат.

Момъкът се зачудил:

— Какво ли може да се е случило? Значи никой не знае къде се е дянала принцесата?

Гостилничарят отвърнал:

— Никой не знае къде е. Кралят обеща половината си кралство на онзи, който я открие.

— Така ли? Аз ще ида при краля да му кажа, че ще намеря дъщеря му.

Като го чул, гостилничарят се изсмял:

— Ех, ти жалко човече, ти ли ще откриеш принцесата, след като от нея няма и следа.

Странникът обаче не обърнал внимание на присмеха му и отишъл при краля. Кралят и кралицата се зарадвали, като разбрали за какво е дошъл при тях. Кралят веднага му обещал да му даде половината кралство и принцесата за жена, ако я открие. А след смъртта му — цялото кралство. Кралят и кралицата дали на Янко — така се наричал момъкът — малко жълтици за из път.

С парите в джоба си Янко тръгнал по света. Както си вървял, срещнал го един човек:

— Братко, накъде си тръгнал?

— Тръгнал съм да търся изчезналата принцеса.

И Янко разказал какво е му обещал кралят.

— Кралят ми обеща да ми даде половината кралство, ако намеря принцесата. Хайде да вървим заедно! Ако успеем, ще ти дам половината от това, което ще получа!

Стиснали си ръцете и поели през планини и долини. Скоро към тях се присъединил трети пътник.

— Братлета, накъде сте тръгнали?

— Отиваме да търсим изчезналата принцеса.

— Щом отивате да я търсите, ще дойда и с вас. Но какво ще получа в замяна?

— Ще ти дадем четвърт от това, което получим.

Така тримата приятели продължили пътя си. Скоро стигнали до една къщичка. Тъкмо били много огладнели. Единият от тях носел

брашно и рекъл:

— Да си сварим кашата, няма да умираме от глад, я!

Огледали се, огледали, но видели, че няма дърва за огън.

Тръгнали из гората, събрали съчки, запалили огън, сварили кашата и я изяли.

После решили да останат да поживеят в къщичка и да си отдъхнат от дългия път. Разбрали се, двама да ходят за дърва, а един да остава вкъщи и да вари каша и всеки ден да се редуват. Янко хвърлил жребий кой да иде за дърва, кой да остане вкъщи.

Жребият показал, че Янко и първият побратим ще идат в гората, а вторият — ще остане да вари каша. Стъкнал той огъня и сложил котлето с каша да се вари. Кашата ухаела толкова вкусно, че миризмата ѝ се носела надлъж и шир из гората. Тъкмо момъкът понечил да я разбърка, когато вратата на къщичката се блъснала и вътре влязло малко човече с дълга до земята брада:

— Много е малко това, което си сварил.

То грабнало голямата дървена лъжица, загребало от котлето. И тъкмо да си хапне, момъкът понечил да го хване за брадата и да го хвърли на земята, но Лакът-брада хванал готвача и го забил до раменете в земята. Докато момъкът се опитвал да се измъкне, Лакът-брада изял цялата каша и изчезнал.

Скоро след това се прибрали приятелите и що да видят: от кашата няма и следа, а техният побратим стои забит до раменете в земята.

— Е, братко, какво ни сготви?

— Почакайте, всичко ще ви разкажа, само ме освободете.

Изровили го те, а той им разказал какво му се случило.

Побратимите се ядосали:

— Почакай, почакай, утре аз ще остана вкъщи — рекъл първият побратим на Янко.

На следващия ден се случило същото. Тогава Янко решил да остане вкъщи и да вари каша.

— Ще видим дали този хитрец ще има смелостта да дойда отново! Ще го науча аз него! — закарал се Янко.

Побратимите се разделили. Янко останал вкъщи, а побратимите му отишли в гората за дърва.

Както готвел Янко, Лакът-брада отново се появил:

— Я, да видим, какво си сготвил, братко? Ако си сготвил малко, ще изям и теб и твоите побратими.

— Само опитай — обадил се Янко.

Лакът-брада не закъснял, хванал Янко и го тръшнал в земята до пояс. Янко изскочил, уловил Лакът-брада и го забил чак до гърдите в земята. Лакът-брада изскочил, хванал момъка и го забил до раменете. Янко отново се измъкнал и така блъснал Лакът-брада в земята, че от него не нещо не се виждало, освен брадата му. Тогава Янко взел един пън и затиснал брадата на Лакът-брада. Човечето завикало и заплакало:

— Моля те, пусни ме, аз зная какво търсиш, пусни ме, само му пусни и всичко ще ти кажа.

Но Янко не искал да го пусне, защото се боял, че човечето ще го излъже. И така Лакът-брада си стоял забит в земята, а брадата му — около пъна. Лакът-брада се молил, обещава, че ще помогне и да даде на Янко всичко. Но Янко не му обръщал внимание, само още повече притискал брадата в пъна.

По това време се върнали двамата побратими и като видели Лакът-брада рекли:

— О, Янко, що за гостенин е това?

— Това е онзи, дето ни изяждаше кашата и искаше да умрем от глад. Сега ще го убия.

Като чул това Лакът-брада, веднага започнал да се умилква:

— О, скъпи мои приятели, сега ще ви кажа всичко. Под огнището, на което готвите, има тайна подземна дупка, за нея знаем само аз и моят брат змеят.

Побратимите стиснали още по-силно брадата му в пъна, та човечето чак закрепцало:

— Само ме пуснете, ще ви кажа всичко.

Янко рекъл:

— Казвай каквото знаеш, иначе няма да те пуснем.

— Ако ми обещаеш, че ще ме пуснеш, всичко ще ти кажа както си е.

— Казвай какво знаеш!

— Ами, слушайте — започнал Лакът-брада, — аз откраднах принцесата на силния крал. Грабнах я от кралската градина и я дадох на моя съсед — подземния змей. Тя живее сега при него. Не ме

издавайте обаче и аз ще ви посъветвам нещо. Нека един от вас се спусне в дупката. Нека да е Янко, защото е юнак на юнаците и ме победи, а досега никой не ме беше побеждавал. И така той ще стигне при подземния змей, който има дванайсет глави. Но аз мисля, че Янко и него ще го надвие. Принцесата е жива и здрава и е негова жена. Само внимавай и премисляй всичко добре!

Янко му благодарил, изчистили огнището и Лакът-брада му показал откъде да се спусне долу. На момъка много не му се искало да слезе под земята, затова предложил на побратимите си да слязат и да проверят какво има долу. Но и на тях не им се искало да ходят при змея. Тримата се заклели във вярност и че няма никога да се разделят и Янко се спуснал долу.

Когато стигнал долу, видял разкошни цветя и красиви пътища, осеяни със златни и сребърни кладенчета. Всичко така блестяло, че Янко просто не можел да повярва на очите си. Огледал се той на всички страни и видял красив замък.

— Ех, дали там живее принцесата — почудил се Янко. — Само да можех да я освободя!

Престрашил се и изпълнен със сила хукнал към замъка. Стигнал до него, но ни птичка, ни мушичка прехвърчали край него. Почукал на вратата на първата стая, никой не отговорил, почукал на втората, на третата, едва при дванайстата врата се чул гласът на принцесата. Тя му отворила, хвърлила се на врата му и жално заплакала:

— Боже мой, какъв красив момък и той ще трябва да загуби живота си! Знаеш ли ти, че моят мъж е змей? И че има дванайсет глави. Та ти няма да му стигнеш дори за закуска. Какво търсиш тук? Човече, та тук не идва нито птичка, нито мушичка. Как успя да дойдеш под земята? Казвай бързо, защото духа силен вятър — змеят се връща.

Янко набързо ѝ разказал за какво е дошъл. Принцесата се зарадвала, чак се разплакала. После му показала една ножница, в която треперил страшен меч. И му казала:

— Виж, ако си смел момък, ще ме спасиш. Олеле, идва голяма вихрушка, мъжът ми се връща. Знаеш ли какво, Янко, той ще полегне в скута ми, а аз ще трябва да му пощя главата. Той има три големи косъма. В тях е силата му. Като заспи, аз ще ги откъсна и ще ти ги дам. Тогава той ще загуби голямата си сила. Ти бързо измъкни меча и отсеци една по една главите му. Така ще ме освободиш. Ставай, трябва

да те скрия, защото той веднага ще подуши, че има човек тук. Ей, там е мазето, бързо се скрий вътре, той не обича да слиза в него.

Вече се виждал черен облак, а замъкът се разтресъл. Змеят се прибрал мрачен и ядосан:

— Жено, давай да ям каквото има, иначе ще те изям! Мирише ми на човешко месо.

— Но мили мъжо, тук нито птичка долита, нито мушичка прелита. Много добре знаеш, че освен мен, няма друг човек.

— Жено, жено, давай тук човешкото месо, иначе теб ще изям.

— Но мили мъжо, откъде накъде ще има човек тук! Уморен си, сложи глава в скута ми и се успокой, аз ще те попоця.

— Не съм доволен от теб, давай каквото си сготвила.

— Че какво да съм сготвила? Сготвила съм любимата ти гозба: юфка от олово.

Принцесата му сипала и змеят погълнал всичко с чинията. Но и сега не бил доволен, продължавало да му мирише на човешко месо. Принцесата го целунала, прегърнала и той заспал в скута ѝ. Щом заспал, тя откъснала първия дълъг косъм.

— Какво правиш, жено?

— Нищо, играя си с косите ти, нали те обичам. Пръстите ми се заплетоха. Дано да не съм те оскубала.

— Да, да, но гледай да не ме скубеш повече!

Змеят отново заспал и тогава принцесата отскубнала останалите два косъма. Дала знак на Янко. Момъкът грабнал меч от ножницата. Мечът веднага спрял да звънти и това събудило змея. Но Янко вече здраво стискал меч, а змеят бил без сила. Той викнал на принцесата:

— Ах ти, само почакай, ти си ме предала!

Змеят понечил да се хвърли към нея, Но Янко започнал да сече главите му. И не спрял, докато не отсякъл всичките дванайсет глави. Така змеят издъхнал. Принцесата благодарила на Янко, че я избавил от омразния змей. Подала му ръка и рекла, че ще стане негова жена. Дала му пръстен в знак на обич.

Двамата тръгнали към дупката, която водела в къщичката на горния свят. Като стигнали до нея, принцесата се сетила, че е забравила нещо.

— Янко, имам много красива птичка в клетка. Змеят не знаеше за нея. Тази птичка ми разказваше какво става с родителите ми. Моля те,

върни се за нея. Или по-добре недей. Трябва да се махаме оттук. Братята на змея са научили, че съм го предала. Ще ни се случи беда, ако си с мен. Ако мен ме няма, нищо няма да ти се случи.

Янко бързо дръпнал въжето през дупката. Завързал за него принцесата и дал знак на побратимите си да я изтеглят горе. Така принцесата се спасила от подземното кралство на змея. Когато побратимите я видели, се скарали. Всеки искал да се ожени за нея. Такава кавга се вдигнала, че единият убил другия и накарал принцесата да се закълне, че няма да каже истината на краля. Принцесата горчиво заплакала за своя истински освободител — Янко. Но неговият побратим я успокоявал, че той ще освободи Янко.

В това време под земята Янко се върнал в замъка на змея и взел клетката с птичката. Тя пърхала с криле от радост. Докато крачел с нея, птицата му говорела:

— Янко мой, пусни ме на свобода. Ще ти спася живота.

Янко я пуснал. Когато стигнали до дупката, побратимът отгоре викнал:

— Вържи се, за да те изтегля!

Янко понечил да се върже, но птицата не му позволила.

— Янко, чуй ме — започнала тя, — ти освободи мен и моята господарка. А сега е мой ред да ти помогна: не се връзвай за въжето, а завържи един тежък колкото теб камък и гледай какво ще стане.

Янко послушал птичката. Когато извикал, че е готов, неговият побратим започнал да тегли нагоре. По средата той пуснал въжето и камъкът се разбила на дребни парчета.

Птичката радостно ликувала:

— Видя ли, Янко, как те спасих: ако се беше завързал, щеше да си на парчета. Ето, спасих ти живота!

— Благодаря ти, птичко моя!

— От нищо не се страхувай, Янко! Аз ще отлетя за малко, но ти ме чакай да се върна.

Птичката отлетяла и се върнала с клонче в човката. Тя го дала на Янко:

— Ето ти, вземи това клонче и шибни с него тази скала, тя веднага ще се отвори. По това време принцесата ще се жени за твоя побратим, мини през скалата, през тази пещера и ще стигнеш горе на земята.

След тези думи птичката изчезнала.

Янко направил както тя му рекла, минал през зейналата пред него пещера и стигнал на повърхността на земята. В миг зад гърба му скалата се затворила.

Тръгнал Янко към замъка на краля. Там вместо черното платно, градът бил покрит с червено. Това бил знакът, че принцесата се жени за своя освободител. Когато Янко стигнал до града, чул, че принцесата е наредила на златарите да ѝ направят пръстен, който бил като пръстена, който тя му подарила. Никой от майсторите не се наемал да направи такъв пръстен. Янко се хванал чирак при един от тях. Майсторът го попитал дали не може да изработи искания от принцесата пръстен. Янко му отвърнал, че може.

Майсторът казал:

— Ще ти дам работа и добре ще ти платя, ако до сутринта изработиш пръстена.

Янко му обещал, че на сутринта ще е готов. Така и станало. Майсторът загубил ума и дума като видял пръстена. Понечил да го вземе и да хукне към замъка, но Янко му казал, че го е направил със свое злато и че иска сам да го занесе на принцесата. Облякъл се и забързал към кралския замък.

Когато стигнал, вътре свирела музика и всички очаквали сватбата. Янко не обърнал внимание на струпалите се хора, а влязъл право в замъка. Стражата го спряла, но той показал пръстена. Щом принцесата получила пръстена, тя веднага извикала:

— Това е пръстенът, който подарих на моя мил Янко!

Наредила да въведат Янко. Щом го видяла, в миг познала, че той е нейният освободител. Завела го в стаята, където около трапезата седели придворните и гостите, а по средата — побратимът на Янко.

Когато видял Янко, той понечил да се измъкне. Но принцесата викнала:

— Дръжте го! Това не е моят освободител. Той ме накара да се закълна, че няма да го издам, че не ме е освободил. Истинският ми освободител е Янко.

Принцесата разказала всичко, което ѝ се случило при змея и веднага нечестният момък бил осъден на смърт.

После кралят вдишал сватба и всички сватбари живеели до днес, ако не са умрели.

ТРИМАТА БРАТЯ И ТРИТЕ СЕСТРИ

Имало едно време един господар, който имал трима сина. Той ги дал да се учат за попове. Но на синовете му въобще не се харесало това и рекли на баща си:

— Татко, не ни харесва да учим за попове. Ще идем да изучим някакъв занаят, който ни е по сърцето.

— Синове мои, и аз ще тръгна с вас. Ще ви откарам с колесницата.

Пътували ден, два, и синовете рекли на баща си:

— Татко, върни се вкъщи, защото докато си с нас, няма да можем на нищо да се изучим.

Братята продължили сами и стигнали до една гора. Там имало огромен бук, от който тръгвали три пътя.

Братята си рекли:

— Тримата не можем да се изучим. Ще трябва да се разделим.

Най-малкият казал:

— Скъпи мои братя, нека резнем в дървото, ако от него потече вода, това ще е знак, че ще успеем да научим нещо в този свят!

Резнали с ножче в дървото и от него потекла вода. Братята се разделили. Единият тръгнал по първия път, вторият по втория, третият — по третия. Преди да се разделят се разбрали, че ще се върнат след седем години на същото място.

Когато изминали седемте години, тримата се върнали при бука, както била уговорката им. Погледнали се и от радост заплакали, че са живи и здрави. После си направили малка гощавка и най-големият попитал най-малкия:

— Братко, какъв занаят изучи?

— Ох, остави се братле, нищо не струва онова, което изучих!

— Но все пак кажи ни какво научи?

Най-малкият с неохота рекъл:

— Щом кажа „заспи“ на когото и да било, дори и на някой змей, той веднага ще заспи!

— Не е лошо, братко.

След това най-големият попитал средния брат:

— А ти какво научи?

— Ами... — започнал той, — и моят занаят не струва нищо!

— Нищо, нищо, казвай!

— Ако под скалите в някоя планина е закопано нещо, щом го подуша, мога да го намеря.

Най-големият брат казал:

— Ами че и това не е никак лош занаят, въобще не се измъчвай.

Накрая двамата братя запитали най-големия:

— А ти какво научи?

— И моят занаят не струва нищо. Щом сложат върху мен тежести, става ми по-леко.

Тримата тръгнали, вървели, вървели и стигнали до един град. Спрели в една гостилница и запитали гостилничаря:

— Какво става из града?

— Нищо особено — отвърнал той. — Освен това, че змейове откраднаха трите дъщери на нашия пресветъл крал.

Най-големият брат запитал средния:

— Братко, дали ще успеем да ги открием?

Средният подушил, подушил във въздуха и казал:

— Ще ги настигнем!

Гостилничарят отишъл при краля и му казал:

— В моята гостилница пристигнаха трима мъже, които твърдят, че ще освободят принцесите!

Кралят на часа наредил да ги доведат при него. Гостилничарят се върнал в гостилницата и предал на тримата братя заповедта на краля. Но братята рекли:

— Щом кралят иска да ни види, нека сам да дойде при нас!

Кралят пристигнал с каляската си и ги отвел в двореца. Там ги попитал:

— Ще намерите ли моите принцеси?

— Пресветли кралю, ще ги намерим! Но какво ще получим в замяна?

— Ех, ако ги намерите, ще ви ги дам за жени: най-голямата — на най-големия, средната — на средния, най-малката — на най-малкия — след като им дал кралската си дума, кралят запитал: — А какво ще ви трябва за из път?

Най-големият брат казал:

— Трябват ни девет опечени вола, девет бъчви с вино и девет фурни с хляб.

Кралят се натъжил, защото не знаел къде ще намери толкова огромна каруца, която да побере всичко. А най-големият брат добавил:

— Ще ни трябва и един чувал, в които да сложим всичко и едно въже, дълго като света.

След това най-силният сложил всичко в чувала, метнал го на гърба си, а кралят само успял да ахне от изненада:

— Щом си толкова силен, ти можеш и моя дворец да обърнеш!

Тримата братя се приготвили и поели. Вървели ден, два, три. Хапвали и пийвали от запасите на краля. По едно време най-малкият брат се оплакал:

— Болят ме вече краката!

— Качи се върху чувала — казал най-големият. — Ох, че ми стана по-леко!

И те продължили още три дни. После средният брат казал, че го болят краката.

— Тогава и ти се качи върху чувала — казал най-големият брат. После добавил: — Ох, още по-леко ми стана.

И отново вървели цели три дни. Тогава и най-големият се оплакал, че са го заболели краката.

Най-малкият се обадил:

— Хвърли чувала на земята!

Средният рекъл на най-малкия:

— Само че най-напред с теб трябва да слезем, а после да го хвърля.

Двамата слезли, а най-големият запитал:

— Братя мои, дали принцесите са още надалеч?

Средният подушил, подушил и отвърнал, че са наблизко.

Тогава най-големият наредил:

— Донесете ми камъни в чувала!

Като го напълнили, той го метнал на гърба си и те вървели още един ден. После най-големият отново попитал средния брат:

— Стигнахме ли?

Средният подушил във въздуха:

— Охо, вече сме при тях.

— Хвърляй чувала!

— Ще го хвърля, но вие двамата слезте.

И той така захвърлил чувала, че гората заехтяла. После средният брат се приближил до един храст и що да види: огромна желязна врата с огромна ключалка.

Най-големият рекъл:

— Това е нищо за мен!

Подхванал ключалката с едната си ръка, ударил я с другата и тя станала на прах.

Отворили вратата и видели една голяма дупка:

— Ами сега, кой ще се спусне долу?

Двамата братя се обърнали към най-големия:

— Иди ти, защото си най-силен!

Но най-големият възразил:

— Нека иде най-малкият, той като рече: „Змейо, заспи!“ и змеят на часа ще заспи.

Най-малкият се съгласил.

Завързали го с въже и го пуснали долу. Като слязъл, той видял един вълшебен кон.

Конят се изненадал:

— Ей, човече, откъде се взе тук? Та тук и муха от горния свят не прехвърча.

— Дойдох за трите принцеси. Ех, да можех да ги намеря!

— Трудно ще ги намериш, защото те са женени за три змея. Единият е с пет глави, вторият — с десет, третият — с петнайсет.

Щом конят рекъл това, най-малкият брат му заповядал:

— Легни и заспи, за да не ме предадеш.

После стигнал до дупката, където била най-малката принцеса. Било лято и змеят бродел из гората и изтръгвал дъбове.

Момъкът я попитал:

— Къде е мъжът ти?

— Той отиде на горния свят, нали сега е лято.

— Какъв знак ти дава, когато се прибира вкъщи?

— Той има боздуган: щом е на пет мили оттук, хвърля го така, че покривът на къщата задрънчава.

— Ооо — възкликнал най-малкият брат, — това е нищо за мен, ти се пригответи, защото съм дошъл за теб!

— Ех, добри човече, няма да можеш да ме измъкнеш.

— Ти само се пригответи!

Изведнъж змеят хвърлил боздугана си и полетял към къщата.

Щом долетял, закрещял:

— Тук мирише на човек.

Влязъл и полетял от стая на стая. А Янко, най-малкият брат рекъл:

— Легни и заспи, щом искаш да ми навредиш!

Змеят легнал и заспал. Янко го съсякъл и попитал дали си е вкъщи змеят с десетте глави.

Най-малката принцеса отговорила:

— Не е вкъщи, и той отиде на горния свят.

Янко се приготовил и отишъл при средната принцеса. Тя също била сама вкъщи.

— Бог щастие да ти даде, пресветла принцесо!

— Дай боже и на тебе, добри момко. Откъде се взе тук, където човешки крак не стъпва?

— Дойдох да те освободя.

Принцесата се натъжила:

— Няма да можеш, моят мъж е змей с десет глави.

— Хич не ме е страх. Ти само се пригответи. Защото съм дошъл за теб. По-малката ти сестра е вече свободна и се приготвя за връщане на горната земя.

Янко насякъл и втория змей и попитал средната принцеса:

— Какво става с най-голямата ви сестра? Нейният мъж дали си е вкъщи?

— Вкъщи е — отвърнала средната принцеса. — Лежи на желязно легло.

Янко се почудил как да стигне до него, но се претрашил и тръгнал:

— Каквото ще да става, отивам.

Едва стигнал до вратата, змеят закрещял от желязното си легло. От устата му излизал пламък.

Янко рекъл:

— Където си легнал, там си и остани!

И змеят заспал. Янко измъкнал сабята си и отсякъл петнайсетте му глави.

— Пригответъй се, защото сестрите ти са вече готови! Аз ви освободих и трите.

Радостни четиримата стигнали до голямата дупка. Янко завързал най-голямата принцеса с въжето и братята му я изтеглили. Същото се случило и със средната.

Но междувременно горе се появил магьосник и рекъл на братята:

— И на мен трябва да ми дадете една!

— Аз няма да ти дам най-голямата — отвърнал най-силният брат,
— тя е моя!

А магьосникът продължил:

— Тогава средната ще бъде моя!

Средният брат отговорил:

— Няма да ти я дам, но сега ще изтеглим третата, нея ще ти я дадем.

И щом изтеглили най-малката принцеса, те я дали на магьосника.

— А какво да правим сега с брат си долу? — попитали те магьосника.

— Оставете го в дупката. Закълнете се, че няма да кажете нищо за случилото се на краля.

Братята се заклели. Спуснали въжето за най-малкия. А той в този момент бил при вълшебния кон, за да го разбуди. Вълшебният кон му казал:

— Не се връзвай със спуснатото въже, вържи за него един камък, тежък колкото теб и ще видиш какво ще стане с него.

Янко така и направил. Братята теглили, теглили докъм средата и внезапно пуснали въжето. Камъкът се разбил на пух и прах. Тогава вълшебният кон рекъл:

— Това щеше да се случи с теб. И теб немаше да изтеглят, защото искат да те убият.

Янко заплакал: какво да прави сега на долната земя? Но вълшебният кон му казал:

— Недей да плачеш, ще тръгнем заедно — и добавил: — Тук живее бабата на змейовете. Тя притежава три вълшебни неща: ножици, които сами кроят, куки, които сами плетат и мехлем, с който ако намажеш насечен или разкъсан, той веднага ще оживее. Иди и ги вземи. После ще я насечеш и тя няма да може да ни направи нищо.

Янко отишъл при бабата на змейовете и поискал вълшебните предмети.

— Бабо, дай ми мехлема, с който ако се намаже насечен или разкъсан, той веднага ще оживее.

— Нямам такъв мехлем, откъде да ти то взема?

— Трябва да ми го дадеш, давай го по-бързо!

Бабата видяла, че няма да се измъкне и дала мехлема. Янко го взел и я блъснал на земята:

— А сега ми дай ножицата, която сама крои и куките, които сами плетат!

Бабата му ги дала. Янко ѝ отсякъл главата и се върнал при вълшебния кон:

— Ето, в мен са вече всичките неща! Сега как ще тръгнем?

— Ти не се тревожи за нищо. Иди и донеси юздата, която виси в стаята на змея с петнайсетте глави.

Янко взел оттам юздата. Вълшебният кон му наредил:

— Сложи ми я!

Янко му я сложил, а вълшебният кон рекъл:

— Сега ме яхни!

Янко се метнал на гърба на коня. Той изведнъж подскочил и в същия миг те се озовали на горната земя. Най-малкият брат видял как трите двойки вървят под ръка към кралския дворен. Янко ги догонил с вълшебния кон, но не им се обадил. Братята му радостни крачели към краля. После започнала подготовка за сватбените празненства.

Най-малкият брат, Янко, станал чирак при шивача, който трябвало да ушие сватбените премени за принцесите. Така го посъветвал вълшебният кон. Най-голямата сестра си поръчала рокля при шивача. Янко ушил рокля за чудо и приказ. Като я видяла, принцесата ахнала и попитала шивача:

— Откога така хубаво шиеш, стари шивачо!

— Помощникът ми я уши, красива принцесо.

— Искам да го видя и да му благодаря, че без мерки, ми е ушил толкова прекрасна рокля.

— Ето го, в шивачницата е!

Старият шивач повикал чирака:

— Ела тук, Янко, принцесата иска да те види!

Принцесата богато дарила Янко.

След няколко дни щяло да се проведе сватбеното празненство на средната принцеса. Тя също си поръчала рокля при стария шивач. Най-малкият брат ѝ ушил още по-красива. Дошла средната принцеса да си получи готовата рокля, пробвала я и много я харесала. И тя богато дарила Янко и му рекла:

— Ела и ти, Янко, на сватбата.

А той отвърнал:

— Няма да дойда. Нека старият майстор дойде. Аз имам много работа. Зарекъл съм се да не ходя на празненства.

Старият шивач отишъл на сватбата с жена си и се повеселил. А Янко отишъл в градината и заплакал горчиво. Както хлипал, разтърсил юздата, която бил снел от коня, в миг конят се изправил пред него и го попитал:

— Какво искаш, Янко?

— Не мога ли да отида на сватбата на средния ми брат?

— Можеш, защо да не можеш, ще идем заедно, но трябва да се преоблечеш с кралски дрехи!

След миг Янко се облякъл в копринени дрехи, а върху шапката си имал златна верижка. А конят се превърнал в кон, какъвто втори няма на света.

Така Янко отишъл в двореца, където било празненството.

Там го поканили да слезе от коня.

— Не мога, аз съм славен рицар. Чака ме дълъг път. Но щом като младоженецът ме кани толкова любезно, ще изпия чаша вино.

Средният брат му подал чаша вино.

След няколко дни щяла да се жени най-малката принцеса. Но тя не искала да се ожени за магьосника и не искала да иде при шивача, да си поръча рокля. Тя не спирала да ридае. Но кралят ѝ наредил да иде при шивача и да си поръча рокля. Янко ушил роклята. Най-малката принцеса я облякла и продължила да плаче, защото не искала да се жени за магьосника.

В това време Янко разтърсил юздата. Пред него се изправил вълшебният кон и попитал:

— Какво искаш, Янко?

— Днес се жени принцесата, която трябваше да стане моя жена. Какво да направя?

— Твоя ще бъде, не се страхувай!

Янко се появил на сватбата, там бил и старият шивач с жена си. Момъкът бил облечен с красиви копринени дрехи. Язди той из двора красив черен кон, а принцовете го молят да слезе.

— Не мога, аз съм прославен рицар и ме чака дълъг път. Но ще сляза да изпия една чаша вино.

Братята наредили на магьосника да занесе на Янко вино. Магьосникът донесъл чаша вино с голям страх и му го подал. А братята го побутнали по-близо до коня. Конят ритнал изведнъж и магьосникът се превърнал в катран. Стражата заловила Янко и кралят поискал да го накаже.

— Е, щом го уби моят кон — рекъл Янко, — аз ще се оженя за принцесата.

Кралското семейство се съгласило. Започнало празненството. Трите принцеси седали редом с двамата братя на Янко.

Пита ги Янко:

— Кой уши роклите на принцесите?

— Един стар шивач.

— Къде е той? Искам да го видя.

Шивачът се изправил пред кралската маса.

— Ти ли уши тези рокли?

— Не, имам нов чирак, той ги уши.

— Къде е той?

— Вкъщи е.

— Извикай го, искам да го видя.

Шивачът отишъл до вкъщи, но се върнал сам. Янко го пита:

— Ще го познаеш ли?

— Ще го позная.

Но не могъл да го познае.

— Аз съм твоят чирак, който уши роклите на принцесите. Аз освободих трите дъщери на краля от змейовете. Моите братя искаха да ме погубят, но аз съм жив и ще се оженя за най-малката принцеса.

Янко простил на братята си и когато старият крал склопил очи, той наследил трона му.

ПРИНЦЪТ ПРИ КРАЛЯ НА ВЕТРОВЕТЕ

Това се случило в седемдесет и седмата земя, където водата се сипвала, а пясъкът се е леел. Кралят имал две много красиви деца, на които целият свят се възхищавал. Един ден те взели каляската и отишли да се повозят из градината. Изведнъж духнал вятър и малката принцеса изчезнала. Принцът останал сам. Върнал се той при стария крал:

— Скъпи ми татко, вече нямам сестра, тя изчезна от каляската.

Старият крал дал веднага пари на принца да тръгне с голяма войска из страната и да търси сестра си. Вървял принцът, вървял толкова дълго, че полека-лека цялата му войска го изоставила. Вече нямало какво да яде и той утолявал глада си с тревица. Вървял, вървял и стигнал до едно голямо море. Сред вълните плавала патица. Принцът снел от рамото си пушката и се прицелил в патицата.

А патицата крещи:

— Хей, момко, не стреляй! Ще ти се отблагодаря някой ден! Зная накъде си тръгнал, на прав път си, твоята сестра е в замъка на Вятъра.

Свалил принцът пушката си, метнал я на рамо и продължил по-нататък. Стигнал до голям мравуняк и започнал да го бодее с пръчка.

Най-старата мравка изпъзляла навън и рекла:

— Не събаряй дома ни, принце, той не ти пречи. Заобиколи го отдясно, а някой ден ние ще ти помогнем. Зная къде отиваш, на прав път си, сестра ти е в замъка на Вятъра.

Принцът заобиколил мравуняка и продължил пътя си. Но скоро вече нямало откъде да мине: пред него се издигала гъста гора. Той измъкнал сабята си и започнал да сече гъсталака, за да си проправи път. Сякъл дълго, докато стигнал до един голям пън, а в него имало кошер. От него излетяла пчела и рекла:

— Не отсичай моя дом, той не ти пречи! Заобиколи го отдясно, някой ден ще ти помогнем.

Принцът прибрал сабята си в ножницата. Продължил да върви: пред него вече се белее път. В далечината се издигал бяла планина, по нея нямало нито дръвче, нито камъче, била чиста и гола. На върха ѝ

имало красив замък. Принцът се замислил как да се изкачи до него. Тръгнал и след като бил на средата, задухал вятър, който го отвял чак в долината. Принцът си рекъл: „Ще опитам още веднъж. Ще тръгна от едната страна и ще се подпирам на сабята си, за да се изкача горе и да намеря сестра си“.

Тръгнал нагоре, върви и гледа Кралят на ветровете седнал на прозореца и духа.

Кралят на ветровете веднага го познал и рекъл:

— Добре дошъл, принце! Дошъл си чак дотук заради сестра си, нали?

И както му говорел, Кралят на ветровете го грабнал и го отнесъл на брега на едно море. Свалил от пръста си пръстен и го хвърлил в средата на морето:

— Хайде, принце, ако ми донесеш пръстена на сутринта, можеш да отведеш сестра си.

Закрачил принцът по брега и заплакал, не знаел как да извади пръстена на Краля на ветровете. На разсъмване долетяла патицата, която той искал да застреля:

— Добри човече, иди да поспиш! Аз ще намеря пръстена до сутринта.

Като се събудил на сутринта принцът, погледнал ръката си и съзрял на пръста си пръстена. Отишъл при Краля на ветровете и му казал:

— Скъпи кралю, ето ти пръстена!

— Колко си умен, принце — рекъл Кралят на ветровете. — Как успя да го намериш? Както виждам ти си по-силен от мен. Ще опитам още веднъж!

Кралят на ветровете взел кофа с макови семена и я разсипал в кръг на голата земя.

— До сутринта ми събери всичко, принце, но не бива да липсва и едно семенце.

Седнал принцът и заплакал, плаче и събира семената. Но работата никак не му спорила. Изведнъж допълзели мравките, които той оставил живи в мравуняка.

Те му казали:

— Иди да поспиш, ние ще съберем всичко до сутринта.

На разсъмване принцът се пробудил и що да види: всички семена били събрани. Момъкът веднага повикал Краля на ветровете.

— Колко си сръчен — похвалил го пак Кралят на ветровете, — но ще ти поставя още едно изпитание: ако познаеш сестра си между дванайсет момичета, които ще си приличат като две капки вода, ще ти я дам.

И той наредил сестрата на принца сред единайсет момичета. Всичките били облечени в ярки дрехи, чиито цветове преливали и искрили и принцът просто се объркал. Изведнъж до ухото му зажужала пчелата, чийто дом той не разрушил.

Тя му прошепнала:

— Само следи накъде ще бръмча и на коя глава ще кацна. Това ще е сестра ти.

Принцът внимателно я заследил. Като видял, че пчелата кацнала на главата на едно от момичетата, отишъл до него, прегърнал го и рекъл:

— Това е сестра ми!

— Щом е сестра ти, стягай се и си вървете вкъщи. Явно ти си посилен от мен!

Кралят на ветровете дал на принца и пари, но принцът не ги искал. Той искал само сестра си.

Братът и сестрата се върнали вкъщи при стария крал. Той дори не успял да я познае, защото принцесата била доста променена.

Принцът се оженил. Принцесата — също.

И сигурно още живеят, ако не са вече умрели.

СМЕЛИЯТ ХУСАР

Живяло едно време една майка със сина си. Синът пораснал и го взели във войската. Той изкарал три години при хусарите. Тогава освободили другарите, а него — не. Предложили му да постои още във войската, но той не искал. Наредил на своя ординарец да му приготви коня вечерта. После се сбогувал и тръгнал.

Вървял, накъдето му видят очите. Стигнал до една ливада, на която имало купа сено. Забил меча си в купата, завързал за него коня си и легнал в сламата. Както спял, дочул в съня някой да вика от купата:

— Хусарю, хусарю, гориш и ти, и твоят кон!

Скочил хусарят, измъкнал меча си от купата, яхнал коня си и понечил да тръгне. Но тогава някой викнал от купата:

— Хусарю, освободи ме, моля те!

— Как да те освободя?

— Забий отново меча си в купата и така ще ме избавиш.

И той го забил. Оттам изпъзляла змия и се обвила на врата му.

Хусарят ѝ рекъл:

— Ако си добра, слез от мен, ако — не, ще те насека на парчета!

Но тогава змията се превърнала в красив принц, който казал:

— Виждам, колко си смел. Имам три омагьосани като мен сестри в един замък. Ако искаш, иди да ги освободиш!

— А как да ги освободя?

— Тръгни по този път и ще стигнеш до една врата. Вдясно има пън, а под него е ключът от вратата.

Хусарят се отправил на път и още не съзрял вратата, конят му спрял. Боднал го с шпорите в хълбоците, за да продължи. Но конят проговорил:

— Хусарю, ако искаш да влезеш в замъка, под онзи пън има ключ.

Хусарят слязъл, взел ключа и тръгнал към вратата. Отключил я, вкарал коня в конюшната. Конят му рекъл:

— Хусарю, колкото и да ти е добре, не ме забравяй!

Хусарят влязъл в замък, веднага някой го приветствал, но той не видял никой в стаята:

— Добре дошъл, хусарю, добре дошъл. Как попадна тук? Нито птичка, нито жива душа може да се срещне тук.

— Дойдох, защото помогнах на един принц на ливадата. Той ми каза, че има три омагьосани сестри в този замък. Дойдох, за да се опитам да ги освободя.

— Какво? Ти си освободил нашия брат. Но нас няма да можеш да освободиш. Магията, с която сме омагьосани, е по-силна. В полунощ тук ще дойдат твоите офицери. Те ще се опитат да те заговорят. Но ти внимавай, ако им проговориш, лошо ти се пише, а и нашата магия ще укрепне.

Някой сложил на масата свещ, която сама се запалила. После му поднесли вечеря. Но все още никой не се виждал из стаята.

Седи хусарят, хапва и пийва. Ударило единайсет часа, лек звън се понесъл из коридорите. Не след дълго в стаята влезли офицерите. Щом го видели, те радостно го наобиколили:

— Добре дошъл, хусарю, добре дошъл. Откъде се взе тук? Колко време те търсим! Сигурно си нещастен, както и ние, че не можем да те намерим. Охо, какъв си горд, дори не дума не обелваш! Е, как е, върви ли ти без нас? Охо, нищо да не го попиташ! Внимавай, ще те насечем, поговори с нас, иначе вадим сабите си.

Часовникът ударил дванайсет. След като не го придумали да поговори с тях, офицерите съсекли хусаря и си отишли.

Дошла най-голямата сестра на омагьосания принц от ливадата. Донесла люлка, събрала парчетата от тялото на хусаря и ги сложила в нея. Три пъти я залюляла и момъкът оживял. Преместила го на леглото и той спал до сутринта. Дошло утрото, принцесата влязла при него, донесла му леген с вода, отново наредила масата. Хусарят се събудил, измил се, избърсал се и ето, закуската го чакала на масата. Седнал и се нахранил. После видял принцесата, застанала на колене. Първата принцеса била вече свободна.

На следващата вечер дошла средната принцеса. Тя му казала:

— Ей, хусарю, тази нощ в дванайсет ще дойдат братята ти. Но ти не им проговаряй. Ако им проговориш, ще те сполети беда, нас — също.

Тя му донесла вечеря и свещ. Хусарят седнал, хапнал и пийнал. Седял и чакал да стане дванайсет. След като часовникът ударил единайсет, из коридора се дочули братята му, плачейки:

— Братко наш, братко, къде се дяна? Колко те търсихме, колко искахме да те видим. Мислехме, че сме те загубили.

Щом влезли в стаята, веднага се нахвърлили радостно отгоре му:

— Добре дошъл, братко наш, добре дошъл. Най-сетне те намерихме! Колко се радваме, толкова време не сме се виждали, о, поговори с нас, не бъди толкова горд. Толкова много страдахме за теб, майка ни си изплака очите по тебе!

И те започнали да го прегръщат и целуват, а дано им проговори, но хусарят не отварял уста. Като не могли да го принудят да им проговори, братята го хванали, съсекли го на парчета и ги разхвърляли из стаята. Когато си отишли, в стаята влязла средната сестра на принца. И тя събрала парчетата, поставила ги в люлката, три пъти я залюляла и момъкът оживял. Преместила го на леглото и той спал чак до сутринта.

Щом се пукнало зората, средната сестра влязла при хусаря, донесла му леген с вода. Хусарят станал, измил се и седнал да закуси. После пред него се изправила средната сестра. Така две от сестрите на принца били вече свободни.

Вечерта дошла най-малката:

— Е, хусарю, виждам, че имаш смело сърце, но сега в полунощ ще дойдат родителите ти: скъпата ти майчица и родният ти баща. Те ще ти говорят, но ти недей да им отвъръщаш. Проговориш ли им, нещастен ще си, а и ние — също.

Тя подредила масата и оставила запалена свещ. Хусарят се нахранил и зачакал. Щом ударило единайсет, взели майка му и баща му. Но това не били истинските му родители, а змейовете, които откраднали принцесите. Още от вратата те се втурнали към хусаря:

— Добре дошъл, синко, добре дошъл! Как попадна тук. Ох, скъпия ми син, как съм те носила на ръце, а сега като порасна ме остави сама. Колко хубаво ще ми бъде с теб! Как се надявахме, че когато остареем, ще се грижиш за нас!

И те започнали да го целуват:

— Сине мой, сине мой, колко се радваме, че те намерихме, вече няма да те пуснем. О, какъв си горд, не искаш да ни кажеш нищо! Аз

съм го откърмила с млякото си, а сега на старини ни е оставил, ще трябва да го унищожим. А колко пъти съм го повивала в пелените, а той не иска да ни погледне!

И майката започнала да го целува:

— Сине мой, сине мой, моля те, кажи ми нещо!

Но хусарят мълчал.

Ударило дванайсет, змейовете хванали хусаря, хвърлили го в един сандък и го запалили. Хусарят станал на пепел. Те взели пепелта, разсипали я из стаята и си отишли.

Дошла третата сестра, измела стаята, събрала пепелта, изсипала я в люлката и момъкът оживял. Тя го сложила на леглото и той спал до сутринта.

На зазоряване хусарят се събудил, легенът с вода го очаквал. Той се измил и седнал да закуси. Щом се нахранил, пред него се изправили трите сестри.

— Ето хусарю, вече сме свободни и трите. Избери си една от нас за жена.

Хусарят се засрамил, чудел се коя да избере, но като че ли най-малката сестра му била най по сърцето.

— Е, казвай, коя от нас искаш за жена?

Хусарят отвърнал, че иска най-малката. Трите сестри излезли от стаята, а момъкът се сетил за коня си. Втурнал се навън, намерил го, а конят въздъхнал:

— Ех, хусарю, виждаш ли какъв си? Казах ти аз, че ще ме забравиш. Добре, че бяха трите принцеси, те ми даваха хубав овес, сипваха ми прясна вода. Ако трябваше да чакам теб, щях отдавна да съм издъхнал.

През това време трите сестри се приготвили и всички напуснали замъка. Отвън трите сестри шибнали замъка с пръчица така, че той се разтресъл. Отправили се направо към баща им — краля, от когото една нощ змейовете откраднали и четиримата: трите дъщери и принца. А смелият хусар освободил всичките.

Кралят вдигнал голяма сватба за най-малката принцеса. Празненството мило за чудо и приказ, но на другия ден хусарят вече не го свъртало на едно място в кралския замък. Ядосвал се, че нищо не прави, че не броди из света, да си опита късмета. Най-малката принцеса не искала да го пусне, но и не можела да го задържи.

— След като не мога да те спра, върви по света, но облечи тази риза и запаши тази сабя! Какъв и куршум да пратят по теб, той няма да те рани. А щом заповядаш на сабята да сече, тя ще отсече всички, независимо дали е гора или войска. Само ѝ речи: „Сабьо, сечи!“.

Хусарят напуснал замъка. Вървял, вървял, докато най-после стигнал до някакъв град, който се готвел за битка. Той се явил при краля и го запитал защо е толкова тъжен.

— Как няма да съм тъжен, когато съседният крал ще ми вземе цялото кралство след четири дни!

— Не се бой! Ще му напишем, че ти си готов да водиш битка след два дни.

Написала писмото, съседният крал се учудил и се запитал дали неговият неприятел е толкова силен, че не му е нужно време за подготовка. Замислил се дали да не повика някое друго кралство на помощ.

Дошъл часът на битката. Съседният крал има хиляди и хиляди воини, а кралят, при който отишъл хусарят, имал само шест войника.

Но хусарят измъкнал сабята си и викнал:

— Сабьо, сечи!

И сабята почнала да сече наред войската на неприятеля. За две минути останали живи само няколко офицера. Тогава хусарят викнал:

— Сабьо, спри!

И сабята спряла. После хусарят отишъл при съседния крал.

— Слушай, кралю, ако още веднъж тръгнеш да се биеш с този крал, знай, че ще намериш смъртта си в битката.

Кралете се заклели повече да не се бият. Разделили се и се прибрали в замъците си: единият радостен, а другият натъжен.

Победеният крал имал стара магьосница, която знаела всичко по света и която му предсказвала какво става по земята.

— Ах, ти стара магьоснице, знаеш всичко, което става по света и не си ми казала досега, че този хусар е толкова силен!

Магьосницата го помолила да я остави на мира половин час, за да открие в какво се крие силата на хусаря. Кралят я пуснал. Магьосницата наредила картите си и веднага видяла, че хусарят е силен, защото има риза, която го пази от куршум, и сабя, която го сама сече, щом ѝ наредиш. Разкрила тя тайната на краля, той се зарадвал и ѝ заповядал:

— А сега го хвани или ще ти отсека главата!

Магьосницата измайсторила риза и сабя, които досущ приличали на тези на хусаря. Облякла се в офицерски дрехи и отишла при хусаря. Двамата се сприятелили, заедно яли и пили. Свечерило се, кралят победител наредил хусарят да спи сам в стаичката. Но магьосницата, престорила се на офицер, казала, че двамата са приятели и ще спят заедно. Хусарят съблякъл ризата си и я оставил на стола, а сабята си окачил на един пирон. Хусарят заспал, а магьосницата това и чакала, грабнала ризата му и сабята му, и на тяхно място оставила тези, които била донесла със себе си. После изчезнала.

На сутринта хусарят се пробудил, облякъл ризата си, запасал сабята си, без да знае, че са подменени. В това време магьосницата била вече при победения крал. Той облякъл бързо ризата на хусаря, запасал сабята му и писал отново на съседа си, да се готви за война. За щастие хусарят все още бил в замъка. Той отговорил на съседния крал, че са готови за битка и се заклел, че този път няма да го остави жив. Към бойното поле отново поели шестима. Веднага паднали четирима.

Хусарят измъкнал сабята си и рекъл:

— Сабьо, сечи!

Но сабята не помръдвала, защото тя била подменена. Когато кралят-неприятел видял това, извикал:

— Е, хусарю, каква смърт ще си избереш, след като унищожи войската ми в миналата битка?

— Каква смърт да си избира ли? Искам да ме насекат на парчета и да ме сложат в торба и да я окачат на гърба на моя кон. Нека той отнесе костите където му очи видят!

Както си избрал, така и постъпили с него. Но конят го занесъл право при жена му. Тя го съживила както в замъка. Събрала парчетата и ги сложила в люлката, три пъти я залюляла и хусарят станал цял-целеничък!

Стоял той в замъка и се гневял, че са му откраднали ризата и сабята. Жена му го разубеждавала да не се връща, но той не искал и да чуе.

— Щом не искаш да ме послушаш, вземи този пръстен, сложи го на пръста си и щом си помислиш нещо, веднага ще се превърнеш в него: във вол, кон, жаба или змия. Можеш да се превърнеш в което

животно поискаш на света, защото пръстенът е вълшебен — змеят от замъка ми го даде.

И така хусарят потеглил.

Отишъл право в кралството на краля, който му откраднал ризата и сабята. Хусарят намерил един беден обуцар, казал му, че ще се превърне в красив кон, а той, обуцарят, трябва да го продаде на краля, като иска за него триста жълтици. Обуцарят се приготвил да иде при краля. Щом кралят зърнал конят, веднага пожелал да го притежава. Обуцарят му казал, че иска за него триста жълтици. Кралят веднага му ги наброил, обуцарят си взел юздата и парите, а кралят хванал коня за гривата и го завел в конюшната. Вкарал го и го пуснал там, но щом го пуснал и затворил вратата, конят в миг изчезнал.

Хусарят отишъл при обуцаря и го накарал да иде втори път при краля. Отново се превърнал в кон, но този път рекъл на обуцаря да иска за него повече пари. Така и станало.

Кралят попитал:

— Колко искаш за този кон?

— Четиристотин жълтици.

Кралят веднага ги наброил, защото много харесал коня и искал да направи чифт с първия. Обуцарят си взел юздата и парите и си тръгнал. В това време кралят разгласил надлъж и на шир, че има много ценна двойка коне и поканил всеки, който желае, да ги види. Надошли придворни и кrale да видят конете. Отиват те в конюшната, а там няма и следа от конете. Кралят се засрамил.

На третия ден дошъл обуцарят и довел трети кон. Кралят го познал и попитал какво иска за коня. Обуцарят отвърнал, че иска петстотин жълтъци. Кралят му дал парите, хванал коня, повел го с юздата и поканил гости да го видят веднага, защото после щял да го застреля. Сега обаче коня не могъл да изчезне, защото юздата му била с него. Надошли много хора, гледали го, възхищавали се и съжалявали, че красивият кон ще бъде застрелян, вместо кралят да го даде на някой бедняк.

За късмет на хусаря в конюшната дошло едно сираче. То заридало пред коня:

— Ех, конче мое, колко си красиво. И защо, без да си виновно, кралят ще те застреля? По-добре на мен да те бяха дали!

В този момент конят проговорил:

— Ей, момиче, ако искаш да ме освободиш, добре ще ти се отплатя.

— А как да те освободя?

— Когато дойдат, да ме убият, вземи един аршин платно и щом те стрелят по мен, независимо дали съм на земята или във водата, хвърли върху мен платното. Така ще ме освободиш.

Сирачето взело един аршин платно. А конят повели към Дунав, за да го застрелят край реката. Щом го застреляли, момичето хвърлило платното върху трупа на коня. Капка кръв обагрила платното. Придворните се разотишли. Останал само кралят, облечен с ризата на хусаря и с неговата сабя в ножницата. Кралят закрачил край реката. Както си вървял, видяла една красива златна патица да плува сред водата. Патицата доплувала до самия бряг. Сякаш го приканвала да я улови. Но когато кралят се навел към нея, тя отлетяла. Той се изправил, тя пак долетяла. Кралят много я харесал, но тя пак се отдалечила от брега. Тогава той се съблякъл, свалил сабята си и заплувал след патицата. А тя отивала все по-навътре и по-вътре. И когато кралят стигнал по средата на реката, тя излетяла, облякла ризата и си препасала сабята. Тогава се превърнала в хусаря, който участвал в битката.

Кралят излязъл от водата. Хусарят веднага му казал:

— А сега, ти каква смърт ще си избереш?

— Искam същата смърт, която теб сполетя. Друга не искам.

Кралят се надявал, че с него ще се случи същото, което се случило на хусаря и той ще оживее.

Хусарят го насякъл на парчета и натъпкал тялото му в чувала, метнал го на гърба на кралския кон. Глупавият кон не знаел къде да го отнесе и тръгнал, накъдето му видят очите. Така стигнал до една гора, пълна с вълци. Щом го видели, вълците го подгонили, разкъсали го, после раздрали и чувала и изяли тялото на краля.

Хусарят отишъл при сирачето и богато му се отплатил. После се върнал при най-малката принцеса и сигурно и до ден-днешен двамата си живеят щастливо.

ОМАГЬОСАНОТО ДЪРВО

В едно бедно село живеели дядо и баба. Те си нямали деца, но не тъжали много, тъй като децата от цялата околност често ги навестявали. Дядото и бабата винаги им давали по нещичко. Те берели за децата червени като кръв ягоди и малини по-сладки от мед. А когато лятото отминавало, носели от гората най-вкусните боровинки.

Един ден през есента дядото взел брадвата си, измъкнал количката от дърва изпод сайванта и рекъл на бабата:

— Скоро ще дойдат студените дни, ще ида да посъбера дърва за огрев.

Тръгнал той, взел и кучето си, което обичало да си играе с децата и така двамата закрачили на горе по планината. Както си вървели, кучето жално изскимтяло. Забързал дядото след него, но изведнъж попаднал в гора, в която никога кракът му не бил стъпвал. Там имало много съчки и дядото бързо напълнил количката.

Кучето му пак жално завило, сякаш се страхувало от нещо. Приблизил се дядото и гледа: пред него лежи чудато парче дърво, което много прилича на дете. Но не било това никакво дете, а горското чудовище, което от години тормозело този край. Старецът се навел, внимателно вдигнал дървото, сложил го най-отгоре на количката и тръгнал към къщичката си. Кучето обаче по целия път лаело, виело, сякаш искало да каже на дядото да не взима със себе си дървото.

Когато дядото наближил дома си, весело викнал на жена си:

— Е, бабо, виж, това парче дърво прилича на дете.

— Ами, не думай... — рекла бабичка.

— Може и да стане дете — нареждал старецът, — да вземем да го сложим на печката, да се затопли най-напред.

Бабата се съгласила и го сложила на печката. А после двамата зачакали да видят какво ще стане. След като се позатоплило, парчето дърво завикало:

— Татко, майко, гладен съм! — дядото и бабата се зарадвали, че най-сетне ще си имат детенце. От радост не знаели дали го прегърнат и целунат или да му дадат да яде.

— Бабо, дай му парче хляб, нека да си хапне!

Старицата донесла самун хляб и отрязала едно голямо парче. Дала го на момчето, което излязло от дървото. То го грабнало и в миг го глътнало. Тогава изведнъж започнало да расте и да вика:

— Татко, майко, гладен съм!

— Е, бабо, дай му целия самун хляб, иска да се нахрани — наредил дядото на бабата.

Бабата отчупила по-голямо парче, после пак, но момчето все било гладно. От хляба вече и троха не останала, а момчето продължавало да крещи:

— Татко, майко, гладен съм!

И какво им оставало на дядото и бабата да направят? Изнесли всичко, което имали вкъщи и в мазето, и го дали на момчето. А го всичко в миг поглъщало. И от момче се превърнал в момчище, вече не се събирало в стаята, но продължавало да крещи:

— Татко, майко, гладен съм!

— Ами ти вече всичко изяде, какво да ти дадем. Остана само козичката в плевнята! — през сълзи рекла бабата.

— Давай козичката!

Дядото със страх довел козичката, но момчището още не било доволно. То изяло и козичката и дядото го попитал гневно:

— Е, сега вече наяде ли се?

— Не! — отвърнало момчището.

— Но ти изяде всичко, което имахме вкъщи?

— Не, не съм изял! — отвърнало злобно чудовището.

— А, да, сега е ред на кучето — добавил тъжно дядото.

— Ами да, да! — изкрещяло момчището, изяло и кучето, и дядото, и бабата и изтичало на улицата. След миг в селото не останал никой, хората се разбягали като видели по пътя да крачи огромно чудовище, което вече почти не приличало на човек. А чудовището спокойно излязло от селото. Тръгнал по полето и съзрял точно пред гората един свинар със стадото си. Чудовището се приближило до него и рекло:

— Ей, свинарю, не бягай, искам да те изям!

Свинарят толкова се изплашил, че не могъл и крачка да направи. Така чудовището излапало и свинаря, и стадото му. Но пак не се

наситило. Наблизо дочул свирката на овчар, който пасял стадо овце. Чудовището креснало с гръмовен глас:

— Хей, овчарю, не бягай, искам да те изям!

След миг нямало и следа и от овчаря, и от стадото му. Чудовището се огледало, огледало, търсело още нещо за ядене. По пътя един селянин карал каруца с изсъхнало сено.

Два коня теглили каруцата. Чудовището изтичало след него и думите му прозвучали като силен гръм:

— Хей, коларю, не бягай, нека да те изям!

Коларят толкова се изплашил, че останал на мястото си като вкаменен. Чудовището го сграбчило, чак помело пътя. Чудовището непрекъснато нараствало, вече съвсем не приличало на момче, нито на момчище, било станало грозен урод, който заплашвал да унищожи целия свят. По пътя се задала голяма войска. Под краката на войниците пътят гърмел. Уродът се зарадвал, че ще може още нещо да си похапне. Изтичал пред капитана, който водел войската, препречил му пътя и така викнал, сякаш в гората паднал гръм.

— Хей, капитане, не бягай, нека да те изям!

Капитанът се изплашил. Дума не можел да обели. Чудовището само това и чакало. И преди някой да успее да преброи до три, и капитанът, и войската му изчезнали в ненаситната паст на чудовището. Явно било, че то ще унищожи цялата страна.

Чудовището непрекъснато се оглеждало и търсело още нещо да погълне. Скоро забелязало, че по пътеката от планината бърза някакъв човек. Това бил един овчар, който тръгнал да търси своя помощник със стадото, които чудовището отдавна било погълнало. Слънцето вече залязвало, приближавала се нощта, овцете трябвало да се доят, а от стадото нямало и следа. Затова овчарят тръгнал да го търси. Когато уродът го съзрял, веднага ревнол:

— Хей, овчарю, не бягай, нека да те изям!

Но овчарят ни най-малко не се стреснал. Той застанал смело пред чудовището, хванал здраво овчарската си сопа, няколко пъти я размахал във въздуха и после я забил в отвратителното чудовище. И какво се случило! От яд и злоба чудовището се пръснало и на пътеката се изправили дядото и бабата. Около тях подскачало кучето и радостно лаело. И козичката се обадила, като видяла край себе си дядото и бабата. И свинарят със стадото свине бил тук, и овчарят със стадото

овце, и коларят с каруцата със сушено сено, и капитанът със своя полк стоял на пътя и се радвал, че огромният враг не е унищожил войската му. Всички ликували и благодарели на смелия овчар, който спасил тях и цялата страна от ужасна гибел.

После всеки поел по своя път. И всички се зачудили, че цялата природа се е променила до неузнаваемост. Там, където преди имало голи скали и пусти поля, израснала буйна трева, раззеленила се гората и ливадата, и пасището, на което пасели охранени крави и овце. Дребните храсти се превърнали в красиви гори, в които имало достатъчно дърва за всички, и много червени ягоди, сладки малини и вкусни боровинки. От този ден целият край станал толкова богат, че нямало втори на света като него. От тогава всички заживели в изобилие, спокойствие и щастие, защото чудовището, което потискало и изсмуквало силите на всички, нямало власт над тях.

СМЕЛИЯТ ЯНКО

Живели в едно село трима братя и три сестри. Двамата били умни, а третият смятали за глупав. Той се наричал Янко. Когато двамата братя отивали на работа, Янко оставал вкъщи да пази сестрите си. Веднъж един граф пристигнал с каляска, теглена от два коня, и поискал от глупавия Янко най-голямата сестра за жена.

— Графе — рекъл Янко, — не мога да ти я дам. Защото братята ми ще ме убият.

Графът започнал да му обещава какво ли не, само и само да му я даде, обещал му да му помага и Янко се съгласил.

Върнали се двамата братя от гората.

— Къде е сестра ни? — попитали те.

— Братлета, дойде един граф с каляска с два коня, дадох му я за жена!

— Ако ожениш някоя от другите ни сестри без ние да знаем, ще те убием.

На следващия ден те отишли на работа, а в къщата пристигнал втори граф.

— Приятелю, дай ми средната сестра за жена!

— Не мога да го направя, графе. Вчера дадох най-голямата ни сестра на друг граф и братята ми се заканиха, че ако направя същото с останалите ни сестри, ще ме убият.

Но графът се молил толкова дълго, че Янко отстъпил. Прибрали се вкъщи братята:

— Ей, ти глупако, къде е средната ни сестра?

— Братлета, дойде още един граф с каляска, теглена от четири коня. Той толкова много ме моли, че накрая му я дадох.

— Ако ожениш и третата ни сестра, ще те убием. Така че внимавай!

На третия ден дошъл трети граф с каляска, теглена от шест коня:

— Приятелю, дай ми най-малката си сестра за жена!

— Пресветли графе, няма да го направя. Защото братята ми вчера много ме хокаха, че съм дал другите ни две сестри. Ако ти я дам, те ще

ме убият!

Но графът обещал да му помогне и му казал да не се измъчва. Накрая Янко отстъпил и дал и третата сестра.

Върнали се вечерта братята у дома.

— Ей, глупако, къде е сестра ни?

— Братлета, дойде още един граф с каляска, теглена от шест коня, успя да ме измоли и аз му я дадох.

Братята здраво го набили и изгонили от къщи. Янко тръгнал немил-недраг през планини и гори, докато стигнал до една голяма дупка. Спуснал се на дъното ѝ и се озовал пред една врата. Почукал той, защото вече умираше от глад. И кой мислите му отворил? Най-голямата му сестра.

— Ох, братко, откъде се взе тук? Моят мъж не е граф, а змей с дванайсет глави. Ако се прибере и те завари тук, ще те убие.

— Но сестричке, може и да ме пощади, след като те дадох да станеш негова жена.

Прибрал се змеят къщи и ревнал:

— Жено, мирише ми на човек.

— Но, душичке, откъде ще се вземе тук човек, нали нито птичка, нито бръмбарче, прелитат тук.

— Пфу, жено, мирише ми на човек, някого си скрила.

— Да, няма какво да крия, моят брат е тук.

Тогава змеят съблякъл змейската си кожа и викнал:

— Ако си най-големият брат, излез, ще те насека на дребни трески, ако си средният, излез, ще те насека като елхови клонки, но ако си най-малкият, излез, да те нагостя!

Излязъл Янко и змеят радостно го приветствал. После седнали на трапезата.

— Как стигна до тук, братко!

— Братята ми ме изгониха, защото дадох сестрите си на теб и твоите братя. Заскитах се немил-недраг и стигнах до тук.

— Хапни си, братко, хапни си. Имам три часа свободно време. После ще си тръгнеш, защото облека ли змейската кожа, ще трябва да те убия. Ще ти дам един мой косъм, но добре го пази. Ако ти изпаднеш в беда, духни го, и аз ще ти се притека на помощ. А сега ще ти дам една мишка да ти покаже пътя. Тя ще те заведе до моя среден брат. И вече се пази от мен, братко!

Мишката завела Янко при средния брат на змея. Почукал Янко на вратата и след малко пред него застанала средната му сестра.

— Добре дошъл, братко, откъде се взе тук? Нито мушица, нито мравка идват по тия места. Моят мъж не е такъв, за какъвто ни се представи вкъщи. Той е орел, крал на всички птици. Ако си дойде, ще те убие!

— Но сестричке, едва ли ще постъпи така с мен, нали аз те дадох да му станеш жена.

Сестрата обаче го скрила.

Върнал се мъжът ѝ и викнал:

— Пфу, жено, тук мирише на човек!

— Ах, любими, откъде ще се появи тук човек? Та по тия места нито мравка, нито мушица, нито бръмбарче идват!

— Пфу, жено, мирише ми на човек!

— Ами, любими, моят брат е тук.

— Веднага да излезе. Ако е най-големият, ще го насека на юфка, ако е средният, ще го насека на кускус. А ако е най-малкият, нека заповяда на обяд!

Излязъл Янко от скривалището си.

— Как стигна до нас?

— Трябваше да тръгна по света, защото братята ми ме набиха и ме изгониха от вкъщи.

— Седни да похапнем. Имам пет часа свободно време. Като си тръгнеш от мен, ще ти дам едно мое перо. Но го пази добре. Ако изпаднеш в беда, аз ще ти помогна.

Дошъл часът на раздялата.

— Сега, братко, ще ти дам една муха да те води. Тя ще те заведе при най-малкия ми брат, който е мъж на най-малката ти сестра.

Мухата завела Янко до морето. Почукал Янко на вратата, отворила му най-малката сестра.

— Ооо, добре дошъл, братко, откъде се взе тук? Тук не идва никаква жива твар.

— Трябваше да дойда тук, сестричке, защото братята ми ме набиха и изгониха, задето ви ожених за графове.

— Братко, моят мъж не е този, за който ни се представи у дома. Той е риба, крал на всички риби. Ако се върне сега, ще те унищожи.

— Но сестричке, може да е милосърден към мен, след като те дадох да му станеш жена.

За всеки случай сестрата го скрила в бюфета.

Върнала се рибата вкъщи.

— Пфу, жено, мирише ми на човек.

— Но мили, откъде ще се вземе човек тук? Тук нито птичка, нито бръмбарче идват.

— Пфу, жено, мирише ми на човек и това си е.

— Ами, няма какво да крия, пристигна моят брат.

— Я стига си се крил. Ако ти си най-големият брат, ще те насека на парчета, ако си средният, ще те накълцам на ситно. Ако си най-малкият, заповядай на обяд!

Янко излязъл от бюфета.

— Добре дошъл, братко, как стигна до нас?

— Братята ми ме набиха и ме изгониха от вкъщи, задето дадох сестрите ни на теб и твоите братя. Но аз искам да освободя сестрите си и вас, моите зетъове, защото вече знам, че сте омагьосани графове.

Мъжът на най-малката сестра му дал вълшебен кон и рекъл:

— В онази гора живее Луцифер, който ни е омагьосал. Негова жена е младата Терципилона. Заради нея ни омагьоса. Ако я освободиш, и нас, и сестрите си ще освободиш. А Терципилона ще ти стане жена. Но вече се пази от мен. Ето ти една люспа от мен, добре я пази. Когато изпаднеш в беда, ще дойда да ти помогна!

Тръгнал си Янко от къщата на най-малката си сестра. Вървял, вървял и стигнал гората. Както яздел из нея, срещнал Терципилона, която си налива вода от един ручей. Янко се приближил до нея.

— Сядай, Терципилона, на коня!

— Напразно ще седна, защото твоя няма да стана!

Терципилона била под властта на Луцифер, но въпреки това седнала на вълшебния кон на Янко. Щом седнала, конят на Луцифер в конюшната заритал силно. Долетял до него Луцифер.

— Какво ти е, конче мое? Скъпо вино пиеш, сено като коприна ядеш, какво ти е?

— Имаше красива жена, вече я нямаш!

— Конче мое, две крини орехчета ще изядем, две бъчви с вино ще изпием, две лули тютюн ще изпушим, два часа ще поспим и ще ги догоним. Ще ги догоним! Долетял Луцифер със своя кон до Янко.

— Какво да те правя, нещастнико! Но хайде, първата вина се прощава...

Той взел Терципилона.

На следващия ден Янко пак пресрещнал Терципилона.

— Сядай на коня — рекъл й той.

— Напразно ще седна, защото той отново ще ни залови! Терципилона седнала до Янко, конят на Луцифер заритал в обора.

Долетял Луцифер до конюшната.

— Конче мое, какво има? Скъпо вино пиеш, сено като коприна ядеш, какво ти е?

— Имаше красива жена, но повече нямаш!

— Три крини орехи ще изхрускаме, три бъчви с вино ще изпием, три лули ще изпушим, три часа ще поспим и пак ще настигнем Янко.

Яхнал Луцифер коня си и веднага настигнал Янко.

— Какво да те правя, просяко? Още веднъж ти подарявам живота, на ако пак откраднеш жена ми, ще те убия!

На третия ден Янко пресрещнал жената на Луцифер.

— Терципилона, сядай на коня!

— Напразно ще седна, защото отново ще ни хванат!

Въпреки всичко тя седнала и конят потеглил като вихър. Но конят на Луцифер отново заритал в конюшната. Долетял в конюшната Луцифер.

— Конче мое, какво ти става? Скъпо вино пиеш, сено като коприна ядеш, какво има сега?

— Имаше красива жена, вече я нямаш!

— Четири крини с орехи ще изядем, четири бъчви с вино ще изпием, четири лули с тютюн ще изпушим, четири часа ще поспим и ще успеем да ги догоним.

Луцифер догонил Янко.

— Е, просяко, сега вече няма да ти подаря живота. Какво да те направя?

— Насечи ме и ме сложи в чувал, а чувала завържи на гърба на коня ми.

Луцифер така и направил. Насякъл го, завързал го в чувала и метнал чувала на гърба на коня. Неусетно Луцифер насякъл и косъма, перото и люспата, които Янко носел със себе си. Колкото повече го сякъл, толкова повече тримата графове ги боляло. Те веднага разбрали,

че Янко е изпаднал в беда. Тръгнали да го търсят. Видял го орелът и извикал братята си.

— Ето го, но е мъртъв!

Те потърсили жива и мъртва мас, изплакнали го в корито и го съживили. После му дали вълшебен кон, който бил по-силен от коня на Луцифер.

— Янко, хайде сега иди при Терципилона.

Янко яхнал коня и пристигнал до морето.

— Терципилоно, сядай!

— Не се ли отказва, момко, той отново ще ни хване!

— Не се страхувай, този път Луцифер всичко ще загуби, защото моят кон е по-силен от неговия.

Тя седнала до него на коня. Конят на Луцифер отново заритал в конюшните. Долетял Луцифер.

— Конче мое, какво ти е? Скъпо вино пиеш, сено като коприна ядеш, какво има?

— Имаше красива жена, повече нямаш!

— Пет крини орехи ще изядем, пет бъчви с вино ще изпием, пет лули с тютюн ще изпушим, пет часа ще поспим и ще ги настигнем.

— Ех, господарю, няма да можем да ги догоним. Янко има кон, по-силен от мен. Свършено е с теб и с мен!

Сега Луцифер разбрал, че е загубил жена си, защото конят му бил по-слаб от коня на Янко. Той казал:

— Конче мое, качи се най-високия връх и скочи с мен, че да се убием двамата с теб, за да не се посраим пред света!

Така Янко освободил Терципилона и се ожени за нея. Освободил и тримата графове и сестрите си. Взели при себе си двамата си братя и така всички заедно дълго живели.

ХУСАРЯТ И СМЪРТТА

Тръгнал един стар войник в отпускат. На времето нямало влакове, така че той трябвало да върви пеша. Като се уморил, седнала под едно дърво в гората да си почине. Извадил къшея хляб, който му се полагал от войската. Тъкмо си отчупил от него, се появил просяк. Той го поздравил и му се примоллил:

— Дай ми парче хляб, умирам от глад.

Старият хусар охотно му дал от своя хляб. Като се наел, просякът попитал хусаря какво иска в отмяна. Хусарят го помолил за три вълшебни предмета: пушка, цигулка и чувал. Докато викне и те лежали пред него. А старият просяк изчезнал. Взел старият хусар пушката, цигулката и чувала и продължил пътя си.

Стигнал до един град, където по къщите се веели черни знамена. Хусарят попитал какво става в града, та са извадени толкова черни знамена. Жителите му отговорили:

— Нашият крал води война със съседния крал и утре войската потегля.

Старият хусар заявил, че и той иска да участва във войната. Приели го на драго сърце. Искали да му дадат дрехи, пушка, но хусарят отказал, нищо не му трябвало. И той тръгнал покрай войската, като весело си подсвирквал с уста.

Имал си пушка, цигулка и чувал, и то вълшебни, друго не му трябвало. Когато на следващия ден неприятелските войски се сблъскали, старият хусар засвирил. Най-напред бавно, после по-бързо. Неприятелската войска затанцувала. Войниците чак до дърветата подскачали.

Неприятелят крал помолил хусаря да спре с тези танци. Тогава старият хусар понечил да отвори чувала, за да ги напъха всичките вътре и после да ги простреля с пушката. Кралят разбрал, че нищо няма да може да се измъкне и замолил за пощада.

Кралят победител попитал хусаря какво иска за помощта. Обещал, че ще му даде каквото си поиска. Но хусарят пожелал само

една планина, в която да бъде горски пазач. Кралят му я дал. После войникът се оженил и започнал да пази гората.

Един ден, както си вървял из гората, го настигнала Смъртта и рекла:

— Тръгвай!

— Накъде?

— С мен!

— О, я ме остави на мира!

— Трябва да дойдеш!

— Е, щом трябва, разреши ми да посвири малко с цигулката.

— Добре. Съгласна съм.

Хусарят взел цигулката и така засвирил, че Смъртта заподскачала по-високо от дърветата. После го замолила:

— Моля те, извинявам ти се, само спри да свириш!

— Не приемам извиненията ти.

И още по-бързо засвирил. Смъртта танцувала, танцувала, чак костите ѝ пукали. Хусарят отворил чувала и хайде вътре. Тя скочила в чувала, той го завързал и сложил в мазето на къщата си.

През следващите години хората не умирали, защото Смъртта седяла завързана в чувала. Един ден хусарят отишъл в града, а жена му останала вкъщи. Много ѝ се искало да разбере какво има в чувала. Слязла в мазето и го отвързала, а от чувала изскочила Смъртта и побягнала да пресрещне стария хусар. На следващия ден го намерили мъртъв в снега.

Ако жената на хусаря не била отвързала чувала, Смъртта щяла да си седи там до ден-дневен и хората нямало да умират. Но тъй като тя освободила Смъртта, умира всеки: богат и беден, крал и просяк.

ТРИТЕ ПРЕДАЧКИ

Живяла едно време бедна вдовица. Тя имала едничка дъщеря на име Зузка. Нямали си нито земя, нито крава. Препитавали се от предене. Зузка била красиво и послушно момиче, но имала един недостатък — била много мързелива. Щом майка ѝ я накарала да седне пред чекръка да намотава преждата, тя винаги се разплаквала. А щом я накарала да преде, заронвала сълзи като река. Майката много се ядосвала и един ден толкова била разгневена, че хубавичко натупала красивата Зузка. Девойката заплакала жално-жално — надалеч се носели риданията ѝ.

Точно тогава оттам минавала кралицата. Като чула жалния плач, тя спряла, слезла от каляската и влязла в къщата, като си мислела, че се е случило непоправима беда. Като видяла Зузка жално да плаче, кралицата мило я попитала:

— Мое златно момиче, какво ти е, защо плачеш?

— Ох, ох, как да не плача, като майка ме наби.

Кралицата веднага се обърнала към вдовицата:

— Защо биеш бедното дете толкова жестоко?

Майката се изплашила, и просто не знаела какво да отговори. Тя се срамувала да каже на кралицата, че има мързелива дъщеря. Най-накрая рекла:

— О, милостива кралице, имам големи трудности с това момиче. Тя не иска да прави нищо друго, освен да преде. Ден и нощ ще седи с хурката, ако ѝ разреша. Днес много ме ядоса и аз я ударих няколко пъти.

Кралицата много харесала момичето. Помислила малко и рекла:

— Ще ти кажа нещо, добра жено. Щом твоята дъщеря обича толкова много да преде, дай ми я. Аз ще се грижа за нея. В моя замък има много от най-хубавия и най-мекия лен в кралството. И ако и в замъка е толкова сръчна както при теб, няма да съжалява.

Майката много се зарадвала на думите ѝ и веднага дала дъщеря си на кралицата. Кралицата отвела Зузка в замък и ѝ показала три

големи стаи, пълни до тавана с лен. Но само какъв лен било това! Блестял като злато и нишките му били меки като предена коприна.

Кралицата посочила лена и рекла:

— Хайде, покажи какво можеш, дъще моя. Ако успееш да изпредеш всичкия лен, ще се ожениш за моя син и ще станеш кралица.

Тя наредила да дадат на Зузка една чудно хубава златна хурка и пълен кош със златни вретена и я заключила в първата стая.

Щом кралицата си отишла, Зузка седнала до прозореца и горчиво заплакала. Тя добре знаела, че не може да изпреде толкова много лен, ако ще и сто години да преде от сутрин до вечер. А и каква щяла да го направи, след като не обичала да преде! Така Зузка седяла цялата нощ, плакала и до пладне не пипнала нищо.

Когато дошло пладне, кралицата надникнала в стаята, за да види колко е изпрела Зузка и много се учудила, като видяла, че момичето нищо не е изпрело. Зузка се оправдала, че ѝ много мъчно за майка ѝ и че от плач не е могла да работи.

— Не тъгувай, дъще моя, утре бъди по-сръчна, ако искаш да се ожениш за сина ми.

След като кралицата си отишла, Зузка пак седнала до прозореца, гледала навън и въздишала, и до вечерта нищо не пипнала. Плакала и въздишала чак до пладне.

Кралицата отново дошла и се учудила още повече, че Зузка нищо не е работила. Тя се ядосала. Но Зузка се извинила, че много я боляла главата и затова не е работила. Кралицата се успокоила, но когато излизала, остро рекла:

— Вече е време да се заловиш за работа, ако искаш да се ожениш за сина ми и да станеш кралица.

Но и на третата вечер Зузка нищо не изпрела. Нито погледнала хурката, нито вретената, само си седяла до прозореца и гледала навън.

На третия ден кралицата се ядосала и викнала:

— Зузка, днес е последният срок. Чуваш ли ме? Ако до утре не намеря прежда, не само че няма да се ожениш за сина ми, но и ще заповядам да те хвърлят в тъмницата, където е пълно със змии, жаби и гущери, и там ще умреш от глад! Няма да позволя повече да мързелуваш и да ме лъжеш!

С тези думи кралицата затръшна вратата.

Сега вече Зузка наистина се изплашила. Студена пот се стичала по челото ѝ, като си помислела за утрешния ден. Но откъде да започне? Накрая намотала малко лен на хурката и запрела. Но как да работи, като била толкова мързелива? Спряла, седнала пак до прозореца и плакала на глас до вечерта.

Изведнъж някой почукал на прозореца. Зузка вдигнала поглед и видяла три грозни старици. Едната имала толкова дълга долна устна, че чак до брадата ѝ висяла. Втората имала на дясната си ръка толкова голям палец, който можел да покрие дланта ѝ. А третата имала толкова широк десен крак, сякаш ѝ бил счупен с бухалка. Като ги видяла, Зузка се стреснала. Толкова се изплашила, че чак в средата на стаята отскочила. Но стариците ѝ се усмихвали и кимали да им отвори прозореца.

— Бог да ти даде щастие, прекрасно момиче — казали те. —
Защо тъй жално плачеш?

Зузка се престашила и през сълзи отвърнала:

— Ох, как да не плача, след като кралицата ми заповяда да изпреда всичкия лен, който е натрупан тук и в двете съседни стаи.

И тя им разказала всичко, които ѝ се случило. Признала им, че кралицата ѝ обещала да я ожени за сина си и да я направи кралица, ако изпреде целия лен.

— Но аз не мога да го изпреда, и никой не може да ми помогне — хлипала тя, — докато съм жива, няма да мога да изпреда толкова количество.

Стариците се засмели и рекли:

— Ако обещаеш да ни поканиш на сватбата си, да ни настаниш сред останалите гости и да не се срамуваш от нас, ще изпредем целия лен вместо теб. Ще се учудиш колко бързо ще го направим.

— На драго сърце ще направя всичко, което поискате — отговорила Зузка, — само започвайте по-бързо!

Трите жени влезли в стаята през прозореца, наредили на Зузка да легне да поспи и се заловили за работа. Старицата с големия палец дърпала нишки от лена, тази с голяма устна ги наслюнчвала, а третата — с широкия крак — въртяла колелото и работата им вървяла светкавично. Това били господарките на хурката, колелото и чекръка.

На зазоряване Зузка станала и се учудила, като видяла хубавата, равна и тънко изпредена прежда. Сърцето ѝ подскочило от радост.

Стариците обещали да дойдат привечер и си отишли през прозореца.

Към обяд пристигнала кралицата, за да провери дали Зузка пак мързелува. Но като видяла хубавата прежда, тя се учудила и похвалила момичето за усърдието.

Щом се мръкнало, стариците отново се изправили до прозореца и Зузка нетърпеливо им отворила. Така минали няколко нощи. Стариците идвали на мръкване, на зазоряване си отивали. И докато Зузка спяла, ленът в стаята непрекъснато намалявал и накрая цялата стая се изпразнила. Всеки ден на обяд кралицата идвала и не могла да се начуди на хубавата прежда и не преставала да хвали Зузка. Дори един път рекла:

— Мое златно момиче! Колко съжалявам, че трябваше да те обидя първите дни.

Ленът се свършил и в съседната стая. Кралицата се застягала за сватба. Когато и в третата стая се свършил ленът, Зузка благодарила на добрите старици от цялото си сърце. А те само ѝ рекли:

— И да не забравиш какво ни обеща и ще видиш, че няма да съжаляваш!

След като ленът и в трите стаи бил изпреден, всичко било готово за сватбата. Кралският син се радвал на младата, красива и горда невеста и един ден ѝ казал:

— Каквото и да поискаш от мен, всичко ще изпълня!

Тогава Зузка се сетила за трите старици и рекла:

— Вкъщи имам три стари лели. Те са бедни, но добри и честни жени и много добро съм видяла от тях. Разреши ми да ги поканя на сватбата.

Младият крал и кралицата се съгласили.

В деня на сватбата, точно когато гостите започнали да сядат около масата, вратата се отворила и в стаята влезли трите старици, хубаво пременени. Щом ги видяла младата невеста отишла при тях и любезно ги посрещнала:

— Заповядайте, мои скъпи лели, от цялото си сърце ви приветствам с добре дошли! Елате и седнете на масата до мен.

Гостите се спогледали, много им се искало да се разсмеят, но присъствието на кралицата ги възпирало. Младият крал и кралицата се изчервили, но не посмели да кажат нищо на Зузка, след като вече били дали съгласието си лелите ѝ да дойдат на сватбата. Зузка им сложила

от най-хубавите парче месо в чинията, наляла им от най-хубавото вино и любезно ги канела да ядат.

Когато, гостите наставали от масата, кралят се приближил до старицата с широкия крак и я попитал:

— Скъпа майко, кажи ми, защо ти е толкова широк кракът?

— От предене, милостиви кралю, от предене.

Тогава той се обърнал към втората старица с големия палец и също попитал:

— Скъпа майко, а на теб защо ти е толкова голям палецът?

— От предене, кралю, от предене.

Най-сетне той отишъл при третата старица с дългата долна устна и я запитал:

— Скъпа майко, а на теб от какво ти е толкова дълга долната устна?

— От предене, господарю, от предене.

Като чул това кралят се изплашил и забранил завинаги на хубавата си жена да преде, да докосва чекръка, за да не стане кракът ѝ толкова широк, палецът ѝ толкова голяма, долната устна толкова дълга.

Тогава трите старици изчезнали от замъка и никой не видял накъде потеглили. Зузка ги благославяла от цялото си сърце, щом само си помислела за тях. И едва ли някой жена е спазвала заповедите на своя мъж така ревностно, както Зузка.

ТРИТЕ ДОБРИ СЪВЕТА

Веднъж трима месари отивали на панаир да си купят овни.

Единият бил беден, другите двама — богати. Както си вървели по пътя, се изгубили.

Бедният продължил сам. Насреща ми се задал един старец и го попитал къде е тръгнал.

— Отивам да си купя овни.

Старецът го попитал колко пари има.

— Имам триста жълтици.

— Ако ми дадеш сто, ще ти кажа нещо, което до смъртта ти ще ти помага.

Бедният месар му дал сто жълтици. Старецът рекъл:

— Никога не изоставяй пътя, заради пътека!

И двамата се разделили.

Продължил бедният месар и отново срещнал един старец.

— Къде отиваш?

— Отивам на панаира да купя овни.

— Имаш ли много пари?

— Не, имам само двеста жълтици.

— Ако ми дадеш сто, ще ти дам съвет, който до смъртта ти ще ти служи.

Бедният месар му дал сто жълтици. Старецът му казал, че да не отлага за утре онова, което може да свърши днес.

И те се разделили.

Върви бедният месар по-нататък и отново срещнал един старец, който го попитал:

— Къде отиваш?

— Отивам на панаир. Искам да купя овни.

— Имаш ли много пари?

— Нямам, имам само сто жълтици.

— О, човече, дай ми ги и аз ще ги дам съвет, който до края на живота ти ще ти служи.

И този път бедният месар се съгласил.

Старецът взел парите и го посъветвал никога да не казва на жена си истината.

Продължил по пътя си бедният месар, скоро завалял силен дъжд. Като крачел мокър до кости, без пукнат грош в джоба си, в калта месарят намерил торба пълна с пари. Напълнил си той джобовете и най-сетне стигнал до панаира. Накупил много повече овни от двамата богати месари.

Тръгнали си тримата и отново завалял проливен дъжд. Трябвало да вървят под дъжда. Богатите месари решили да останат за следващия ден, но беднякът си помислил: „Дадох сто жълтици, за да разбера, че не бива да оставям за сутринта, това което мога да свърша днес“. Подкарал овните през водата и успял да се прибере вкъщи.

Като наближил, насреща излязла жена му:

— Как успя да купиш толкова овни за парите, които имаше?

Бедният месар отвърнал:

— Убих двамата богаташи и им взех овните. Виж имам и цял джоб пълен с пари.

После жената се скарала за нещо с мъжа си, излязла на улицата и завикала, че мъжът ѝ е убил двамата богати месари и им е взел парите и овните. Насъбрали се хората от селото, заловили бедния месар и го изправили в съда.

Съдът осъдил месаря на смърт чрез обесване. Като го водели към бесилката, насреща се задали двамата месари с овните си. Тогава бедният месар закрещял:

— Вижте, вижте, осъден съм по погрешка! Ето ги месарите, заради които ме осъдихте.

Веднага пуснали месаря и тогава престанали да бесят.

ОВЧАРЯТ И ЗАМЪКА НА ЗЛАТНИЯ ВРЪХ

Някога много отдавна живял един господар. Той бил толкова умен, че и най-големите мъдреци не успявали да го надминат по мъдрост. При него дълго време служил овчарят Климо, когото господарят имал като собствен син. Нищо чудно, че той научил Климо на какво ли не. В същото кралство живеела принцеса, която за нищо на света не искала да се жени. Щом пристигнел кандидат, тя му се присмивала, правела си шеги с него и накрая го изгонвала. Мълвата за принцесата стигнала до кошарата, където живеем Климо. Когато чул за принцесата, господарят поклатил глава:

— Климо, ако бях по-млада, веднага щях да ида при принцесата и да я поискам за жена. Но вече съм стар, тя сигурно няма да иска да се ожени за мен. Ти обаче си млад и трябва да опиташ! Кой знае дали ще имаш късмет, но пробвай!

— Щом така ме съветваш, че ида — решил Климо и се застыгал за път.

— Обаче като стигнеш в кралския замък, внимавай да не станеш за смях на принцесата — заръчал господарят.

— Ти ме научи на всякакви неща, все ще успея да се справя — отвърнал Климо.

После си обул бродираните панталони от сукно, облякъл си белоснежна ленена риза, метнал през рамо сетре, и обкована с месинг торба. Нахлупил на главата си голяма широкопола шапка, сбогувал се с господаря и с тояжка в ръка поел към замък, обут в нови-новенички цървули.

Крачел той и се питал как ли изглежда принцесата, защото той никога през живота си не бил виждал принцеса. Когато се изправил пред нея, много я харесал и веднага я попитал иска ли да се ожени за него. Принцесата се удивили на смелостта на овчаря, но само се усмихнала, може би защото бил не само смел, но и хубав и напет момък. Огледала го, принцесата, позамислила се и изведнъж рекла:

— Може и да се ожения за теб, но ще трябва добре да си помислиш дали го искаш. А аз ще те поизпитам, за да видя дали

ставаш за мой мъж.

Принцесата го отпратила да поспи в едната от стаите, а после го извикала при себе си:

— Ще стана твоя жена, ако се скриеш така, че да не мога да те намеря лесно!

Само че никак не било лесно човек да се скрие от принцесата. Който и да опитвал досега, тя веднага го откривала. Овчарят Климо обаче имал късмет, че се изучил при умния господар и можел да се превръща в каквото си поиска. И така отишъл той в градината и се превърнал в дрозд с жълта човка.

Принцесата го търсила, търсила, но не могла да го намери. Тъкмо мислела да се откаже, изведнъж се сетила, че Климо може да се е превърнал в птичка. Хукнала към прозореца и завикала:

— Мое мило птиченце, къде си ми?

— Е, хайде, хайде, къде ще съм, тук на дървото съм — обадил се Климо, защото си помислил, че принцесата го е открила.

Овчарят се натъжил, че сам се е издал, защото вече не знаел какво ще поиска принцесата и дали ще успее да го изпълни.

— Нищо, че те намерих. Щом искаш да ти стана жена, на сутринта отново се скрий, но така, че този път наистина да не мога да те открия!

Овчарят Климо дълго мислил какво да направи. Най-сетне се сетил да се превърне в агънце с черна вълна. Така и направил. Отишъл на полето и запасал. На сутринта принцесата се събудила и хукнала да го търси, навсякъде погледнала, но не успяла да го открие. После се сетил, че някой в замъка ѝ споменал за едно красиво черно агънце на полето.

— Това ще е той — зарадвала се принцесата и веднага извикала: — Мое скъпо агънце, къде си ми, хайде обади ми е!

Климо чул гласа на принцесата и нямало що да стори, освен да се обади. Щом стигнал до замъка, принцесата го успокоила:

— Нищо, че те намерих. Ако искаш да ти стана жена, скрий се още веднъж. Но ако и сега те забележа, няма да се ожения за теб.

Климо бил решил на всяка цена да се ожени за принцесата. Трескаво премислял какво да направи, за да не стане за присмех на всички. Огледал се на всички страни, но не открил нищо подходящо.

Едва когато погледнал в далечината, съзрял малка къщичка с градинка отпред, в която растели червени карамфили.

— Измислих, ще се скрия сред карамфилите, там принцесата няма да може да ме намери, защото всичките са еднакви — решил Климо и забързал към къщичката. Влязъл в градината, превърнал се в червен карамфил и се скрил сред останалите цветя.

Напразно принцесата го търсила ден, два, три. Оглеждала се на всички страни, напразно отправяла най-милите думи към него, но никъде не успяла да го намери. Чак на третия ден вечерта дошъл пътник в замъка и казал на принцесата, че ѝ е донесъл един червен карамфил, който надлъж и шир ухаел ароматно. Принцесата изтичала от стаята и посегнала към червения карамфил. Щом усетила прелестния му аромат, бързо го взела в ръце и радостно извикала:

— Ето те, мой скъпи Климо, намерих те!

Тогава карамфилът се превърнал в овчаря. Той скочил на крака и рекъл:

— Хей, тук съм, само че ти не ме намери. Намери ме момиченцето, което преди малко ме поливаше с прясна вода.

— Не бързай толкова, момко! Казах ти, че мога да ти стана жена и ти веднага си мислиш, че ще го направя. Сам знаеш, че подобно нещо трябва да се обмисли добре. А и още се питам дали си достатъчно подходящ за мен, защото моят мъж не може да бъде какъв и да е! Ако искаш да се ожениш за мен, трябва да постъпиш на служба в замъка и да изпълняваш всичко, което ти нареждам!

Климо видял, че толкова лесно няма да получи принцесата и се съгласил да се хване на служба при нея. А службата при принцесата била доста трудно нещо. Когато се спуснала нощта, Климо било много уморен и поискал да си легне, за да си отдъхне за следващия ден. Но дошла принцесата и наредила:

— В седемдесет и седмата страна има приготвено брашно за сладкиши. Ако до сутринта донесеш брашното и опечеш от него сладкиш, ще ти стана жена. Ако не го направиш, можеш да си вървиш там, откъдето си дошъл.

Климо се намръщил: как ще успее да донесе брашното от седемдесет и седмата страна. После се сетил, че ако в него е чувалът, в който носели сирене от кошарата до селото или до града, ще може да се справи със задачата. А чувалът бил вълшебен. Ако човек духнел три

пъти в него, той го отнасял, където е пожелал. Бързо хукнал Климо към кошарата. Още не почукал на вратата, господарят го познал по стъпките и викнал:

— Ти ли си Климо?

— Аз съм, аз съм.

— Получи ли принцесата? — попитал го господарят, като го видял сам на вратата.

— И да, и не. Но мога да я получа, ако ми дадеш чувала, с който носим сиренето — примолил се Климо.

— Я, как си се разбързал. Ще ти го дам, разбира се, но без принцесата да не съм те видял! — заявил господарят и му подал чувала.

Климо благодарил, духнал три пъти в чувала и пожелал да иде в седемдесет и седмата земя. След миг бил там. Гребнал бързо от бялото брашно, отново духнал в чувала и пожелал да се върне в замъка на принцесата. След полунощ тестото вече било замесено, на сутринта сладкишът очаквал топъл и ухаещ принцесата. Климо ѝ пожелал добро утро и усмихнат и подал парченце от сладкиша.

— Ей, че си сръчен, момко — похвалила го принцесата. — Само че твоята служба при мен още не е приключила. Ако искаш да ме спечелиш, ще трябва да изпълниш още едно условие.

— Е, щом трябва, ще го изпълня — подканил я Климо.

— Ела вечерта при мен, тогава ще ти го кажа!

Щом се спуснала вечерта, принцесата наредила:

— В седемдесет и седмата, страна край поточето в гората тича един заек. Трябва да го хванеш и до утре да ми сготвиш обяд от него. Ако не го направиш, няма да се ожения за теб!

Климо поклатил глава, като чул желанието на принцесата.

Добре знаел колко трудно се ловят зайци в гората. Но не паднал духом, знаел, че все нещо ще измисли. Грабнал чувала, духнал в него три пъти и се понесъл над гори и долини. Стигнал до поточето в полунощ. Но луната не светела и той не виждал и пред носа си. А да хване заек в такъв мрак, било съвсем невъзможно. И така Климо трябвало да изчака в гората, докато навън се съмне. Щом дошло утрото, Климо знаел какво да направи. Знаел къде спят зайците, разходил се напред-назад и вече държал заека в ръката си. Намерил го скрит в едно храстче, тъкмо когато се пробуждал и се готвел да хукне

из гората. „О, добре е, че си тук! Сега няма да те изпусна!“ — зарадвал се овчарят. Веднага пъхнал заека в чувала, духнал три пъти в него и се върнал в замъка.

Колкото повече приближавало обяд, толкова по-нетърпелива ставала принцесата. Тя безкрайно много се удивила, когато точно на обяд Климо влязъл при нея с изпеченото заешко месо. То така вкусно ухаело, че веднага се разбирало, че е заек от далечна и чужда страна.

— Вярно е, че си невероятно сръчен момък — похвалила принцесата Климо, щом опитала прясното заешко месце. Преглътнала хапката и рекла с мил глас:

— Но все още не мога да ти стана жена. Ще трябва да изпълниш и третата ми задача, после ще се ожения за теб.

— Казвай какво е то, мила ми принцесо — подканил я Климо.

— Щом искаш да ми станеш мъж, донеси ми от замъка на Златния връх един пръстен и златна корона, а за себе си донеси златен меч. Когато донесеш всичко това, ще можем да се оженим. Тръгвай и бързо се връщай, защото отсега те чакам!

Климо се зарадвал на думите ѝ и се застыгал за път. Грабнал чувала, духнал в него три пъти и пожелал да се озове в страната със Златния връх. Пътят му се оказал доста дълъг. Но той имал достатъчно време пред себе си, защото принцесата не му поставила срок.

Стигнал Климо в страната на Златния връх и решил да попита някой къде може да намери търсените неща. Огледал се, огледал се и видял, че по пътеката през полето крачи един човек. Човекът стигнал до него и Климо се учудил на прекалено дългите му крака. Дългокракият като зърнал Климо, много се зарадвал и му се оплакал:

— Тичам, тичам, и не мога да се натичам. Посъветвай ме, добри човече, как да се натичам?

— Щом ти се бяга толкова, обиколи ей онзи връх седемдесет и седем пъти, може би ще ти е достатъчно.

— Добре момко, ще опитам, както ме посъветва — отвърнал дългокракият. И хукнал да обикаля върха. След седемдесет и седмата обиколка той се върнал при Климо, но ни най-малко не бил задъхан.

— Е, как е, натича ли се? — попитал го Климо.

— Днес малко си потичах, но не знам утре какво ще правя — оплакал се той.

— Ако искаш и утре да потичаш, ела с мен. Може пак да те посъветвам, че да останеш доволен — предложил му овчарят.

Дългокракият веднага се съгласила и така двамата тръгнали към замъка на Златния връх. Повървели, повървели, гледат край пътя стои великан с огромни рамене и страшно дълги ръце и хвърля огромни камъни над гората. Приблизили се те до него и той веднага им се заоплаква:

— Хвърлям, хвърлям, но не мога да се нахвърлям. Кога ли ще успея да се нахвърлям?

— Изтръгни онези дървета с корените и ги прехвърли над онзи връх, може би ще ти стигне — посъветвал го Климо.

Великанът заизтръгвал дърветата с корените, вдигал ги над главата си и ги хвърлял. В ръцете му те изглеждали като трески за огън. След като изхвърлял почти цялата гора, грабнала и няколко скали. Климо само гледал и клател глава. На мястото на гората се опънала гола поляна, а великанът ни най-малко не се чувствал уморен.

Климо пристъпил към него и попитал:

— Е как е, приятел?

— Днес се чувствам по-добре, само че не знам какво да правя утре — рекъл великанът.

— Ако искаш, ела с мен, утре може пак да ти измисля някаква работа — предложил Климо.

Великанът не чакал да го молят втори път и благодарен тръгнал е тях. Скоро стигнали до една река, край която се влачел от крак на крак човек, приличащ на бъчва. Щом ги видял, той завикал:

— Жаден съм, жаден съм... Дай ми съвет, добри човече, как да се напия. Все съм си жаден.

— Изпий половината река, може и да успееш да утолиш жаждата си — посъветвал го Климо. И мъжът с търбух като бъчва влязъл на часа в реката и започнал да пие, докато в коритото на реката останала половината река.

— Е, напи ли се, приятелю? — пита го Климо, като видял как водата в реката е намаляла сякаш като при голяма суша.

А човекът-бъчва му казва:

— Днес утолих малко жаждата си, но не знам какво ще правя утре.

— Пак ще се напиеш, ела с нас — поканил го Климо и тримата потеглили към замъка на Златния връх. По пътя питали хората какво става из страната, но всеки им отговаряла, че се е задала беда, защото ще има война и неприятелят е тръгнал срещу техния крал е огромна войска.

— Щом е така, ще идем при краля, може да му помогнем с нещо — решил Климо.

Кралят живеел в замъка на Златния връх, откъдето Климо трябвало да донесе пръстена, короната и меча.

Но по пътя ги сварила нощта, те легнали край пътя и заспали. На сутринта, щом изгряло слънцето, те станали и бързо се отправили към замъка на Златния връх. Не трябвало да го търсят дълго, защото скоро първите слънчеви лъчи докоснали Златния връх и замъкът засиял от всички страни. В него царяла голяма суматоха, всички се стягали за бой. Климо отишъл направо при краля, който обаче бил толкова угрижен, че не искал да говори с никого. А и как нямало да бъде натъжен, след като кралството му се готвело за война и всички него чакали.

— Кои сте вие? — извикал той, когато Климо му препречил пътя.

— Как кои? Аз съм овчарят Климо, който от малък ходи по полето и горите и пасе овце, а това са моите приятели. Чухме, че се готвиш за война, и искам да постъпим на служба при теб. Може да успеем да ти помогнем! — обяснил му Климо.

— Вие ли ще ми помогнете? — развикал се кралят.

— Да, да, ние. Така ще ти помогнем, че никога няма да ни забравиш! — уверил го Климо.

Тогава при краля дотичал вестоносец и съобщил, че неприятелят вече е навлязъл в страната и огньовете, които пали войската му се виждат надалеч. Кралят пребледнял, закършил ръце и се отпуснал на стола, вече не издържал от страх и уплах да стои на краката си.

Тогава овчарят Климо на своите приятели:

— Обещах ви, че ще получите работа при мен! Покажете на какво сте способни! — и той наредил на бегача да изтича и да види откъде идва войската и колко е. Бегачът се зарадвал и хукнал, обиколил за миг цялата страна, видял вражеските лагери и се върнал. Съобщил на краля, че към него идват две войски — една по суша, друга — по

море. Чул Климо вестта и се подсмихнал. После наредил на великана и човека-бъчва:

— Ето работа за вас! Едва ли ще намерите по-добра!

После ги завел до една голяма скала и наредил на великана да я хвърли по вражеската войска. Великанът това и чакал. Награбил най-големите камъни и ги хвърлил по неприятеля. С един камък паднал цял полк. След малко бегачът изтичал да види какво става, нито един от вражите войници не дишал.

— Добре хвърляш — похвалил Климо великана, — само че и човекът-бъчва трябва да се залови за работа — и той завел дебелия човек до брега на морето, в което плавала втората войска на врага. Неприятелят тъкмо стигнал брега. Щом Климо видял това, рекъл на приятеля си:

— Е, момко, хайде да си изплакнеш малко гърлото!

Човекът-бъчва не се оставил да го канят втори път. Хвърлил се в морето и щом отпил малко от водата, а морето се свило. Пийнал още малко, то се развълнувало и вражеските кораби започнали да потъват един по един. Като отпил трети път не се виждал никакъв неприятел.

Климо похвалил човека-бъчва за добре свършената работа и наредил на бегача да обиколи страната и да разбере има ли още неприятелска войска. Но нямало и следа от врага. Кралят тържествено посрещнал Климо и неговите приятели и им благодарил от сърце за помощта. После попитал Климо как да му се отблагодари. Кралят бил готов да му даде и дъщеря си за жена, но Климо дори и не я погледнал.

— Ех, кралю, ако наистина искаш да ми се отблагодариш, нареди да изработят от твоя златен връх един пръстен и една корона за моята годеница и един меч за мен. Без тези три неща не мога да се върна у дома.

— Щом това е желанието ти, ще го изпълня в миг!

И кралят веднага наредил на най-добрия майстор в кралството му да изработи исканите от Климо неща. Дал му и други скъпоценности. После кралят попитал какво искат приятелите му. Бегачът поискал кралят да му разреши от време на време да претичва из кралството му, великанът — да подхвърля камъни, а човекът-бъчва тук-там да си изплаква устата. Кралят дал разрешението си и всички се разделили. Всеки поел по своя път.

Принцесата очаквала с нетърпение Климо. Тя се страхувала да не е загинал някъде по пътя. И направо не знаела какво да направи от радост, когато един ден зърнала Климо по пътя към замъка. Климо ѝ съобщил, че носи всичко, което тя е поискала. Сложила на пръста ѝ златния пръстен и целият замък засиял.

Сложил короната на главата ѝ, всички притворил очи от блясъка ѝ. После Климо хванал златния меч и го размахал над главата си, небето се осветило и по него пробягали мълнии, сякаш идвала страшна буря. А когато Климо наизвадил подаръците, които му дарил кралят, принцесата почти припаднала от изненада.

— Е, ще станеш ли моя жена? — попитал той принцесата.

— Нали ти казах, че ще се ожения за теб — бързо отговорила принцесата, да не би Климо да размисли.

Климо я уловил за ръката и я завел право в кошарата, за да я покаже на господаря си. Стопанинът се зарадвал и бил горд от Климо, който успял да изпълни всички задачи и не се върнал при него с празни ръце.

След няколко дни в замъка вдигнали голяма сватба. Всички гости се веселили три дни и три нощи. Танцувал и стопанинът, който научил как Климо да изпълни условията и да се ожени за принцесата. След сватбата стопанинът се стегнал да си ходи, но Климо му рекъл:

— Ей, господарю, гледам те, че дишаш тежко, я по-добре остани да живееш при нас в замъка!

Стопанинът се съгласил, останал в кралския замък и дълго време давал мъдри съвети на всеки, който се нуждаел от тях. И Климо се съветвал е него. А принцесата толкова силно обикнала Климо, без него не можела крачка да направи сама. И така всички живели щастливо до края на дните си.

ДЮРКО, КОЙТО ОСВОБОДИЛ ПРИНЦЕСАТА

Живял едно време много силен крал, който властвал над седемдесет и седем земи. Той имал красива дъщеря и мнозина искали да се оженят за нея. Но тя не харесвала никого. Един ден пристигнал принц от далеч, който ѝ поискал ръката. Но принцесата отказала. Кралят и кралицата я придумвали да се съгласи, но тя не искала и не искала.

Майка ѝ говорела:

— Скъпо мое дете, време е вече да се задомиш!

Но принцесата не отстъпвала.

Скоро след това една нощ кралицата чула звън от шпори откъм стаята на дъщеря си. Бързо изтичала вътре, но не намерила принцесата. Някой я откраднал.

Кралят изпратил глашатая из цялата страна. Надявал се някой да му помогне да узнае нещо за принцесата. Но никой не можел нищо да каже за нея. После кралят наредил да разгласят, че дава половината си кралство и дъщеря си на онзи, който я намери.

Минали дни, седмици, месеци, накрая пред краля се явил пътник и казал, че съгласен да намери дъщеря му, ако той му я даде за жена, както и половината кралство. Кралят се съгласил и потвърдил обещаното.

Дюрко, така се наричал пътникът, се стегнал за път и поел през планини и долини. Питал ли питал хората дали не се чули нещо за принцесата, но никой нищичко не знаел.

Един ден както си вървял, стигнал до малка къщичка, в която живеела старица. Тя го посрещнала любезно:

— Скъпи синко, какво търсиш по тия места?

— Ех, бабо, дойдох от далеч, за да си потърся служба.

— Сине мой, че каква служба ще търсиш при мен, аз самата си подреждам всичко.

— Ех, бабо, ако знаеше за какво съм дошъл! Дойдох тук да питам дали не знаеш нещо за открадната принцеса на краля, който владее седемдесет и седем страни.

— Синко, почакай. Ти не знаеш, че моят син е Крал-вятър, който властва над всички ветрове. Почакай го да се върне, той ще ти каже.

Скоро се появил и Крал-вятър, разбрал за какво е дошъл Дюрко и рекъл, че не е чувал нищо за принцесата.

— Ще трябва да поговориш с Крал-слънце.

Дюрко продължил пътя си и затърсил Крал-слънце. Вървял през поля и гори, но никъде не могъл да го намери. Както си вървял пътят му залъкатушил из един пущинак, а посред него — малка къщичка. От нея излязла старица:

— Какво търсиш из тоя пущинак, странниче?

— Какво търся ли? Крал-вятър ме изпрати да търся Крал-слънце.

— Ааа, добре, добре, синко. Той още грее, но когато се измори и залезе, ще се върне при мен да си почине. И Крал-вятър ще дойде и двамата ще си разкажат какво са видели през деня. Дюрко зачакал слънцето да залезе. Вятърът спрял, и двамата крале се събрали в къщичката на старицата.

Слънцето запитало Дюрко:

— Какво те води насам?

Умният Дюрко смело отвърнал:

— Моля ви се, крале мои, кажете ми дали не знаете нещо за открадната принцеса?

— Не знаем, наистина не знаем — рекъл Крал-слънце.

— Аз дойдох при теб, защото ти огряваш всяко кътче по света, така че сигурно знаеш къде е принцесата.

— Е, щом толкова ме ласкаеш, ще ти кажа и ще ти дам един съвет. Принцесата се намира в омагьосан замък. Там мнозина левенти като теб са изгубили живота си. Така че, Дюрко, моля те, внимавай. Вземи тази пръчка. Щом я вдигнеш с горния край нагоре, ще настъпи голяма жегга, от нея аз ще загрея по-силно. Ако я вдигнеш с долния край нагоре, Крал-вятър ще ти помогне като задуха силно-силно. Скъпи синко, върви и си отваряй очите на четири! Там, където отиваш, живее зла магьосница. Тя охотно ще те наеме да работиш в хана ѝ като слуга. Ще трябва да пасеш нейните дванайсет кобили. Но внимавай, защото това няма да е никак лесна работа. Но ти ще имаш тази пръчка, за да си помагаш в беди и неволи.

Вятърът и слънцето изчезнали и Дюрко останал сам. Тръгнал да търси омагьосания замък. Дълго се лутал се през планини и долини,

докато стигнал до него. Насреща му веднага изтичала старица, а Дюрко се досетил, че това ще е магьосницата.

— О, Дюрко, откъде се взе тук?

— Е, бабо, търся си служба. При теб не мога ли да поработя?

Старицата се съгласила да го приеме, но при условие, че пасе добре нейните кобили.

— О, да, ще ги паса, нали за това съм дошъл.

— Но внимавай, синко, тази работа не е толкова лесна! Ако не опазиш добре кобилите, ще загубиш главата си! Виж, онази врата е направена от човешки кости. Убих всеки, който не успя да опази кобилите ми.

Дюрко не трепнал пред думите на старицата. Само повторил, че вярно ще ѝ служи. Магьосницата му постлала постеля и го пуснала да си отдъхне, но пак му напомнила:

— Внимавай, Дюрко, трябва да изпълниш това, което ти наредих, иначе ще се простиш с главата си!

На сутринта Дюрко се събудил натъжен, малко се боял, че се хванала при магьосницата на работа. Но после се поуспокоил. Магьосницата само го чакала да стане:

— Ето ти кобилите, трябва да ги пасеш през деня. Те са общо дванайсет, пази ги. А тази тринайстата я бий с пръчка, вместо да ѝ даваш да яде.

Тринайстата кобила била открадната принцеса.

Като чул заръката на магьосницата, Дюрко отвърнал:

— Бъди спокойна, бабке, добре ще ги напаса.

Извел той кобилите на паша, а старата магьосница му дала парче питка.

— Внимавай, трябва да ги докараш всичките вкъщи. Дюрко се поклонил. А магьосницата се изсмяла: „Трябва ми още една глава на вратата, и тя ще е на Дюрко!“.

Повел Дюрко кобилите. Целият ден те спокойно пасли на ливадата, но когато ударил шест часа, се събрали и в галоп се разпръснали.

Дюрко горчиво заплакал:

— Боже мой, загубен съм — тогава се сетил за пръчката на Крал-слънце. Обърнал я с горния край нагоре и настанала такава жега, че всички кобили се натръшкали в конюшната.

Легнал си радостен Дюрко да спи и се събудил чак на сутринта, когато магьосницата дошла при него:

— Е, Дюрко, напасе ли моите кобили?

— Разбира се, ей ги там в конюшната.

Магьосницата се ядосала.

— Днес ще ти дам с четири повече. Да видим ще се справиш ли?

Случило се същото както предишния ден.

На третия ден магьосницата му дала кобилите, само тринайстата оставила вкъщи. С помощта на пръчката от Краля-слънце Дюрко успял да се справи и този път. Върнал се той в замъка и поискал магьосницата да му плати.

Но магьосницата рекла:

— Заповядах ти да биеш тринайстата кобила в конюшната, а ти не си я бил. Знам аз! Защо не направи така, както ти наредих? Сега ще си загубиш главата, това ще е отплатата ти за труда!

Дюрко натъжен заплакал и седнал в един ъгъл в конюшната. После хлипайки се приближил до тринайстата кобила.

А тя му проговорила с човешки глас:

— Мой скъпи Дюрко, не плачи, знам, че си дошъл да ме освободиш. Слушай: скочи в млякото, което е в коритото и се изкъпи. Под мен е юздата, удари ме с нея и аз ще се превърна във вълшебен кон.

Дюрко се изкъпал в млякото и веднага станал сто пъти по-красив и по-силен, измъкнал юздата и ударил с нея кобилата. А тя на часа се превърнала във вълшебен кон.

— А сега бързо ме яхвай и да тръгваме, за да не може да ни настигне магьосницата.

Дюрко не се и бавил, скочил на гърба на коня и дим да го няма. Изведнъж гледа след себе си черни облаци.

Конят се оглежда:

— Пришпори ме по-силно, защото след нас летят всички дъщери на магьосницата, а тя самата е най-отпред.

Дюрко и конят стигнали до една река. Тогава конят рекъл:

— Бързо ме бодни със стремената, за да прелетя над водата полесно. Прелетим ли реката, магьосницата не може вече да ни стигне, защото дотук се простира силата ѝ. Но ако не прелетим, свършено е с нас!

Но успели да прехвъркнат над реката.

— Свали юздата и ме удари два пъти с нея. Ще видиш какво ще стане с мен!

Дюрко снел юздата и ударил коня два пъти с нея. И не повярвал на очите си: пред него стояла красива принцеса.

Така той я освободил, завел я при краля и кралицата, оженил се за нея и сигурно и до ден-днешен живеят.

ОВЧАРЯТ МИШО И НЕГОВИТЕ БРАТЯ

Живял преди много-много години един овчар. Той имал трима сина. Те пораснали и кралят ги взел да служат във войската, защото били силни и левенти. Напразно бащата се молил, да му оставят поне единия син, та да не е сам. Но нямало как, трябвало да се разделят. Поне синовете имали късмет, че ги изпратили заедно да служат.

След като изминала първата година, най-големият брат рекъл:

— Слушайте, братя мои, ще трябва да идем да видим как преживява нашият баща, дали е още жив. Ще ида при краля и ще го помоля да разреши на един от нас да се върне вкъщи.

Отишъл най-големият брат при краля и го помолил да го пусне, за да иде да се види с баща си. Кралят казал, че ще го пусне, ако най-големият брат успее да го пребори. Но братът, вместо да грабне краля и да го тръшне в земята, се уплашил и не го докоснал.

Тогава кралят рекъл:

— Явно, още не си добър войник, щом се страхуваш от мен. Няма да те пусна вкъщи.

Върнал се натъжен най-големият брат и разказал на братята си какво му се случило. На следващия ден при краля отишъл средният брат. Кралят му поставил същото условие. Средният брат аха-аха да го хване и тръшне в земята, но се изплашил, че кралят ще го накаже и се отказал да се бие с него.

— Виждам, че и ти не си се изучил на храброст и войнски умения. Няма да те пусна да си идеш.

На третия ден най-малкият брат Мишо решил да опита късмета си при краля. Братята му се присмели. Но Мишо не ги послушал и отишъл при краля. Най-напред му казал, че вече година му сложи вярно и че изучил всичко. Прибавил, че сега го моли да го пусне няколко дни в отпуск, за да види баща си.

Кралят го изслушал, огледал го и рекъл:

— Добре, синко, ще те пусна! Но най-напред трябва да ме хвърлиш на земята, така че да не мога да стана!

— Щом ме молиш за това, с радост ще изпълня желанието ти — заявил Мишо и веднага се хвърлил към краля.

Кралят не успял да мигне, Мишо го грабнал, завъртял го над главата си като агне и го хвърлил на земята, чак подът се разтресъл. Доста време минало, докато кралят дошъл на себе си. Поел си дъх, засмял се и рекъл:

— Вече си станал истински мъж, можеш да си вървиш. От теб излезе добър войник, а не страхливец като братята ти! — кралят му дал кон.

И Мишо потеглил. Още не бил излязъл от стените на замъка, когато го догонил конник и рекъл:

— Кралят иска час по-скоро да се върнеш при него, защото трябва да изпълниш още едно негово желание.

— О, сигурно слабо съм го тръснал на земята, та иска по-добре да го направя — засмял се Мишо и се върнал в замъка.

Като влязъл в покоите на краля, забелязал, че кралят е някак си натъжен. Мишо се опитал да го развесели и му предложили да се поборят още малко. Но кралят поклатил глава:

— Няма да се борим повече. Видях, че си много смел, и много ще се радвам, ако останеш още малко на служба при мен! Но добре си помисли, това няма да е обикновена служба.

— Бих останал, само ако знаех, че баща ни е жив.

— Ех, баща ти. Ще пусна двамата ти братя да го видят, а ти ще останеш няколко дни при мен — почнал да го уговаря кралят.

Мишо се зарадвал, че кралят ще освободи братята му да се грижат за баща им, така че веднага се съгласил да остане да служи още известно време на краля. Думите му зарадвали краля, той го прегърнал, сякаш му бил пръв приятел. Но после пак се натъжил и заразказвал на Мишо, че дяволите държат в плен душата му, че преди дванайсет години са я записали за пъкъла в една от големите зали на замъка. И оттогава всеки, който е оставал да спи в нея, е намирал смъртта си.

— Ако се съ согласиш да пренощуваш поне една нощ, добре ще ти се отплатя и ще ти дам толкова злато, колкото можеш да носиш! — предложил кралят.

Мишо се замислил какво да прави, дали да обещае и да загине в замъка или да не се съгласява да служи на краля. „Сигурно няма да е

по-зле от нощем на кошарата, когато вали пороен дъжд и падат гръмотевици — рекъл си той. — А и кой ще се грижи за татко, ако отхвърля желанието на краля?“

Мишо се съгласил да остане, а кралят пуснал братята му. Кралската стража отвела Мишо в стаята на смъртта. Мишо крачел смело, докато стражата треперела от страх. В стаята имало пригответено легло. Преди да си легне, Мишо се съблякъл и наредил дрехите си под главата, сякаш се страхувал, че някой може да му ги открадне. Наближило единайсет и половина и в стаята започнали да се събират дяволи. Те веднага забелязали, че на леглото има някой. Съзрели Мишо и се нахвърлили върху него като вълци на агне, искали да му съдерат дрехите и после да го разкъсат на дребни парчета. Но нямало как да го хванат, защото дрехите му били под леглото. Като не знаели откъде да започнат, дяволите се скарали и почнали да се бият.

Карали се, карали се, и като ударил дванайстият час, си отишли. Мишо си отдъхнал и заспал тежко-тежко, сякаш цял ден е тичал подир овцете. На сутринта се облякъл и зачакал хората на краля. А кралят не мигнал от любопитство дали Мишо е останал жив. Той силно се изненадал, когато му съобщили, че Мишо седи в стаята жив и здрав и чака отплатата, която кралят му обещал. Но кралят го помолил да остане и втората нощ, като му обещал да му даде половината кралство. Мишо се съгласил, но поискал да му донесат цигулка. Взел най-малкият брат цигулката, пожелал на всички лека нощ и отишъл в стаята, в която досега мнозина намерили смъртта си.

Отново се съблякъл и около единайсет и половина преди дяволите пак да дойдат, седнал на таблата на леглото и засвирил с цигулката. Дяволите не се забавили, втурнали се в стаята и замрели през звуците на цигулката. После един от тях попитал Мишо, дали може да ги научи да свирят и те като него.

— О, да, ще ви науча — съгласил се Мишо. — Само че днес вече е късно. По-добре елате утре.

Дяволите се зарадвали. Излезли един по един, защото приближавало дванайсет. На сутринта самият крал забързал към стаята и много се зарадвал като видял, че Мишо е жив, и че дяволите не са го докоснали. Мишо седял спокойно на леглото.

Кралят хванал ръката му и му се примолвил да остане още една нощ, тогава душата му щяла да бъде освободена от властта на

дяволите. Този път му обещал дъщеря си за жена. Мишо се съгласил да изпълни трети път кралската воля, но помолил да му донесат издялана от всички страни греда.

Кралят незабавно изпълнил молбата му. Наближила вечерта. Мишо седнал и зачакал среднощните си гости. В единайсет и трийсет дяволите нахълтали и веднага поискали да свирят. Мишо им казал, че ще им даде да свирят, но трябва да го слушат и да изпълняват заповедите му. Той изпитателно огледал пръстите на дяволите и рекъл:

— Ще са научите да свирите, но по-напред трябва малко да ви поизправя пръстите — много са криви. Я, ги сложете на тая маса!

Дяволите послушно сложили ръце на масата. Мишо грабнал гредата и с все сила я стоварил върху ръцете им. Те извикали така, че чак стените се разтресли, поискали да си измъкнат пръстите, но не могли. Мишо седнала отгоре и хубавичко я притискал към ръцете им. Така нито един не можел да се измъкне в дванайсет. Дяволите започнали да го молят да ги пусне, обещавали му, че изпълнят всяко негово желание. Накрая Мишо казал, че ще ги пусне, но ако обещаят, че няма повече да се мяркат в замъка.

Дяволите най-напред не искали да се съгласят, защото точно от тази стая трябвало да отнесат душата на краля в пъкъла. Но приближавал дванайстият час и главатарят на дяволите нямало що да стори, освен да се обещае това, което искал Мишо. Едва сега Мишо вдигнал тежката греда и пуснал дяволите да си идат. С грозни викове дяволите хукнали навън, само главатарят им се спрял на вратата, заплашил с юмрук Мишо и изчезнал. Момъкът не обърнал внимание на заплахите му, защото часовникът ударил дванайсет — часа, в който трябвало дяволите да бъдат в пъкъла.

На сутринта кралят заварил Мишо спокойно да седи на леглото и да чака утрото. Кралят не знаел що да стори от радост. Той благодарил на Мишо, дал му половината кралство и дъщеря си жена. Принцесата на часа се съгласила да се ожени за него, защото той бил и хубавец, и умен. Мишо искал веднага да вдигнат сватба, но размислил, че ще е добре да се види с баща си и с братята си преди празненството.

— А трябва и на сватбата да ги поканя! — напомнил Мишо на принцесата.

— Наистина! — съгласила се принцесата. — Най-добре ще е ако идем сега при тях.

Мишо се зарадвал, че принцесата иска да тръгне с него, за да покани баща му и братята му на сватбата. Вече бил сигурен, че тя го обича. Седнали те в каляската и потеглили към селото на Мишо. Кошарата, в която живеел баща му и братята, му била на един малък връх високо над селото. Като наближили, Мишо съблякъл кралските одежди, облякъл си селските дрехи, с които тръгнал преди година от къщи.

После рекъл на принцесата:

— Иди в кошарата и поискай да те пуснат да пренощуваш! Ще видиш как ще те посрещнат, а аз ще дойда след малко.

Бащата и братята на Мишо били в къщи. Когато принцесата влязла вътре, те много се изплашили. Тогава не било прието принцесата да ходи по овчарските колиби. Принцесата ги поздравила и попитала дали могат да я подслонят за една нощ. След смайването бащата успял да проговори и рекъл, че ще е по-добре да иде в селото и да си потърси стая в господарското имение, отколкото да спи в кошарата при тях.

— Къде ще се лутам им имения — засмяла се принцесата. — В кошара досега не ми се е случвало да спя. Ще остана при вас — и тя си свалила наметалото.

След малко към кошарата закрачил Мишо. Баща му и братята му го съзрели отдалеч. Посрещнали го и го предупредили, че трябва да се държи както подобава, защото при тях е дошла принцесата. Мишо обещал да не прави нищо, с което може да ги посрами пред височайшата особа.

Принцесата запитала дали не може да я нагостят с нещо за вечеря. Бащата и братята на Мишо се изплашили, защото нямали нищо подобаващо за кралска особа.

Но Мишо се намесил и рекъл:

— Принцесо, ще хапнеш ли с нас юфка със сирене?

— Защо да не хапна? — подсмихнала се тя.

Сварили те юфка със сирене. Мишо взел една чиния и сипал за принцесата.

— Сега ще ѝ я занеса, сигурно умира от глад.

Взел той чинията и хукнал към принцесата. Но в бързината се спънал и паднал на земята. Юфката се разсипала и от чинията останали само парчета.

— Ясно, че си станал още по-глупав — ядосал се най-големият брат, като видял какво се случило.

След вечеря всички си легнали. Принцесата легнала в стаята, а бащата с Мишо и братята му се качили на тавана. Когато на сутринта се събудили, видели, че Мишо не е сред тях. Средният брат, който бил много любопитен, надникнал през ключалката в стаята на принцесата и що да види: брат му Мишо, облечен в красиви кралски дрехи, а принцесата се върти около него и го гласи, сякаш му е жена. Те едва не припаднали от изненада, когато един след друг погледнали през ключалката.

След малко принцесата и Мишо излезли от стаята. Принцесата се усмихнала мило и рекла:

— Благодаря ви за подслона и вечерята. Искам да ви се отплатя, затова ви каня на сватбено тържество в замъка! — тя обяснила, че ще се ожени за Мишо и че отсега той ще живее при нея в замъка.

Бащата и братята на Мишо не знаели какво да рекат от почуда. Никак не им се вярвало, че това е истина. Повярвали едва, когато седнали край богатата трапеза. А сватбата на Мишо била невидждана досега.

Мишо не пуснал баща си и братята си да си идат. Не искал да живее без тях в замъка. И така те заживели заедно, както когато пасели овцете в гората. Кралят и принцесата ги обичали и всички живели заедно и щастливо дълги години.

Издание:

Приказки от Полша, Чехия и Словакия

Поредица „Избрано“

Превод от английски: Емилия Стаматова

ИК „Кралица Маб“, София, 1996

Печатница Враца: Полипринт

ISBN: 954-533-009-0

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.